

นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ
ภาคตะวันตก ของประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ
ภาคตะวันตก ของ ประเทศไทย

โดย
นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

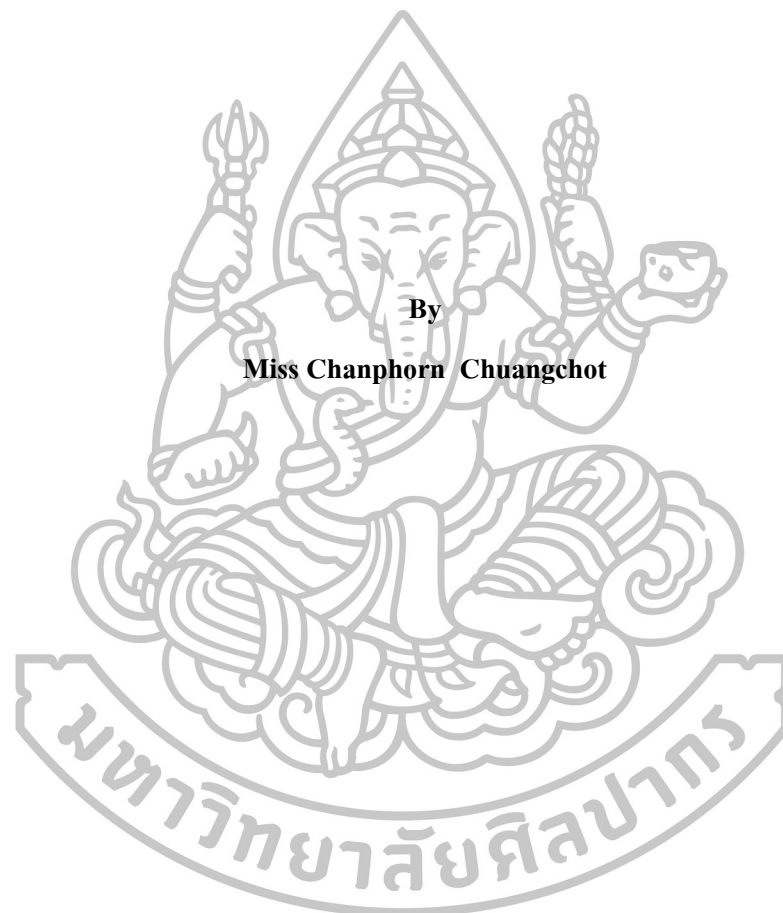
สาขาวิชาการจัดการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**MANAGERIAL INNOVATION FOR COMMUNITY-BASED ECOTOURISM IN
NATIONAL PARKS OF WESTERN REGION, THAILAND**

**By
Miss Chanphorn Chuangchot**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Doctor of Philosophy Program in Management

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” เสนอ โดย นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรรรชนี เอมพันธ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศีริวงศ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรรรชนี เอมพันธ์)

...../...../.....

54604835: สาขาวิชาการจัดการ

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์ / นวัตกรรม / การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน / มิติทรัพยากรธรรมชาติ / มิติทรัพยากรวัฒนธรรม / มิติการจัดการ/ มิติการมีส่วนร่วม / อุทยานแห่งชาติ

จันทร์พร ช่างโชติ: นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ศ.ดร. นำชัย ทนุผล และ ผศ.ดร. ครรชนี เอ็มพันธุ์. 250 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การรับรู้กฎหมายและกระบวนทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนและ การค้นหานวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และ ภาคีเครือข่าย ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการวิจัย แบบนำ-แบบรอง โดยการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ 166 คน และประชาชนพื้นถิ่น 190 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย (t-test) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการรับรู้ถึงระดับความสำคัญของข้อกฎหมาย และ แนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมากกว่าหรือดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องในระดับที่ดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น 3 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม และ มิติการจัดการ แต่ในมิติการมีส่วนร่วม ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องในระดับที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและเมื่อเปรียบเทียบกระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เก่งกระงานซึ่งเป็นเพียงพื้นที่เดียวที่พบความแตกต่างของกระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบน ฐานชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การนำเสนอนวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน โดยใช้กลยุทธ์เปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่าง อุทยานแห่งชาติ ชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อการผสมผสานทางความรู้ ความคิด และประสบการณ์ ภายใต้กรอบโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แนวคิดใหม่จากการดำเนินกิจกรรมเดิมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สาขาวิชาการจัดการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

54604835: MAJOR: MANAGEMENT

KEY WORDS: PARADIGM / INNOVATION / COMMUNITY-BASED ECOTOURISM /
NATURAL RESOURAL DIMENSION / CULTURAL DIMENSION /
MANAGERIAL DIMENSION / PARTICIPATION DIMENSION

CHANPHORN CHUANGCHOT: MANAGERIAL INNOVATION FOR COMMUNITY-
BASED ECOTOURISM IN NATIONAL PARKS OF WESTERN REGION, THAILAND. THESIS
ADVISORS: PROF. NUMCHAI THANUPON, Ph.D. AND ASST. PROF. DACHANEE
EMPHANDHU, Ph.D. 250 pp.

The objectives of this study were to investigate the legal consciousness and paradigm of community-based ecotourism management and to search the innovation of community-based ecotourism management compatible with the national park officers, local people and partners of the National Park at the West of Thailand. The study was both quantitative and qualitative and a dominant-less dominant design was employed in this research. Data were collected from 166 national park officers and 190 local people. SPSS for Windows was used for quantitative data analysis to obtain percentage, mean standard deviation and T-test. Content analysis was used to find out qualitative data.

The results of the study were that the National Park officers realized the significance of legal consciousness and the National park management rather than local people did. The officers also had more appropriate paradigm than the local people in three dimensions: natural resources dimension, cultural dimension and managerial dimension. Regarding participation dimension, the local people had higher paradigm than the officers. Compared the National park officers' feedbacks to local people's, KaengKrachanNational Park was the only area that the paradigm of community-based ecotourism management had statistically significant differences.

The innovation of the community-based ecotourism management by holding forum, sharing opinions and integrating cooperation among the national park officers, local people and partners of the national park for knowledge, opinion and experience integration under the framework of Baan Phukhem community-based ecotourism model project in Kaeng Krachan National Park, Petchaburi was the guideline of the modern and creative tourism activity management so as to further the socio-economic benefit based on the natural resources and environment conservation.

Program of Management

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisor's signature 1..... 2.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยกราบขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่า ซึ่งแนะแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย กรุณาตรวจสอบแก้ไขลำดับความสำคัญของเนื้อหา ภาษา เสนอแนะแนวทางที่ดีที่สุดในการทำงานอย่างละเอียด เพื่อให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รชนี เอมพันธ์ ได้กรุณาเสริมรูปแบบการเขียน พิจารณาองค์รวมของงานวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้มีคุณค่ามากขึ้น และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และรองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง รายละเอียดส่วนย่อยของงานวิจัย ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรเชษฐ์ เขษฐมาส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เจียว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพัระวี โรจนรุ่งสัจย์ อาจารย์ภราเดช พยัณวิเชียร และอาจารย์พจนนา สวนศรี ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข และตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในวิจัยจนทำให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์และมีคุณค่า

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเฒ่า ชุมชนบ้านตะเพินคี และชุมชนบ้านเขาเหล็ก ที่ได้สละเวลาและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา สำหรับเงินทุนอุดหนุนการศึกษาตลอดหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร สำหรับเงินทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน (หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีงบประมาณ 2557 (ครั้งที่ 2) และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร สำหรับการอนุมัติให้ลาศึกษาต่อในเวลาราชการ

คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอบแต่บิดามารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ช่วยอบรม ถ่อมเกล่าประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ รวมถึง ค.ช. พุฒิ ฝืนนิล ที่เป็นพลังและกำลังใจ ให้ผู้วิจัยได้สามารถก้าวมาถึงความสำเร็จจุดหนึ่งในชีวิตได้อย่างความภาคภูมิใจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
คำจำกัดของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	11
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	12
กรอบทฤษฎีการวิจัย	12
กระบวนทัศน์ ความหมาย และความสำคัญ.....	12
แนวคิด ความหมาย ประเภทเกี่ยวกับนวัตกรรม.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน	20
จุดเริ่มต้นและพัฒนาการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน.....	22
หลักการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน.....	24
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เรื่อง นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิง	
นิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภูคาตะวันตก ของประเทศไทย ...	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	51
ตัวแปรที่ศึกษา.....	56

บทที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
การทดสอบเครื่องมือ.....	60
วิธีการรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	61
การวิจัยเชิงคุณภาพ	62
เทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก	62
เทคนิคการวิจัยการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก.....	63
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย	66
ตอนที่ 2 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยาน แห่งชาติ	74
ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนใน พื้นที่อุทยาน	98
ตอนที่ 4 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย.....	116
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	125
บริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม	126
การปรับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขต อุทยานแห่งชาติ.....	136
การนำเสนอวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขต อุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	147
6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	159
สรุปผลการวิจัย	160
อภิปรายผลการวิจัย	168
ข้อเสนอแนะ	179
รายการอ้างอิง	183

	หน้า
ภาคผนวก	192
ภาคผนวก ก ตารางผลการวิจัยตอนที่ 2 กระบวนการจัดการ การท่องเที่ยว เชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของ ประเทศไทย	193
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	231
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาหรือวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ.	237
ภาคผนวก ง หนังสือเชิญเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัยระยะที่ 1 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขต อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย	240
ภาคผนวก จ หนังสือเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการชุมชน ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี.....	243
ภาคผนวก ฉ รูปภาพตัวอย่างการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง.....	248
ประวัติผู้วิจัย	250

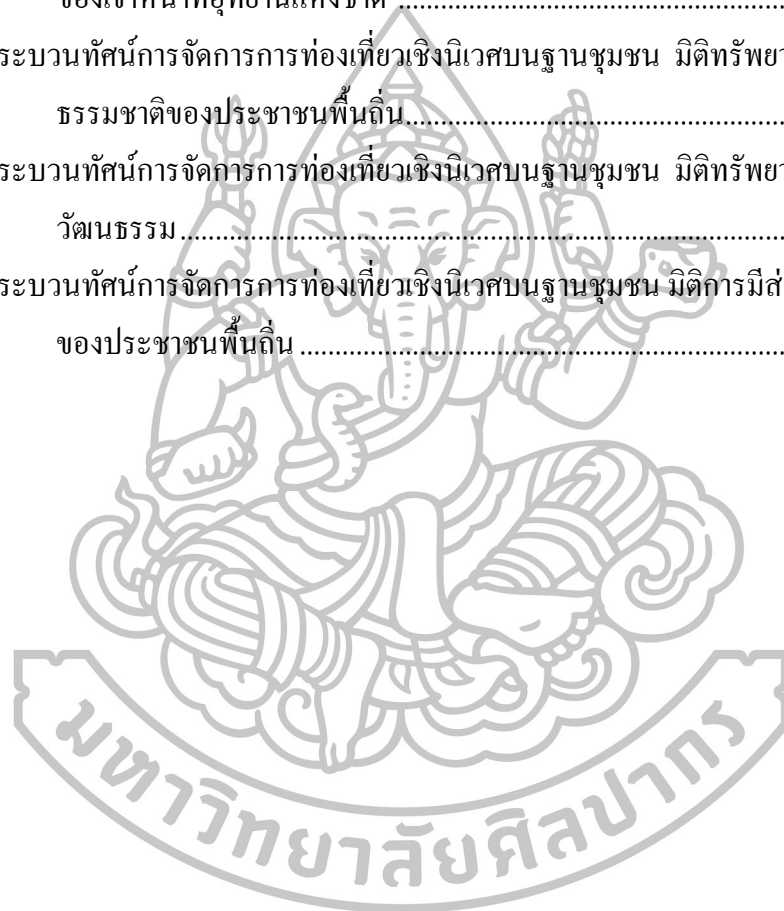

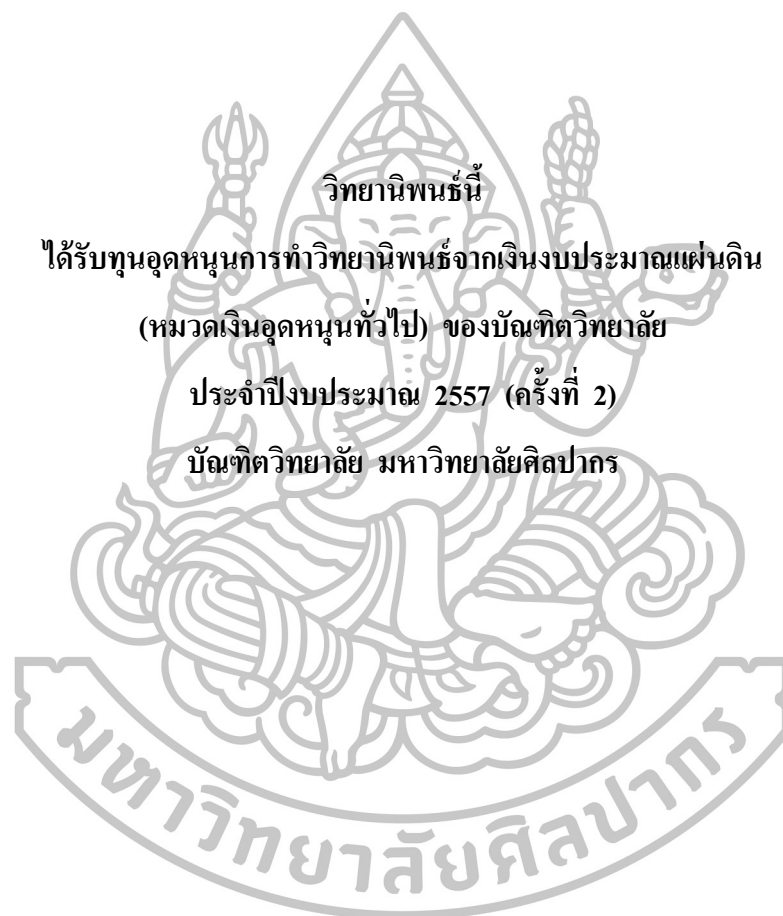
สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประชากรเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย	52
2	ประชากรประชาชนพื้นถิ่น ที่ตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ของประเทศไทย	52
3	กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย.....	54
4	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยาน แห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย	56
5	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและอุทยาน แห่งชาติ	67
6	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศและอุทยานแห่งชาติ	68
7	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุและอุทยานแห่งชาติ	68
8	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และอุทยาน แห่งชาติ	69
9	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษาอุทยาน แห่งชาติ	70
10	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศและชุมชนพื้นที่.....	71
11	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอายุและชุมชนพื้นที่.....	71
12	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามชาติพันธุ์และชุมชนพื้นที่ ...	72
13	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษาและ ชุมชนพื้นที่	73
14	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพและชุมชนพื้นที่ ..	74
15	คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการ จัดการอุทยาน แห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจำแนกตามอุทยาน แห่งชาติ	80
16	16 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติใน การจัดการอุทยานแห่งชาติของประชาชนพื้นถิ่นจำแนกตามชุมชนพื้นที่	89
17	การเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยาน แห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น	95

ตารางที่		หน้า
18	คะแนนเฉลี่ยกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ของ เจ้าหน้าที่จำแนกตามพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	99
19	ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำแนก ตามสังกัดอุทยานแห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD.....	100
20	กระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่ อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ของประชาชนพื้นถิ่น	107
21	ผลการเกี่ยวกับกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน แห่งชาติ มิติการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำแนกตาม สังกัดของอุทยานแห่งชาติ.....	109
22	ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนพื้นถิ่น จำแนกตามชุมชนที่ตั้ง ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD	112
23	ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ชุมชน มิติการจัดการของประชาชนพื้นถิ่น จำแนกตามชุมชนที่ตั้งในเขต พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD.....	113
24	เปรียบเทียบกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น	118
25	เปรียบเทียบกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่ อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน	120
26	เปรียบเทียบกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่อุทยาน แห่งชาติพิเศษ	121
27	เปรียบเทียบกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตน โกสินทร์	123

ตารางที่		หน้า
28	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากร ธรรมชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	193
29	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากร วัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	198
30	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	202
31	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากร ธรรมชาติของประชาชนพื้นถิ่น	211
32	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากร วัฒนธรรม	216
33	กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม ของประชาชนพื้นถิ่น	225

วิทยานิพนธ์นี้

ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์จากเงินงบประมาณแผ่นดิน

(หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป) ของบัณฑิตวิทยาลัย

ประจำปีงบประมาณ 2557 (ครั้งที่ 2)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบทฤษฎีในการวิจัย	26
2	ขอบเขตนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)	35
3	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	48
4	กรอบปฏิบัติการในวิจัย	49
5	บริบทชุมชนบ้านพุเข็ม ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี..	126
6	การเดินทางชุมชนบ้านพุเข็ม พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ...	127
7	ลักษณะที่พักแรมชุมชนบ้านพุเข็ม ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี.....	128
8	การสัมภาษณ์เชิงลึก นายกมล นวลใย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558	134
9	การอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึกสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็ม	135
10	การประชุมแบบมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2558.....	138
11	กิจกรรมสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม.....	143
12	เวทีการจัดกิจกรรมประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม.....	146
13	การประชุมสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านพุเข็ม 7 มีนาคม พ.ศ. 2558	148
14	การประชุมครั้งที่ 2 กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็มร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2558 ณ ห้องประชุมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	156
15	ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง	249

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นกระดูกสันหลังของประเทศและมีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2557: 54) การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว หลายประเทศให้ความสำคัญในอันดับต้นๆ เนื่องจากการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก การเดินทางท่องเที่ยวในอดีตจะเป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชนเป็นการเดินทางท่องเที่ยว ตามกระแสนิยมโดยให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการไหลเข้าของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (ฉัตรเฉลิม งามอาชานศาล, 2551: 1) จากการประชุม PATA 60th Anniversary พ.ศ. 2554 สาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวถึงยุคเริ่มต้นของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วงปี 1950 ว่าเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมจะมุ่งเน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กระบวนการตลาดการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ปัจจุบันเพิ่มความสำคัญของความยั่งยืนควบคู่ไปกับการดำเนินงานการตลาดในแบบเดิม เพราะในอดีตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเน้นจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นเหตุทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวถูกทำลาย จึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ หรือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (พิจาริณี โล่ห์ชัยกุล, 2554: 9) ซึ่งสอดคล้องกับกองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552: 55) ที่ระบุว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนถ่ายจากรูปแบบเก่าที่ยึดถือปริมาณเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอย่างยาวนาน มาสู่รูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นถึงคุณภาพและความยั่งยืน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีแนวคิดตั้งอยู่บนฐานความสมดุลของมิติด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการปกป้องและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบมีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้วางยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการ

การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการ การท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 74) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552: 56) กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวในประเทศไทยว่ามีความหลากหลาย สวยงาม และ โดดเด่นทางธรรมชาติ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ไปจนถึงวิถีชีวิตชุมชนในภูมิภาค ต่างๆ กอปรกับความเป็นคนไทยที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและเป็นมิตร ทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ โดยรวมเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยสามารถพิจารณาจากข้อมูลปริมาณนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ. 2503 ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 81,340 คน นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 196 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ และในช่วง 6 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2557 มี จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น 11.7 ล้านคน นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 5.47 แสนล้านบาท (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2557: 3) นำรายได้เข้าประเทศจำนวน 592,794.67 ล้านบาท ส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น ฉัตรเฉลิม องอาจธานสถาน (2551: 1) รายงานว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยวไทยมีความสามารถในการรองรับอยู่อย่างจำกัด แต่ การท่องเที่ยวในรูปแบบมวลชนก่อให้เกิดปัญหา ทั้งในด้านการทำลายสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิต ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิศา มามาก (2554: 1) ที่ว่า อดีตการจัดการ ท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ยึดหลักการจัดการตามหลักเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยหาพื้นที่ที่มีจุดขาย ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่ง ท่องเที่ยวแห่งใหม่ สะท้อนให้เห็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่มีได้คำนึงผลกระทบที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น หากมีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว จะเป็นการ กระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังทำให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของ ทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน และเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการร่วมอนุรักษ์ ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้าน ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น ด้านต่างๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของ ชุมชน

มาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติ เป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2551: 3) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2550: 24) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยว กับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว (2557) มองโอกาสทางการตลาดในปี 2558 ถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Growth of Creative Tourism) เน้นการได้รับประสบการณ์จากเรียนรู้วิถีท้องถิ่น ต้องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและชุมชน “ขอเป็นส่วนหนึ่งชุมชน”

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ตระหนักถึงคุณค่าชีวิตของประชาชนพื้นถิ่นและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ความต่อเนื่องและยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ ความสมดุล และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม มีเหตุผล และสอดคล้องกับวิถีชีวิต ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในประเทศไทย มีความหลากหลาย ทั้งระบบนิเวศป่าเขา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ยังเป็นปัจจัยเสริมให้การท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น โดยมีลักษณะของการบูรณาการมิติด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมชนบทเป็นฐานสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว (ดรชนันท์ เอ็มพันธ์ และ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต, 2545: 46) ตามความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นเพียงเรื่องของการเดินทาง โดยที่ไม่ได้มองในมุมกลับว่า ถ้าชุมชนจะต้องเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเอง จะต้องดำเนินการอย่างไรและอะไรคือเป้าหมาย หลายชุมชนจึงเข้าใจว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐต่อการจัดการ การพัฒนา การส่งเสริมชุมชน ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการวางแผนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ไม่ให้ความสำคัญว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับชุมชน กับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต องค์กรความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากชุมชนขาดองค์ความรู้ ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้นำที่มีศักยภาพ กลไกรัฐไม่เอื้ออำนวย ขาดเครื่องมือที่จะเข้าไปจัดการ (ปรัชญากรณ์ ไชยคช, 2546: 20) นอกจากนี้ สิริวัฒนา ไจมา (2546: 2) เสนอความคิดเห็น

ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ในประเทศไทย ว่าส่วนใหญ่ยังยึดหลักการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ในแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้การตีความและแนวทางการจัดการท่องเที่ยว ยังคลุมเครือและไม่สามารถยึดถือเป็นมาตรฐานในการพัฒนาได้ โดยส่วนใหญ่การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว กระจายอยู่ในพื้นที่ที่บริสุทธิ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ประปรายตามชายขอบ ซึ่งอุดมไปด้วยธรรมชาติที่สมบูรณ์และวัฒนธรรม ประเพณีที่เก่าแก่และหลากหลาย ซึ่งพื้นที่นี้เองที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย มีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2552) นอกจากนี้ อรุณศรี ศรีเมฆานนท์ ศาสตราธิบดี (2550: 8) กล่าวถึงการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับชนบทมากที่สุด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 กรมอุทยานแห่งชาติฯ ได้เริ่มจัดทำโครงการนำร่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับราษฎรและชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ให้อำนวยประโยชน์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (มิ่งสรรพ ขาวสะอาดและพรเพ็ญ วิจัยประเสริฐ, 2547: 290) ซึ่งจากแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2552-2554) ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อนุรักษ์ โดยได้ดำเนินโครงการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อการเสริมสร้างเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2555)

พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย สังกัดสำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นหนึ่งในพื้นที่อนุรักษ์ของประเทศไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งภารกิจและความรับผิดชอบที่สำคัญ คือ การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ สนับสนุนการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และงานด้านกิจกรรมชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก มีเนื้อที่ครอบคลุม 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรี และมีอุทยานแห่งชาติทางบกทั้งหมด 11 แห่ง (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช: 2552)

การจัดการพื้นที่อนุรักษ์ไม่ได้มองเฉพาะเรื่องการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจและประชาชนที่อยู่รอบพื้นที่ (ทรงธรรม สุขสว่าง, 2553: 6) ในทำนองเดียวกัน สมชัย เพียรสถาพร (2553: 7) ชี้ให้เห็นว่าแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เน้นกระบวนการทำงานของภาครัฐที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและคนท้องถิ่น นอกจากนี้ ภาวเดช พัญชีวิเชียร (2553: 8) ให้ความคิดเห็นว่า การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ในเชิงการท่องเที่ยว ว่ากลุ่มคนที่อาศัยในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์พึ่งพารายได้จาก การเกษตรเป็นหลักและมีรายได้น้อย ปัญหาหนึ่งที่พบมากในพื้นที่อนุรักษ์หลายแห่งคือ การบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้านเพื่อทำการเกษตร ซึ่งการทำให้คนที่อาศัยอยู่ใน หรือโดยรอบพื้นที่อนุรักษ์มีความมั่นคงภายใต้การพึ่งพาทางการเกษตรจะช่วยลดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติสามารถใช้การท่องเที่ยวมาช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยอาจส่งเสริมในลักษณะวิสาหกิจชุมชนหรือใช้หลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการ อีกทั้งการใช้วิถีวนเกษตรเชื่อมโยงให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันให้คนสามารถรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ได้อย่างมั่นคงโดยใช้การท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์เป็นเครื่องมือ แนวทางนี้ช่วยให้ป่าอยู่อย่างมั่นคง สังคมและชุมชนก็อยู่ได้อย่างเข้มแข็ง

หากแต่ในอดีต พบว่าการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อนุรักษ์ เขตอุทยานแห่งชาติ ภาครัฐเข้าไปกำกับดูแลทรัพยากรเพียงฝ่ายเดียว ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วม มีการจัดการแบบแยกส่วน ขาดมิติความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรและวิถีชีวิตชุมชน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการของรัฐและองค์กรชุมชน ส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและวิถีชีวิตชุมชนล่มสลาย (ครรชณี เอมพันธ์ และสุรเชษฐ์ เศษฐมาศ, 2545: 49) ในทำนองเดียวกัน สันธุ์ สโรบล (2548: 1) ได้ระบุว่า องค์ความรู้และกระบวนการบริหารจัดการ ทางด้านการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีความชัดเจนในด้านแนวความคิด หลักการ วิธีการและกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องจากแนวคิดการพัฒนาชุมชนของ ครรชิต พุทธโกษา (2554: 1) กล่าวว่าอดีตภาครัฐผลักดันนโยบายและทรัพยากร ตั้งแต่ทิศทางการพัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) ทั้งที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและพึ่งตนเองในระดับหนึ่ง ทำให้แนวทางของรัฐมิอาจตอบสนองต่อความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชน ทั้งนี้การปรับแนวคิดโดยยึดหลักการ

พัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ให้ชุมชนเป็นผู้คิดและมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการประสานและผลักดันกระบวนการมีส่วนร่วม

จากการตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ในข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาว่า แหล่งพื้นที่บริสุทธิ์ทางธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ เขตอุทยานแห่งชาติ หากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ว่ารูปแบบใดก็ตาม ย่อมมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชนและพื้นที่อุทยานแห่งชาตินั้นๆ ซึ่งจากการจัดการที่ยังมีแนวทางที่ไม่ชัดเจนและอาจนำไปสู่ความไม่ยั่งยืนต่อระบบนิเวศและการพัฒนาได้ในที่สุด ดังนั้นต้องเร่งศึกษาถึงกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย เพื่อนำมาใช้ในการนำเสนอวัตกรรมการบริหารจัดการ ในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ หรือการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว มาใช้ในรูปแบบกระบวนการหรือบริการใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน สร้างความเข้าใจและปรับกระบวนการทัศนของกลุ่มบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย ให้สอดคล้องกัน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะทางภูมิสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต เพื่อให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้เหมาะสมกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่น ในเขตพื้นที่ อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย มีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนอย่างไร
2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย มีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนแตกต่างกันหรือไม่
3. วัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายและกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และ ภาคีเครือข่าย

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยเพื่อการทดสอบ ดังนี้

1. การรับรู้กฎหมายในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน
2. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย มีขอบเขตการวิจัยด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงในเขตกิจกรรมพิเศษ อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดพื้นที่ ใน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) อุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่ ที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 1,000,000 ไร่ขึ้นไป 2) อุทยานแห่งชาติขนาดกลาง ที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 500,000 - 1,000,000 ไร่ และ 3) อุทยานแห่งชาติขนาดเล็ก มีพื้นที่ตั้งแต่ต่ำกว่า 500,000 ไร่

พื้นที่อุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่แห่งเดียวในภาคตะวันตก ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเข็ม อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

พื้นที่อุทยานแห่งชาติขนาดกลาง มีจำนวน 4 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ได้อุทยานแห่งชาติที่เป็นตัวแทนพื้นที่ ขนาดกลางได้แก่ ชุมชนบ้านตะเพินคี้อุทยานแห่งชาติ พุเตย จังหวัดเพชรบุรี

พื้นที่อุทยานแห่งชาติขนาดเล็ก มีจำนวน 6 แห่ง ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดราชบุรี และ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ได้อุทยานแห่งชาติที่เป็นตัวแทนพื้นที่ ขนาดเล็ก ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษากระบวนการคิด วิเคราะห์วิธีคิด วิเคราะห์วิธีปฏิบัติ และความเชื่อพื้นฐานที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และ มิติการมีส่วนร่วม

ขอบเขตระยะเวลา

การเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการอยู่ในช่วง เดือนเมษายน พ.ศ. 2557 – เมษายน พ.ศ. 2558 ซึ่งเวลานอกเหนือจากนี้ไปข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชาชนพื้นถิ่น ผู้มีอำนาจตัดสินใจในครัวเรือน ที่อาศัยในเขตกิจกรรมพิเศษอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก ของประเทศไทย เฉพาะพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึง
2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และ ลูกจ้างประจำ

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นกระบวนการคิด และการวิเคราะห์ รวมถึงความเชื่อพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ส่วนวิธีการปฏิบัติผู้วิจัยไม่สามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติ ของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์แบบ เนื่องจากผู้วิจัยไม่ไ้ชคนในพื้นที่ แต่จะพยายามลด

ความคลาดเคลื่อน โดยที่ผู้วิจัยพยายามสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้มีความเป็นรูปธรรมและวิธีการรวบรวมข้อมูลให้ปราศจากอคติให้มากที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน หมายถึง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว เกี่ยวกับองค์ประกอบหลัก 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติทรัพยากรธรรมชาติ 2) มิติทรัพยากรวัฒนธรรม 3) มิติการจัดการ และ 4) มิติการมีส่วนร่วม บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญ ในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนและมีประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก ประเทศไทย

นวัตกรรมจัดการ หมายถึง การคิดสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ หรือการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบกระบวนการหรือบริการใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการใช้ความรู้ร่วมกันของประชาชนพื้นถิ่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และภาคีเครือข่าย เพื่อนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ได้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรูปแบบใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

กระบวนการทัศน์ หมายถึง กระบวนการคิด วิเคราะห์ วิชิต วิถีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าและความเชื่อพื้นฐานต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่อนุรักษ์ซึ่งมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว มีทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติหรือมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ประกอบไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีความสำคัญทางระบบนิเวศวิทยา เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ถ้ำ น้ำตก ภูเขา และเกาะ อันเหมาะแก่การท่องเที่ยว และศึกษาหาความรู้ ซึ่งอุทยานแห่งชาติที่ใช้เป็นพื้นที่ในการวิจัยครอบคลุม 2 กลุ่มป่า ได้แก่ กลุ่มป่าแก่งกระจาน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และกลุ่มป่าตะวันตก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติพุเตย และ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์

ภาคตะวันตก หมายถึง การแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดในภาคตะวันตกที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ได้แก่ จังหวัด เพชรบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี

การรับรู้กฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติ หมายถึง การรับรู้กฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 66 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547

มิติทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง กระบวนการที่ถูกต้องต่อการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และการเคารพความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกายภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ที่ตั้งและการเข้าถึงของทรัพยากรธรรมชาติ (2) ด้านคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย คุณค่าทางเอกลักษณ์เฉพาะทาง และความ สมบูรณ์ดั้งเดิมของทรัพยากรธรรมชาติ (3) ความปลอดภัยของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัย และมาตรการป้องกันความปลอดภัย และ (4) ด้านความ เปรียบบางของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย การแบ่งแยกพื้นที่ การท่องเที่ยว มาตรการ ป้องกันนักท่องเที่ยว และมาตรการควบคุมทางกฎหมายของรัฐ โดยยึดหลักการจัดการการท่องเที่ยว บนฐานชุมชน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บนฐานคิดกระบวนการที่นักท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนามุมชนที่นำไปสู่ความยั่งยืน

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการที่ถูกต้องต่อการนำความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งวัฒนธรรมที่อยู่ในรูป ของสถานที่ วัดถุ นิทาน และตำนานที่เล่าขานผ่านประเพณี คำบอกเล่าและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตและปรับโดยผู้คนรุ่นหลัง ได้แก่ ภูมิปัญญาในเรื่องต่างๆ อาทิ ภูมิ ปัญญาด้านอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สุขภาพและการรักษาโรค รวมถึงบรรทัดฐานการดำเนินชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อทั้งหลาย

มิติการจัดการ หมายถึง ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและความสามารถ ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการด้านกิจกรรม และการจัดการด้านการบริการ โดยผู้วิจัยจะสร้างข้อความเกี่ยวกับ (1) รูปแบบกิจกรรม (2) ระดับขีดความสามารถในการรองรับ นักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมของพื้นที่ (3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการเพื่อป้องกัน ผลกระทบและป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยวและ (4) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการเพื่อ ความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

มิตีการมีส่วนร่วม หมายถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล และขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย ทิศทางและกระบวนการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ดังนี้

1. ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ผลการวิจัยประกอบการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย ทิศทางและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน

2. หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่เหมาะสมกับพื้นที่ในเขตกิจกรรมพิเศษของอุทยานแห่งชาตินั้น ๆ

3. ประชาชนพื้นถิ่นสามารถใช้ข้อมูลนี้เป็นพื้นฐานคิดค้นนวัตกรรมในการเตรียมความพร้อมชุมชนรับรู้บทบาท เข้าใจจุดยืนและยอมรับภาระหน้าที่ ต่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย เป็น การศึกษาหลักการที่เป็นเป้าหมายของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน บน พื้นฐานของกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยเกิดความกระจ่างชัดในแนวคิด ของการศึกษา ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นกรอบทฤษฎี และกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบทฤษฎีการวิจัย (Theoretical Framework)

การวิจัยเพื่อค้นหานวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย นั้น โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ผู้วิจัยจึงใช้ แนวคิดและทฤษฎี ซึ่งสามารถให้คำอธิบายความหมายของกระบวนทัศน์ อันจะนำไปสู่การอธิบาย ปรัชญาการเกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้

กระบวนทัศน์ ความหมาย และความสำคัญ

กรอบความคิดที่มีต่อสิ่งใดๆ เป็นสิ่งกำหนดทางเลือกที่จะทำสิ่งนั้นๆ ฐานคิดหรือ ทัศนคติที่มีต่อธรรมชาติของความรู้ ความจริง ก็เป็นสิ่งกำหนดทางเลือกของวิธีการเข้าถึงความรู้ ความจริง (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นิตราภรณ์, 2555: 3) ซึ่งกระบวนทัศน์เป็นสิ่งสะท้อน ความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล ผ่านความเชื่อ ความศรัทธา ประสบการณ์และค่านิยม ซึ่งการสะท้อนความคิดของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันตามเพศ อายุ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และการตัดสินใจเลือก ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหนึ่ง ซึ่งชาย โปธิสิตา (2554: 57-58, อ้างถึงใน Guba, 1990; Kuhn, 1922-1966; Patton, 1990; Schwandt, 2001) ได้รวบรวมข้อมูล และแนวคิดของนักปรัชญาชาวตะวันตกที่ได้เสนอโมโนทัศน์ เรื่องกระบวนทัศน์ (Paradigm) โดยมี รายละเอียด ดังนี้

Kuhn (1922-1966) นักปรัชญาคนแรกที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับมโนทัศน์ เสนอแนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในศาสตร์แขนงต่างๆ มีจุดตั้งต้นที่การเปลี่ยนแปลงในกระบวนทัศน์ (Paradigm) เมื่อกระบวนทัศน์เปลี่ยนไป ก็จะมีผลให้คนเปลี่ยนคำถามในการค้นคว้า และเมื่อคำถามเปลี่ยน ข้อมูลที่ต้องการเพื่อตอบคำถามก็เปลี่ยน กล่าวคือ เมื่อกระบวนทัศน์เปลี่ยน ความคิด พฤติกรรม และกระบวนกรค้นคว้าก็เปลี่ยน Kuhn ให้นิยามกระบวนทัศน์ว่าหมายถึงภาพทั้งหมดอันรวมถึงข้อสมมติฐานเบื้องต้น ความเชื่อและคุณค่า ซึ่งเป็นที่ยอมรับและผูกพันชุมชนหนึ่งเข้าด้วยกัน ซึ่งการรับเอากระบวนทัศน์ใหม่ของบุคคล เป็นเรื่องของความเชื่อที่มีส่วนสำคัญในการรับรู้ และนำมาซึ่งความศรัทธา การเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งความเชื่อที่มีในจิตใจของมนุษย์ทุกคนแตกต่างกันตามเพศ ตามวัย ตามสิ่งแวดล้อม ตามการศึกษาอบรม และตามการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคล อีกทั้งการที่กระบวนทัศน์ใหม่มีผู้สนับสนุนที่โน้มน้าวใจเก่ง ก็จะสามารถทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ได้

Schwandt (2001) ขยายความต่อจาก Kuhn ว่า กระบวนทัศน์ หมายถึง กรอบความรู้ หรือกรอบวิธีคิดเป็นแนวทางสำหรับแก้ปัญหาที่คนในวงการเดียวกันยึดถือร่วมกัน อีกความหมายหนึ่ง กระบวนทัศน์หมายถึงสิ่งที่คนยึดถือ ซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม วิธีการ หรือท่าทีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งคนในวงการเดียวกันเชื่อหรือยึดถือร่วมกัน

Guba (1990) เพิ่มเติมความหมายของกระบวนทัศน์ว่าเป็นระบบความเชื่อที่ช่วยชี้นำการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เป็นเรื่องปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน หรือการกระทำที่เกี่ยวกับการค้นคว้าอย่างเป็นระบบหรือเป็นวิชาการ

Patton (1990) ขยายขอบเขตความหมายของกระบวนทัศน์ออกไป โดยกล่าวว่า กระบวนทัศน์ก็คือ โลกทัศน์ หรือแนวคิดทั่วไป เป็นวิธีการที่คนใช้ในการทำความเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริงอันซับซ้อน เป็นสิ่งที่ฝังลึกในกระบวนกรศึกษาอบรมของหมู่คนที่ยึดและปฏิบัติตาม โลกทัศน์นั้น กระบวนทัศน์จะช่วยบอกคนที่ยึดถือและปฏิบัติว่า อะไรสำคัญ อะไรถูกต้องและมีเหตุผล ณ เวลานั้น

จากแนวคิดของนักคิดชาวตะวันตกที่กล่าวข้างต้น นักวิชาการของประเทศไทย หลายท่าน ได้อธิบายความหมายของกระบวนทัศน์ (Paradigm) ในกรอบแนวคิดที่คล้ายกัน เริ่มจาก

เสรี พงศ์พิศ (2554: 150) อธิบาย กระบวนทัศน์ ว่าเป็นวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่ง หรืออาจแปลว่า ทัศนะแม่บท เป็นทัศนะพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า และวิถีทั้งหมดของผู้คน ซึ่งสอดคล้องกับ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2545: 5) ที่อธิบายว่า กระบวนทัศน์ เป็นข้อตกลงที่เป็นที่เข้าใจร่วมกัน มีความชัดเจนในตัวเอง สมาชิกในกลุ่มยอมรับ เข้าใจร่วมกัน และใช้เป็นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการ

ปฏิบัติงาน โดยกระบวนการจะคงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อกาลเวลาผ่านไป การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาจะทำให้กระบวนการเคลื่อนตัวไปสู่กระบวนการใหม่ ในความหมายทำนองเดียวกัน ประสาน ต่างใจ (2545) กล่าวว่า กระบวนการ คือกระบวนการความคิด การรับรู้ วิธีคิด และสะท้อนความคิดให้เห็นความหมายหรือความมีคุณค่าของมนุษยชาติ สำหรับดำรงอยู่ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ในขณะที่ เอลิมพล ศรีหงส์ (2548: 51) กล่าวว่า กระบวนการ เป็นการกำหนดแก่นของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในลักษณะภาพรวม ซึ่งได้รับการยอมรับจากสมาชิกที่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และใช้เป็นพื้นฐานร่วมกันในการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบหรืออธิบายรายละเอียดต่อไป และ วรรษยา สิริวัฒน์ (2549: 2) ตั้งข้อสังเกตว่ากระบวนการ คือตัวแบบ รูปแบบ กรอบแนวความคิด แนวทางการศึกษา และแก้ปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกที่ขึ้นอยู่กับเวลา กล่าวคือกระบวนการในแต่ละยุคสมัยย่อมมีความแตกต่างกัน

กระบวนการ เป็นสิ่งสะท้อนความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล ผ่านความเชื่อ ความศรัทธา ประสบการณ์และค่านิยม ซึ่งการสะท้อนความคิดของแต่ละบุคคล กระบวนการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความแตกต่างกันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งจากการตรวจสอบหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า มนุษย์ใช้ระบบสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural) เป็นแบบแผนชีวิตความเป็นอยู่ คิดประดิษฐ์วัตถุสิ่งของตลอดจนความรู้และเทคนิควิธีการต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม จริยธรรม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต เป็นสิ่งกำหนดวิถีคิด (Ideas) และบรรทัดฐาน (Norm) ของมนุษย์ในสังคม (เมอมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2553: 51) ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546: 40) ระบุว่าวัฒนธรรมเป็นของคู่กับสังคม วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต (Way of Life) หรือแบบแผนในการคิด การกระทำเรื่องสำคัญ เรื่องต่างๆ ของมนุษย์กลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง แบบทางวัฒนธรรมมี 2 ประเภท ได้แก่ แบบในการคิด (Pattern of Thinking) และแบบในการกระทำ (Pattern of Doing or Acting) โดยแบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางความคิด (Ideational Culture) 2) วัฒนธรรมทางพฤติกรรม (Behavioral Culture) ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. วัฒนธรรมทางความคิด (Ideational Culture) ได้แก่แบบทางความคิดหรือกฎระเบียบมาตรฐานทางความคิดของวัฒนธรรมนั้นๆ แบบทางความคิด ได้แก่ ความเชื่อการรับรู้ การเรียนรู้และค่านิยม

สำหรับความเชื่อ เป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยที่ความเชื่อหมายถึง ความคิดและความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเป็นเหตุให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ความเชื่อเป็นสิ่งที่ชักจูงให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ความเชื่อเป็นสิ่งที่ชักจูงให้บุคคลกระทำหรือแสดงพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับความเชื่อในสิ่งนั้นๆ (ลักขณา สิริวัฒน์, 2544: 65) อีกทั้ง

ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะของการร่วมมือกันสามารถเกิดขึ้นได้จากความเชื่อระหว่างปัจเจกภายใน จนกลายเป็นบรรทัดฐานความเชื่อถือ ที่ดำรงอยู่ในสังคมเดียวกัน เกิดเป็นความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชนและสังคม (เพ็ญศิริ จีระเดชากุล และคณะ, 2550: 184) นอกจากนี้ เฉลิมลาภ ราชภัฏวารักษ์ (2553: 61) ให้นิยามว่า ความเชื่อ คือ การตัดสินใจว่าปรากฏการณ์ ความคิด การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นความจริง ความเชื่อนี้ถ้ามีหลักฐานสนับสนุนหรือ พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ปัญหาที่จะไม่เกิดขึ้นเพราะทุกคนจะเชื่อเหมือนกัน แต่ความเชื่อบางอย่างแม้จะเป็นเรื่องเดียวกันก็อาจมีความเชื่อต่างกันได้อีกทั้งความเชื่อมีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ทักษะและการกระทำของบุคคล การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะนำไปในทางที่สอดคล้องกับความเชื่อที่มีอยู่ ความเชื่อเป็นที่มาของแบบแผนพฤติกรรม

ส่วนค่านิยมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ค่านิยมเป็นความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งมีคุณค่า เป็นผลให้บุคคลใช้เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่นำมาประเมินหรือตัดสินใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล (ลักขณา สิริวัฒน์, 2544: 66) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551) ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือ ทักษะของคนหรือสังคมที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ความปรารถนา คุณค่าและความถูกต้องของสังคมนั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการคงอยู่ของสังคมมนุษย์ ค่านิยมมีบทบาทต่อความคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทำให้สังคมมีความโน้มเอียงไปในทางเดียวกันในสังคมนั้นๆ อันจะเป็นแนวทางที่มนุษย์จะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคตินั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และตามความคิดเห็นของมนุษย์ในสังคมนั้น ในทำนองเดียวกัน เฉลิมลาภ ราชภัฏวารักษ์ (2553: 61) ให้นิยามว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คุณเรายึดถือประจำใจที่ใช้ช่วยในการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้ามนุษย์ต้องมีการตัดสินใจเลือกกระทำของตั้งแต่องค์สิ่งขึ้นไป ก็ต้องใช้ค่านิยมเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจทั้งสิ้น การใช้ค่านิยมเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจจะทำให้เกิดอคติและสิ่งที่เลือกมาด้วยการใช้ค่านิยมตัดสินใจไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเสมอไป แต่เป็นสิ่งที่ตรงกับความพอใจความชอบของตัวเอง ซึ่งค่านิยมมีสองประเภท ได้แก่ ค่านิยมส่วนตัวของแต่ละบุคคลและค่านิยมของสังคม ค่านิยมส่วนตัวของแต่ละบุคคลช่วยในการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ค่านิยมส่วนตัวได้มาจากกระบวนการจัดเกลาทางสังคมและค่านิยมของสังคมก็คือสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งถูกต้องเหมาะสม

ในด้านการรับรู้ หมายถึง การเกิดอาการสัมผัสอย่างมีความหมายและเป็นกระบวนการแปลหรือตีความจากประสบการณ์เดิม เริ่มจากการใช้ประสาทสัมผัสและตีความแห่งการสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมาย อันเป็นที่รู้จักและเข้าใจกัน (ลักษณะ สิริวัฒน์, 2544: 48) นอกจากนี้ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2553: 146) ระบุถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ ซึ่งได้แก่ เวลา สถานการณ์ และ บริบทสังคม และ 2) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้รับรู้ ได้แก่ ทักษะคิด แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์ และความคาดหวัง

ในประเด็นของการเรียนรู้ เป็นปัจจัยพื้นฐานทางจิตวิทยา ที่มีผลกระทบต่อการนึกคิดหรือการทำงานของจิตใจมนุษย์ สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จะถูกบันทึกไว้เป็นความจำ เมื่อสิ่งเร้าที่เคยประสบมาในอดีตปรากฏขึ้นมาอีก มนุษย์จะสามารถเรียกชื่อ บอกคุณค่า มีอารมณ์ และแนวคิดในการโต้ตอบได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกัน (ลักษณะ สิริวัฒน์, 2544: 43) ในทำนองเดียวกัน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2553: 104) ให้ความหมายของการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวรอันเป็นผลที่ได้รับจากประสบการณ์ และการฝึกหัด นอกจากนี้ โกวิท พวงงาม (2551: 337) กล่าวถึงพื้นฐานการเรียนรู้ของชุมชนว่าส่วนหนึ่งมาจากการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีคิด ประสบการณ์ และการสร้างชุดความรู้เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องอันเกี่ยวเนื่องกับชีวิต การงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2. วัฒนธรรมทางพฤติกรรม (Behavioral Culture) เป็นรูปแบบหรือมาตรฐานการกระทำหรือการปฏิบัติ มีชื่อเรียกว่า บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ดังที่ จานง อติวัฒนสิทธิ์ (2545: 33) กล่าวถึง บรรทัดฐานว่าเป็นแนวทางความประพฤติที่สมาชิกกลุ่มหรือสังคมยึดถือเป็นมาตรฐานร่วมกัน เพื่อเป็นตัวกำหนดและควบคุมการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกว่าสิ่งใดเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสม สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติ อันจะยังผลแก่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม บรรทัดฐานประกอบด้วยวิธีหรือแนวทางปฏิบัติที่กลุ่มทำสิ่งต่างๆ จนกลายเป็นนิสัยตามปกติเสมอๆ สุดา ภิรมย์แก้ว (2553: 72-73) ได้แบ่งประเภทของบรรทัดฐานออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะของวิธีการควบคุมที่ใช้กับผู้ฝ่าฝืน ที่มาและความสำคัญของบรรทัดฐานนั้นๆ ได้แก่ วิถีประชา จารีต และกฎหมาย

วิถีประชา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ปฏิบัติกันมาจนเคยชินเป็นนิสัยจนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระหน้าที่ เป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ไม่มีการบังคับที่เข้มงวดให้ปฏิบัติตาม แต่ทุกคนปฏิบัติเพราะอยากเหมือนคนอื่น ๆ ซึ่งวิถีประชาจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มและสังคม รวมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

จารีต เป็นกฎของสังคมที่กำหนดว่า การกระทำใดถูก การกระทำใดผิด การกระทำใดเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นกฎเกณฑ์และข้อห้ามที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม การฝ่าฝืน

จารีตถือว่ามีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมโดยรวม จารีตจัดเป็นบรรทัดฐานที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในสังคมเล็กๆ

กฎหมาย เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่เขียนไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนอย่างเป็นทางการ มีองค์ประกอบที่ทำหน้าที่คอยควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม กฎหมายมีที่มาจากวิถีประเพณีและจารีตที่สำคัญที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือเกิดจากการบัญญัติขึ้นมาใหม่โดยผู้มีอำนาจรัฐ กฎหมายที่ดีต้องสอดคล้องหรือไม่ขัดแย้งกับวิถีประเพณีและจารีตที่ชาวบ้านยึดถือ รวมทั้งต้องคำนึงถึงความสามารถหรือความพร้อมในการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

ความแตกต่างในลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อกระบวนการที่แตกต่างกันของบุคคล ซึ่งสุคา ภิมย์แก้ว (2553: 75) นิยามไว้ว่า สถานภาพเป็นตำแหน่งหรือฐานะที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม เป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นจะต้องมีหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ เกี่ยวข้องกับผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นจะต้องมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะตัวบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างไปจากผู้อื่นและมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตน ในขณะที่ ทศนีย์ ทองสว่าง (2549: 66) ได้นิยามไว้ว่า สถานภาพ คือ ฐานะตำแหน่งของบุคคลในกลุ่มสังคมหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง บุคคลคนเดียวอาจดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพหลายตำแหน่ง โดยที่สถานภาพสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถานภาพโดยกำเนิด (Ascribed Status) และสถานภาพโดยการกระทำหรือโดยความสามารถ (Achieved Status) ซึ่งสอดคล้องกับ งามพิศ สัตย์สงวน (2553: 71) ที่ได้จำแนกประเภทของสถานภาพออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดและสถานภาพสัมฤทธิ์ โดยที่สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดหรือสถานภาพที่ติดตัวเรามา เป็นสถานภาพที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เลือกไม่ได้ เป็นสถานภาพหรือตำแหน่งที่ได้มาตั้งแต่เกิด ได้แก่ ตำแหน่งทางเพศ ตำแหน่งทางเครือญาติ ตำแหน่งทางชนชั้น ตำแหน่งทางสัญชาติ และตำแหน่งทางอายุ นอกจากนี้สถานภาพอีกประเภทหนึ่งคือสถานภาพสัมฤทธิ์หรือสถานภาพที่ได้มาด้วยความสามารถ การประกอบอาชีพ การฝึกอบรม และการแข่งขัน อาทิ นักเรียน นิสิต ครูอาจารย์ ข้าราชการ คนงาน เสมียน เป็นต้น

สถานภาพโดยกำเนิด (Ascribed Status) เป็นสถานภาพหรือตำแหน่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ยากหรือไม่ได้เลย เป็นสถานภาพที่บุคคลได้รับโดยอัตโนมัติ ไม่มีสิทธิ์เลือกเป็นอย่างอื่น ได้แก่

สถานภาพทางเพศ (Sex Status) บุคคลเกิดมาเป็นเพศใด ได้แก่ เพศหญิง เพศชาย บุคคลนั้นก็จะได้รับสถานภาพทางเพศนั้นๆ และจะต้องมีบทบาทไปตามสถานภาพของตน

สถานภาพทางอายุ (Age Status) ในทุกๆ สังคมจะแบ่งสถานภาพตามอายุของบุคคล โดยทั่วไป เป็น 5 ชั้น คือ ทารก วัยรุ่น ผู้ที่บรรลุนิติภาวะหรือวัยผู้ใหญ่ และวัยชรา

สถานภาพทางเชื้อชาติ (Race Status) บุคคลที่เกิดมาจากเชื้อชาติใดก็มีสถานภาพทางเชื้อชาตินั้นๆ

คนทุกคนถูกกำหนดให้มีสถานภาพตามลักษณะทางเพศ อายุ และเชื้อชาติ ซึ่งถึงแม้จะเป็นเรื่องลักษณะธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็กำหนดสิ่งต่างๆ ดังกล่าวให้กลายมาเป็นความแตกต่างทางสังคมได้ คือให้มีสิทธิ หน้าที่ แตกต่างกัน

สถานภาพโดยการกระทำ (Achieved Status) เป็นสถานภาพที่หามาได้โดยการกระทำของบุคคล ได้แก่

สถานภาพสมรส (Marital Status) บุคคลได้รับสถานภาพของการเป็นสามีภรรยาภายหลังที่ได้ทำการสมรสแล้ว

สถานภาพทางการศึกษา (Education Status) บุคคลได้รับการศึกษาถึงระดับใด ย่อมได้รับสถานภาพตามวุฒิที่ตนได้ศึกษามา อาทิ บัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต

สถานภาพทางอาชีพ (Occupational Status) บุคคลย่อมได้รับสถานภาพตามประเภทของอาชีพของตน

ฐานคิดของกระบวนทัศน์ในทางสังคมศาสตร์นับเป็นเรื่องของ ญาณวิทยา (Epistemology) ที่เป็นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม นำไปสู่การเกิดแนวคิดต่อการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีคุณค่าและมีความหมายในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งกระบวนทัศน์ของบุคคลย่อมมาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ วิธีการให้คุณค่า ตั้งอยู่บนฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่งที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมถึงกระบวนทัศน์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจากนโยบายการพัฒนาประเทศ ที่มีฐานะเป็นอุตสาหกรรมหลัก ชี้นำด้วยตัวเลขทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ของการท่องเที่ยวจะเป็นไปในกระบวนทัศน์ใดนั้น อุดมการณ์มีส่วนสำคัญที่จะกำหนดกรอบของกระบวนทัศน์นั้นๆ โดยที่กระบวนทัศน์หรือกระบวนกรทางความคิดของคนย่อมแตกต่างกัน ซึ่งเกิดจาก การรับรู้ ค่านิยม กฎเกณฑ์ ความเข้าใจร่วม มาตรฐาน ความเชื่อ และสถานภาพที่แตกต่างกันของบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นำมาสู่ความขัดแย้งทางความคิดของคนต่างสังคม และวัฒนธรรม การศึกษากระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีพื้นฐานทางธรรมชาติและชุมชน (Nature and Community Based Tourism) เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการศึกษากระบวนทัศน์ในฐานะแนวคิดเพื่อค้นหายุทธศาสตร์ และจุดสมดุลเพื่อความยั่งยืน สามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมต่อไป

แนวคิด ความหมาย ประเภทเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความท้าทายและความสำคัญอย่างมากในการสร้างศักยภาพและความได้เปรียบในเชิงประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นวัตกรรมมิได้มองในมุมมองของความใหม่เพียงแต่ด้านเดียวเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญที่รวมไปถึงเรื่องของการต่อยอดความรู้เดิม และการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มมูลค่าในกับสิ่งที่เราคิด หรือการสร้างสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน นวัตกรรมที่ดีควรให้ความสำคัญในเรื่องของ ความสามารถในการนำมาใช้ ได้จริงในการทำงาน และในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ในการเกิดขึ้นของ นวัตกรรม และต้นทุนที่อาจจะเกิดขึ้นในการดำเนินงานอีกด้วย

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคนอื่นๆ (2553) ได้ศึกษาการให้คำนิยามของคำว่า “นวัตกรรม” 3 ประเด็นที่เป็นมิติสำคัญของนวัตกรรม ได้แก่

1. ความใหม่ (Newness) หมายถึง เป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาขึ้น อาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือ กระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ให้มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม

2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) นวัตกรรมสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดเป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้

3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) นวัตกรรมคือการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการเลียนแบบหรือการทำซ้ำ

นวัตกรรม เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรมไว้ ได้แก่ สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ ปรีดา ยังสุขสถาพร (2556: 33) ได้กล่าวว่ นวัตกรรมแนวอนที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการ ส่วนนวัตกรรมแนววางเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มองไปยังระบบของการพัฒนานวัตกรรม เพื่อก่อให้เกิดการสร้างมุมมองใหม่และการผสมผสานทางความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นการรังสรรค์ระหว่างคนที่ทำงานต่างหน่วยงานกัน ต่าง

ความเชี่ยวชาญ ต่างทัศนคติ ต่างพื้นฐาน ต่างวิถีคิด ซึ่งเมื่อคนที่แตกต่างกันมารวมตัวกันทำงานและพิจารณางานร่วมกันย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างได้

Gopalakrishnan and Damanpour (1997) ได้จำแนกประเภทของนวัตกรรม ประกอบด้วย ตามเป้าหมายของนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เป็นการพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ทั้งด้านเทคโนโลยี วิธีการ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือการบริการเดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น 2) นวัตกรรมกระบวนการ เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดวิธีการหรือกระบวนการใหม่ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นวัตกรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการใหม่ ต้องใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมกลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการสร้างความแตกต่างที่ทำให้ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์และบริการได้รับความพอใจสูงสุด นวัตกรรมเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้เกิดความสามารถในการเพิ่มมูลค่า การสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นด้วยสินค้าและบริการที่แปลกใหม่ ทันสมัยตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการ นวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างและส่งเสริมความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดผ่านการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หรือการประยุกต์ นวัตกรรมเชิงกระบวนการที่ช่วยให้สามารถส่งมอบมูลค่าที่มากกว่าสู่ตลาด ด้วยประสิทธิภาพด้านต้นทุนและคุณภาพที่ดีมากขึ้น ดังเช่น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเงินนวัตกรรม การผลิตให้หัตถ์เทียมในระดับสากล การลดต้นทุนการผลิตในด้านต่างๆ อาทิ การลดของเสีย และลดต้นทุนพลังงาน การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแก้ปัญหา/เพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อทดแทนการนำเข้า การพัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการภายในองค์กร เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก ส่งผลให้เกิดให้เกิดการขยายตัวทางโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ มีการพัฒนาสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การจ้างงานเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดรายได้มหาศาลแต่ในขณะเดียวกันกิจกรรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว อันเนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างขาดความเอาใจใส่จากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น เป็นเหตุให้เป้าหมายการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมในรูปแบบมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปสู่การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่มาทดแทนรูปแบบการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยมทั่วไป มีการปรับแนวความคิดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งตั้งอยู่บนฐาน

ความสมดุลของมิติด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ (พิจาริณี โล่ห์ชัยยะกุล, 2554: 1) การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมเป็นทั้งโอกาสที่สามารถสร้างความเจริญและพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่แหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อสถานะสังคมและวัฒนธรรม เกิดการเปลี่ยนอาชีพและการย้ายถิ่นของประชาชน อีกทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับอย่างจำกัด การท่องเที่ยวในรูปแบบมวลชนส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกแย่งชิง วัฒนธรรมถูกบิดเบือน สังคมล่มสลาย อีกทั้งการท่องเที่ยวรุกคืบเข้าไปในหมู่บ้าน ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ชุมชนกลายเป็นผู้ถูกท่องเที่ยว (พจนา สวนศรี, 2554: 8) อย่างไรก็ตามการสร้างทางเลือกในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยว ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน ให้คนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์อย่างเ็นองค์รวมกับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2551: 24)

การท่องเที่ยวบนฐานชุมชนถือเป็นนัยยะแห่งความหมายใหม่ของการท่องเที่ยวที่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการพัฒนาชุมชน เป็นการบูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบนฐานของความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนมีความพร้อม มีใจที่จะเปิดตัวเอง ต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ซึ่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม บนฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นโดยยึดหลักความยั่งยืน ถึงแม้ว่ากระบวนการนำประเทศไปสู่ความทันสมัย ยึดถือแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ดังที่ บุญยศฤกษ์ อเนกสุข (2554: 147) วิเคราะห์กระบวนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระดับมโนทัศน์ (Concept) ที่ปรากฏในแนวคิด นโยบาย และกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของรัฐและกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในท้องถิ่นมีความแตกต่างกันตามฐานคิดของกระบวนการแต่ละกลุ่มบุคคล โดยชี้ให้เห็นว่านโยบายของรัฐมองการท่องเที่ยวเชิงมูลค่า หากแต่ท้องถิ่นมองการท่องเที่ยวเชิงคุณค่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการขั้นตอนการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดดังนี้

การศึกษาแนวคิด หลักการ แนวทางการดำเนินงานการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน นำไปสู่การบูรณาการเพื่อสร้างจุดยืน (Positioning) ของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนให้เกิดความชัดเจนทั้งเป้าหมายและกระบวนการจัดการ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนา

จุดเริ่มต้นและพัฒนาการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

การเพิ่มพูนของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การสูญเสียทรัพยากรอันมีค่าสำหรับการดำรงชีวิต จนถึงจุดวิกฤตในระดับโลก นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในกระแสความคิดระดับโลก (Paradigm Ship) มีการเสนอทางเลือกของการพัฒนาแบบใหม่ที่เรียกว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน (นำชัย ทนุผล, 2542: 17) ซึ่งกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกได้เริ่มขึ้น ณ เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล จากการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก เกิดการลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และนำมาสู่การผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ก่อให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและเกิดการท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) สำหรับประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมระดับโลก “Earth Summit” ในปี พ.ศ. 2535 นับเป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันความคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งอิทธิพลถึงการให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในเรื่อง (1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และ (3) ความต้องการในการพัฒนาคนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (วิลาวณิช ภมรสุวรรณ, 2553: 7; พิมพระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2551: 2)

การท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community Base Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการพัฒนาชุมชน ชุมชนมีความพร้อม มีใจที่จะเปิดตัวเอง ต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ซึ่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม บนฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดหลักความยั่งยืน ซึ่ง สิ้นธุ์ สโรบล (2546: 10) กล่าวว่า การท่องเที่ยวบนฐานชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติ และเกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนคือการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมแบบบางส่วน โดยที่รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย ประชาชนชนแสดงออกเพียงแค่แสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น หรือเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจ แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยที่ภาครัฐและหน่วยงาน อื่นๆ เป็นผู้สนับสนุน ซึ่งรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนของไทยในปัจจุบัน มี 2 แบบ คือ ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบนโยบายจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการโดยตรง ซึ่งในยุคเริ่มแรกมีความสับสนในเรื่องการจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบนี้ หากเป็นเพียงแต่การเดินทางท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเท่านั้น จะไม่ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

ซึ่งหลักการของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่แท้จริงมุ่งเน้นการจัดการบนฐานของชุมชนจริงๆ และสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงยั่งยืนได้ อีกทั้งชุมชนต้องมีใจที่จะเปิดตัวเอง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถยินดีที่จะร่วมกันจัดการปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้

การสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน โดยระยะแรกได้เน้นหนักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาให้คนเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว มุ่งให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจชุมชน ในขณะเดียวกัน สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2550: 20) กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่า การท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง และชุมชนเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบ มีชื่อเรียกต่างๆ หลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco and Adventure Tourism) ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีพัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community Based Sustainable Tourism) นอกจากนี้ สิริ สโรบล (2546: 1-2) เพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นคำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก แต่ด้วยท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 และมาตรา 67 จึงได้ให้ความสำคัญ กับบทบาทของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง โดยใช้ชื่อว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540, อ้างถึงใน พจนานุกรม, 2546: 14) ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และ โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ม.ป.ป., อ้างถึงใน สิริ สโรบล, 2546: 2) นิยามเชิงปฏิบัติงานในงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าหมายถึงทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่าง

เหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของชุมชนเป็นสำคัญ

หลักการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

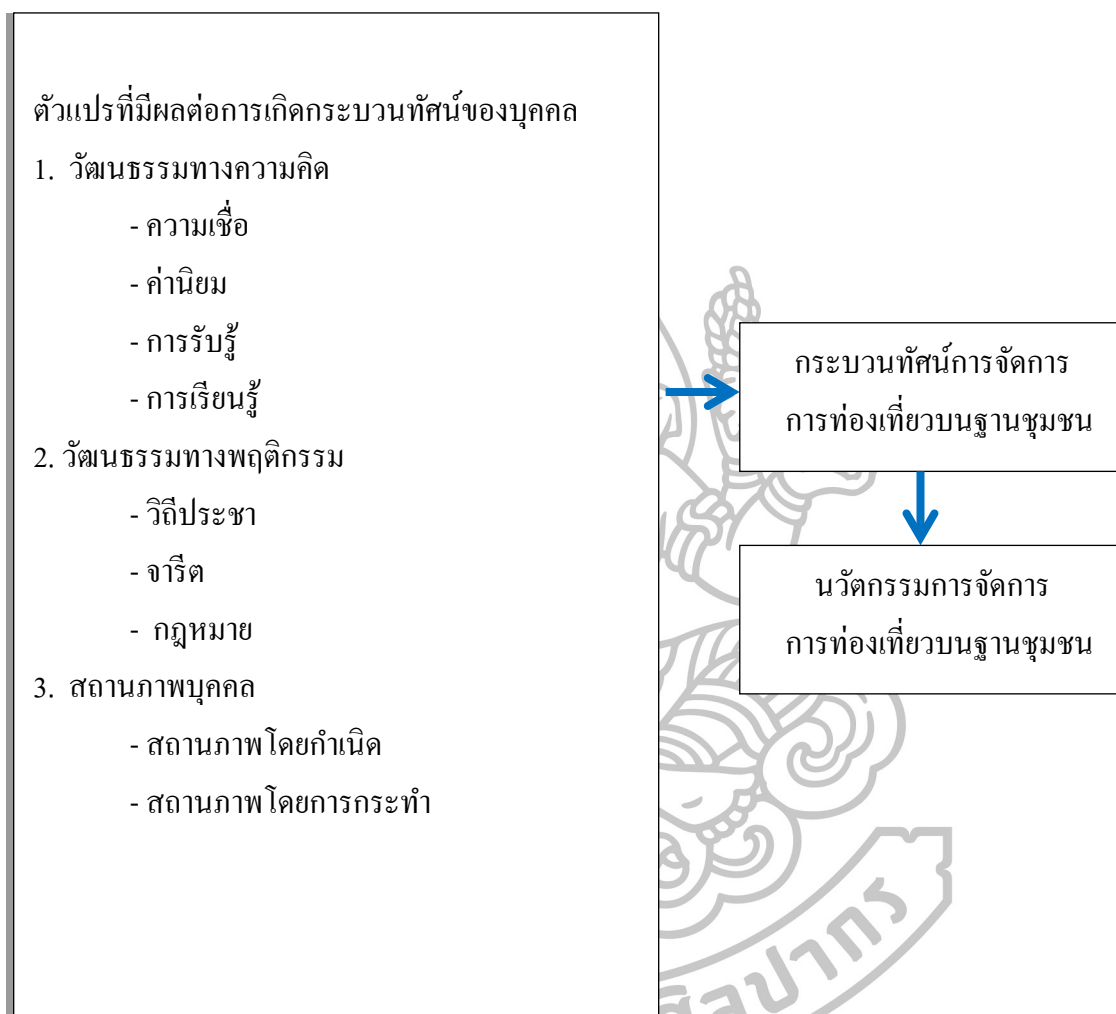
การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องเห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนกับการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในหลักการ ดังที่ สิ้นธุ์ สโรบล (2546: 29) ซึ่งให้เห็นว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการพัฒนาอารยธรรมที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม แต่การท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community - Based Tourism) มีลักษณะที่สำคัญ คือ ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยวนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อีกทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว ตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลโครงการ และการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ซึ่งชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีความโดดเด่นในด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ร่องรอยโบราณคดี วัฒนธรรมประเพณีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี (สิ้นธุ์ สโรบล, 2546: 235-236) อีกทั้งการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยมีหลักการ ดังนี้ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550: 20-21)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตัวเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

นอกจากนี้ Mogelgaard (2003, quoted in Harold Goodwin and Rosa Santilli, 2009:

9) กล่าวถึงการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community Based Tourism) ว่าเป็นการบูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ ชุมชนท้องถิ่นจะต้อง เข้าไปมีส่วนร่วม และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นโดยตรงกับชุมชนของตนเอง Scheyvens (2002, quoted in Goodwin and Santilli, 2009: 10) กล่าวเพิ่มเติมว่า จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนมีพ้องกับชุมชนใน 4 ระดับ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และการปกครอง นอกจากนี้ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2556) กล่าวถึงการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ในทำนองเดียวกัน สันธุ์ สโรบล (2546: 12) ได้นิยามเชิงปฏิบัติการในงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าหมายถึงทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมเป็นสำคัญ

จากการศึกษาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบทฤษฎีในการวิจัย (Research Theoretical Framework) ครั้งนี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบทฤษฎีในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conception Framework)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ซึ่งมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตั้งแต่หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคีเครือข่าย ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ และนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนย่อมมีความแตกต่างกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการคิด กระบวนการให้ความความหมาย ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ ทั้ง สถานภาพส่วนบุคคล และการรับรู้เรื่องกฎหมายและนโยบายอุทยานของแต่ละบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นำมาสู่กระบวนการที่แตกต่างกันของกลุ่มบุคคลต่าง สังคม และวัฒนธรรม

ดังนั้นงานวิจัยนี้ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติของบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น โดยได้กำหนดตัวแปรที่มีผลต่อกระบวนการคิดของบุคคลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางเชื้อชาติ สถานภาพสมรส สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ 2) การรับรู้เรื่องกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแปรต่างๆ ในปัจจัยสถานภาพส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ดังรายละเอียดดังนี้

1. สถานภาพทางเพศ จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าดอยท่าคำ ตำบลนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ของธีรพัฒน์ ตี้อตัน (2545: 47) พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดกา และองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ แต่ สุพจน์ สุกนธโอสถ (2548: 42) พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก อีกทั้งการศึกษาของ ศิริินภา ภูมิพฤกษ์ (2554: 68) ยังพบว่านักท่องเที่ยวที่เป็นเพศชายและนักท่องเที่ยวที่เป็นเพศหญิงมีความคิดเห็นว่ามาตรการการจำกัดเวลานักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่แตกต่างกัน

2. สถานภาพทางอายุ จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติต่อกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์ของอุทยานแห่งชาติออบหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ของ สุทธิณี พรพันธุ์ไพบูลย์ (2554: 91) พบว่า คณะกรรมการท้องถิ่นที่มีระดับอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกันในทุกด้าน ทั้งด้านขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม ด้านเนื้อหาสาระของกิจกรรม ด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ด้านผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมและด้านบทบาทคณะกรรมการท้องถิ่น อีกทั้งการศึกษาของนวลนุช เขียวหวาน (2550: 73) พบว่าอายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าของผู้นำเขื่อนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หากแต่จากผลการศึกษาของ ศิริินภา ภูมิพฤกษ์ (2554: 69) พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อมาตรการจำกัดเวลานักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานไม่แตกต่างกัน

3. สถานภาพทางเชื้อชาติ จากผลการศึกษาของ สิริมาวัฒนา ไจมา (2546: 54) พบว่าชุมชนปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อทางชาติพันธุ์ต่อการรักษาทรัพยากรให้คงความอุดมสมบูรณ์ โดยการจัดแบ่งประเภทของป่าตามความเชื่อของชนเผ่าเพื่อประโยชน์ให้การรักษาสภาพป่าให้สามารถให้ประโยชน์แก่ตนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การศึกษาคความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียงของ เพ็ญศิริ จิระเดชากุล (2550: 158-159) ระบบความเชื่อและโลกทัศน์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชนชาติย่อยกะเหรี่ยงโป พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติองค์พระ-เขาพระกำ-เขาถั่วพลู และเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี ยึดมั่นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับธรรมชาติ ทำให้ดำรงอยู่ด้วยการแบ่งปันไม่รบกวนและเบียดเบียนธรรมชาติ อยู่ในภาวะการณ์ไม่ครอบครองธรรมชาติ ตระหนักว่าธรรมชาติเป็นทุนของชีวิต ซึ่งถือได้ว่าเป็นความเชื่อและโลกทัศน์ ที่มีมิติการมองเป็นแบบ องค์กรวม (Holistic)

4. สถานภาพสมรส จากการศึกษาการรับรู้และความรู้สึกของประชาชนบ้านป่าละอู ที่เป็นตัวแทนของคนในท้องถิ่นตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของนิภารัตน์ สายประเสริฐ (2553: 209) พบว่า ผู้ใหญ่ข้อมูลส่วนใหญ่สมรสแล้วซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านป่าละอู ที่ระบุว่า ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงมักจะสมรสเร็ว ตั้งแต่อายุยังน้อย รับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของชุมชนว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้นหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิระพล ทองมา (2548: 41) ที่ระบุว่า คนโสดกับคนที่สมรสแล้ว จะมีความรู้สึกแตกต่างกันในจุดหมายของชีวิต นอกจากนี้ ผลการศึกษาของกระสุน บุญอำพล (2546: 81) พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ส่วนใหญ่มีสถานภาพการสมรส (ร้อยละ 87.50) มีทัศนคติต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ระดับปานกลาง หากแต่ในทิศทางตรงกันข้าม ผลการศึกษาของ เฉลิมชัย ปัญญาดี (2543: 84) พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ผ่านการสมรสแล้ว มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนถ้ำธารลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 60.30) มีเจตคติที่ดีปานกลาง (29.35) และหัวหน้าครัวเรือนมีเจตคติที่ดีมากต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 10.33)

5. สถานภาพทางการศึกษา จากการศึกษาของ จีรศักดิ์ ทิพวงษ์ (2549: 92) พบว่าระดับการศึกษาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรอบแนวคิดเขตอุทยานแห่งชาติเวียงโกศัยมีหลายระดับ มีความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพุทธศักราช 2504 แตกต่างกันตามระดับชั้นของการศึกษา ในทำนองเดียวกันการศึกษาของ สุทธิณี พรพันธุ์ไพบูลย์ (2554: 97) พบว่า คณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มี

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์ของอุทยานแห่งชาติออบหลวง ด้านขั้นตอนและกระบวนการดำเนินกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์แตกต่างกัน

6. สถานภาพทางอาชีพ จากการศึกษาของราณี อมรินทร์รัตน์ (2551: 27) พบว่าอาชีพต่างกัน มีความต้องการในองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวแตกต่างกัน แต่ในทางกลับกันอาชีพที่ต่างกันมีความต้องการด้านความต้องการในผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกันในทำนองเดียวกันการศึกษาของ กระสุน บุญอำพล (2546: 87) พบว่าอาชีพที่แตกต่างกันของหัวหน้าครัวเรือนรอบอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร มีทัศนคติต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน

7. การรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติ จากการศึกษาของสิริวัฒนา ไจมา (2546: 55) พบว่า ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงปฏิบัติตามกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของทางอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการเก็บหาอาหาร ยารักษาโรค การทำไร่หมุนเวียนที่ต้องปรับเปลี่ยนจากกิจกรรมเดิม ให้สอดคล้องกับกฎข้อห้ามในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติอินทนนท์ ซึ่งการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ มีความเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation) และเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น ดังที่ ดร.ชนิ เอมพันธุ์ (2556: 1) กล่าวถึงจุดสมดุลของการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ในพื้นที่คุ้มครองว่าต้องเกิดจากการคำนึงถึงผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ไม่เอาเรื่องเศรษฐกิจนำหน้า และควรมีการเอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนที่อยู่รอบๆ พื้นที่คุ้มครอง โดยมีความร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาชุมชน เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปสู่ท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของพื้นที่ ไม่ล่าสัตว์ ไม่ตัดต้นไม้ ไม่บุกรุกพื้นที่ และไม่เห็นความสำคัญของนายทุน จากการศึกษาของเสกสรร ขงวณิชย์ และคณะ (2549: บทคัดย่อ) เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยานอย่างเป็นรูปธรรมโดยไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของอุทยาน และเน้นการใช้ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวแบบบูรณาการ อันหมายถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากร ความหลากหลายในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในแต่ละพื้นที่ ชุมชนต้องมีการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตัวเองในการจัดการการท่องเที่ยว โดยแนวทางที่สำคัญคือการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ประอบสามารถสร้างได้ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบ ชุมชนต้องมีพลังที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน รักและหวงแหนชุมชนของตัวเอง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันให้ดำเนินการจัดท่องเที่ยวบนฐานชุมชนได้

ดร.รชนี เอมพันธุ์ (2555) กล่าวถึงความมุ่งหวังของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนฐานชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ มี 3 ด้านคือ ยั่งยืนในสิ่งแวดล้อม (Environmental Quality and Sustainability) ประสบการณ์ที่มีคุณค่า (Quality of Recreation Experience) ชุมชนมีส่วนร่วมและยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน (Local Participation and Quality of Life) ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ประกอบด้วย ความต้องการของชุมชนแท้จริง การมีส่วนร่วมอย่างเป็นขั้นตอนการรู้ตัวตนในความเป็นจริง ตระหนักในสิ่งที่ตนสามารถจัดการได้/ไม่ได้ และกระตุ้นให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในรูปแบบความร่วมมือ ลดความขัดแย้ง สร้างจิตสำนึกพื้นฐานมุ่งพัฒนาชุมชนไปสู่สิ่งที่ดีกว่าความรู้สึกที่อยากพัฒนา มีเครื่องมือและช่องทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองและชุมชน ซึ่งชุมชนโดยส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นภาวะสังคมแบบเกษตรกรรม ต้องมีการปรับตัวต่อการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเสริม อาศัยการเรียนรู้ ให้ความสำคัญต่อคำถามที่ชุมชนอยากรู้ เพื่อนำไปสู่การจัดการรวบรวม และการแสวงหาคำตอบ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเป็นการเพิ่มตลาดการท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้การแบ่งปันปันส่วนผลประโยชน์ ไม่ใช่มองเพียงเรื่องเงินหรือตัวเลขทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นการแบ่งปันผลประโยชน์สู่การพัฒนาชุมชนในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมของชุมชน คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนคือการที่คนในชุมชนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม รักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนของตัวเอง มองการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตัวเองและพัฒนาชุมชน โดยที่คนในชุมชนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการและดำเนินการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน โดยที่ชุมชนสามารถควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ สามารถแก้ปัญหาให้ตรงจุดและเหมาะสมกับชุมชนของตัวเอง บนพื้นฐานของความเข้าใจหลักการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนอย่างแท้จริง

จากแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การเรียกชื่อเป็นที่เข้าใจตรงกัน ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอใช้ชื่อเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เพราะพื้นที่ทำการศึกษาเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกิจกรรมพิเศษ อุทยานแห่งชาติ ภูผาคะวันตก ของประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ย่อมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน โดยอยู่ภายใต้การจรรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การเข้าใจหลักการและมีระบบการจัดการที่เหมาะสมกับชุมชน นั้นๆ ซึ่งการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวในลักษณะนี้มีใช่เพียงแต่การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ แต่ยังรวมกับรูปแบบการท่องเที่ยวหลายอย่างร่วมกัน ประชาชนในท้องถิ่นสามารถ

สร้างธุรกิจของชุมชนได้ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน (Community Development) และให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าตัวเลขทางเศรษฐกิจหรือรายได้เป็นหลัก โดยใช้ปรัชญาชัยไมตรี ชีวิตความเป็นอยู่ และเรียนรู้ที่จะเป็นชุมชนเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาได้ มากกว่าให้ความสำคัญทางความเจริญทางวัตถุ เช่น สาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ซึ่งเครื่องมือทางการท่องเที่ยวที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นและความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ความพอเพียงและความมั่นใจในตัวเอง การเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรชุมชน การตระหนักถึงคุณค่าและการอนุรักษ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับ ประการสำคัญก่อนการพัฒนาสิ่งอื่นใด จุดเริ่มต้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิกในชุมชนนั้นๆ ก่อนเป็นอันดับแรก

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนถือเป็นนัยยะแห่งความหมายใหม่ที่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ในระยะเวลาอันใกล้นี้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นเพียงเรื่องของการเดินทางของบุคคลจากที่พักหนึ่งไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอีกที่หนึ่ง โดยที่ไม่ได้มองตนเองในฐานะเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ๆ ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ในอดีตหลายชุมชนเข้าใจว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐต่อการจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมชุมชน ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม ขาดการวางแผน ในทรัพยากร ธรรมชาติที่มีอยู่ ไม่ให้ความสำคัญว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับชุมชน กับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว วิถีชีวิต องค์กรความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากชุมชนขาดความรู้ ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้นำที่มีศักยภาพ กลไกรัฐไม่เอื้ออำนวย ขาดเครื่องมือที่ดีที่จะเข้าไปจัดการ โดยเฉพาะกลุ่มชนที่ต่างวัฒนธรรม รวมถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกลเมืองที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่างๆ ดังนั้น ในอดีตการจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเป็นเรื่องไกลตัวมาก ปรัชญากรณไชยคช (2546: 20) กล่าวถึง บทบาทตามสิทธิกฎหมายของชุมชนในการส่งเสริมหรือดำเนินการด้านการท่องเที่ยว โดยที่รัฐบาลไทยได้ลงนามรับหลักการปฏิญญาของ UN ในการประชุม Rio Summit 1992 ได้นำหลักการ Agenda 21 ไปปรับปรุงกฎหมายในรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2540 โครงสร้างทางสังคมของประเทศได้เปลี่ยนไป ในมิติทางด้านสังคม การรวมตัวกันขององค์กรชุมชน เรียนรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา นำบทเรียนและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางการท่องเที่ยวมาทบทวน โดยอาศัยกฎหมายที่เอื้อประโยชน์และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากร ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้นำบทบัญญัติเดิมในรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับชุมชน

และสิ่งแวดล้อมได้แก่ สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ จัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในมาตรา 66 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่า

บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนดั้งเดิม หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

แม้ว่ามาตรา 66 ถือเป็นมิติใหม่ในการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการรับรองแก่สิทธิของชุมชน แต่นับจนถึงขณะนี้ขอบเขตและรูปธรรมของสิทธิชุมชนก็ยังเป็นเรื่องถกเถียงว่าชุมชนที่จะมีสิทธิตามมาตรา 66 นี้จะต้องมีลักษณะอย่างไร มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร และสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้มากน้อยเพียงใด การใช้คำว่าท้องถิ่นดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการจำกัดสิทธินี้ไว้เฉพาะชุมชนที่วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น ซึ่งจากการศึกษาของ มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2544: 119) พบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ตามรัฐธรรมนูญ เห็นว่า “ชุมชนดั้งเดิม” ควรเป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานมาอย่างน้อย 5 - 25 ปี และการให้สิทธิชุมชนมีความหมายว่าทรัพยากรธรรมชาติยังคงเป็นของรัฐ ชุมชนมีเพียงสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมจัดการและใช้ทรัพยากรตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่ชุมชนริเริ่มหรือดำเนินการ ก่อให้เกิดการผูกพันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การกำหนดมาตรฐาน มาตรการบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพ หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นต้น เพราะหน่วยงานเหล่านี้มีอำนาจตามหน้าที่ และมีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ รวมถึงงบประมาณที่จะดำเนินการ ฉะนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนใดๆ ย่อมต้องมีการประสานการทำงาน หรือร่วมปรึกษาร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อนุรักษ์ โดยความดูแลของกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ก็เช่นเดียวกัน ที่ยังพบปัญหาด้านนโยบาย กฎหมาย การจัดการร่วมกันในพื้นที่ การขาดความร่วมมือ ขาดกระบวนการจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management)

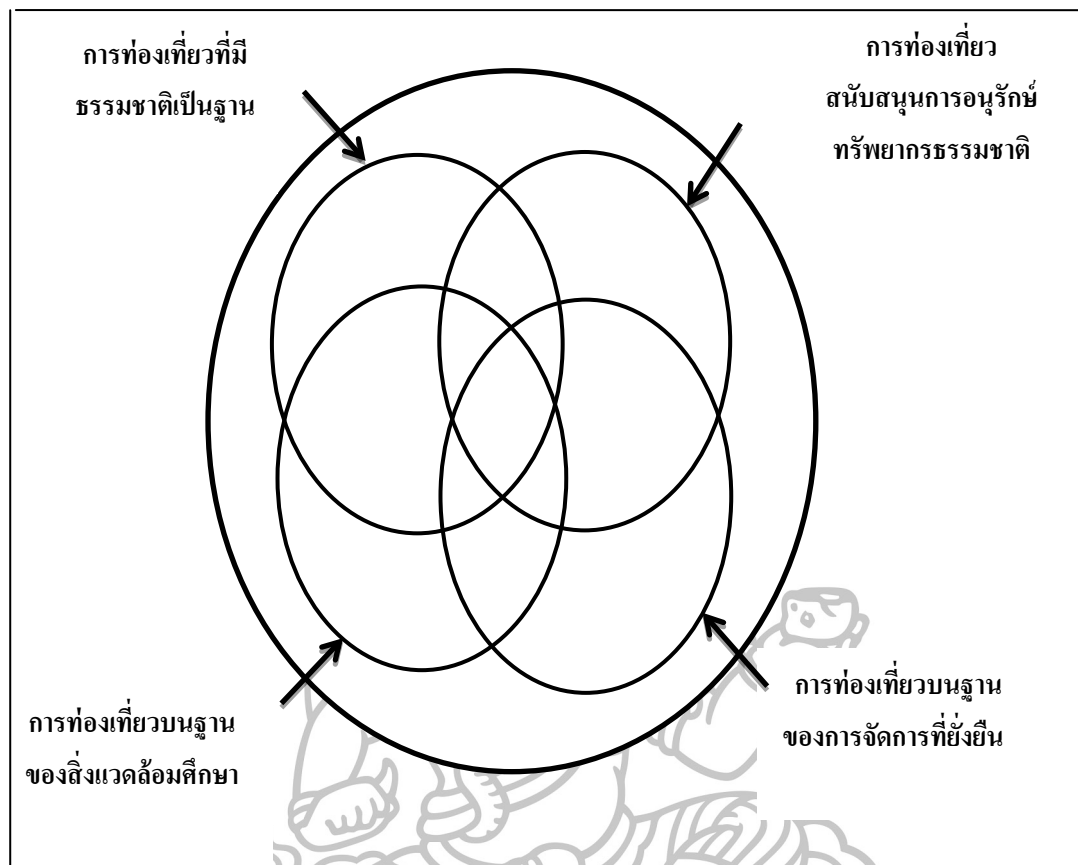
และการเป็นพันธมิตร (Alliance Management) ระหว่างชุมชนและหน่วยงานของรัฐ อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวบนฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนที่ยั่งยืน (ดร.รชนี เอมพันธุ์, 2555: 75) ดังนั้นการศึกษากระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ย่อมต้องศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำหนดที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้มีอำนาจได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกา บริเวณที่กำหนดเรียกว่า อุทยานแห่งชาติ ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2556) และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และพรเพ็ญ วิจักษ์ประเสริฐ, 2547: 294) ซึ่งเป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ยังให้อำนาจแก่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในการอนุญาตให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลเข้าไปดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ซึ่งจัดไว้ให้เป็นเขตบริการในอุทยานแห่งชาติได้ อันได้แก่การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก การดำเนินกิจการจัดที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่ การท่องเที่ยวและการบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การอนุญาตมีกำหนดระยะเวลา 3-30 ปี ขึ้นอยู่กับประเภทและขนาดของกิจการ

นับจากรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2540 สู่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2550 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ชุมชนใช้ความคิด ทบถวน และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม นำมาซึ่งบทบาทของชุมชนทางสังคม ถือเป็นกลไกที่สำคัญที่ชุมชนสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม ดำเนินการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในมิติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยกระบวนการที่เริ่มจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันของคนในชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน เรียนรู้จากประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างเครือข่าย โดยยึดพื้นฐานการเรียนรู้ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมุ่งสู่ความยั่งยืน จากกระแสสังคมที่เกิดการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนา การให้ความสำคัญ ในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ซึ่งกระแสเหล่านี้อิงกับกระแสโลกโดยสหประชาชาติ องค์การนาซา นักวิชาการ และนักอนุรักษ์ ที่กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อชุมชนชนบทที่เป็นฐานสำคัญของการพัฒนายังมีช่องว่าง การท่องเที่ยวจึงเป็น

ช่องทางหนึ่งที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรมให้ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม (พจนานุกรม, 2546: 10)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการพัฒนาชุมชน เป็นการบูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนมีความพร้อม มีใจที่จะเปิดตัวเอง พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ซึ่งวิถีชีวิตวัฒนธรรม บนฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยยึดหลักความยั่งยืน ซึ่งหลักประการสำคัญที่สมาชิกในชุมชนต้องเข้าใจองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน เพื่อเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยที่การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแนวคิดองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ Buckley (1994: 662) ซึ่งรายงานผลบันทึกการวิจัย เรื่อง กรอบแนวคิดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นฐาน (Nature Based Tourism) การท่องเที่ยวสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation Supporting Tourism) การท่องเที่ยวบนฐานของสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmentally Education Tourism) และ การท่องเที่ยวบนฐานของการจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ขอบเขตนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ที่มา: Ralf Buckley, "A Framework for Ecotourism," *Annals of Tourism Research* 21, 3 (1994): 661-664.

จากกรอบแนวคิดสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) 4 ประการของ Ralf Buckley (1994: 662) นักพัฒนาการท่องเที่ยวไทยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ดังที่ นำชัย ทนุผล (2542: 156) ได้กล่าวว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ จากกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่การประชุม Rio Summit 1992 ประเทศบราซิล สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาสู่การท่องเที่ยวบนฐานชุมชน โดยเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการบริหาร

จัดการ ที่ชัดเจนในรูปองค์กรชุมชนและเกิดความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เน้นให้ชุมชนเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับบุคคลในชุมชนที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนปัจจัยอื่นๆ ได้ด้วยความยั่งยืนซึ่งนับได้ว่าปัจจุบันเป็นยุคกลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันทบทวนบทบาทตามสิทธิกฎหมายในการส่งเสริมหรือดำเนินการด้านการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในแต่ละพื้นที่ใดก็ตาม ชุมชนต้องมีการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตัวเองในการจัดการการท่องเที่ยว โดยแนวทางที่ความสำคัญคือการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน เน้นให้ชุมชนเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับบุคคลในชุมชนที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนปัจจัยอื่นๆ ได้ด้วยความยั่งยืน คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะทางภูมิสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต ยึดมั่นการดำเนินงานตามวิถีความพอเพียง พอประมาณและการรู้เท่าทันปัญหาและเน้นการมีส่วนร่วม โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาไปสู่การจัดการที่ยั่งยืนต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัย เรื่องกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ของ บุญสฤษฎ์ อเนกสุข (2549: 148) พบว่า การศึกษากระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของรัฐและคนในท้องถิ่นใช้เกณฑ์ในการชี้วัด 4 เกณฑ์ ได้แก่ 1) การเคารพความหลากหลายทางชีวภาพ 2) การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและ 4) การแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมบนฐานคิดของกระบวนการทัศน์ 2 ประการ ได้แก่ ฐานคิดเชิงอุดมการณ์ และฐานคิดเชิงบริหารจัดการ ซึ่งกระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สามารถวิเคราะห์ใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับอุดมการณ์ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความพอเพียง การรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุและจิตใจเพื่อการท่องเที่ยว ระดับนโยบาย ได้แก่ การปรับนโยบายของรัฐและสิทธิชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชนและการท่องเที่ยว และระดับการบริหารจัดการ ได้แก่ การสร้างสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษากระบวนการทัศน์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกใน 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติทรัพยากรธรรมชาติ (2) มิติทรัพยากรทางวัฒนธรรม (3) มิติการจัดการ และ (4) มิติการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

มิติทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติเป็นหนึ่งในทรัพยากรชุมชน (Community Resources) ซึ่งมีคุณค่าต่อการดำรงอยู่ของชุมชนเพราะสมาชิกในชุมชนต่างต้องใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการพัฒนาวิธีการใช้ทรัพยากร เพื่อให้ตอบสนองต่อความอยู่รอดและความต้องการของชุมชน (โกวิท พวงงาม, 2553: 386) นอกจากนี้ชุมชนที่ตั้งบ้านเรือนในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ควรมีความรู้สึกรหวางเหวนและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน ความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และพรเพ็ญ วิจัยประเสริฐ, 2547: 289) ดังนั้นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่อนุรักษ์ควรทำในภาพรวม พิจารณาถึงท้องถิ่นที่พื้นที่อนุรักษ์ตั้งอยู่ ซึ่งหลักการสำคัญในการจัดการพื้นที่ควรนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism) ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2546: 289) ได้ศึกษาวิจัย พบว่าชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะร่วมที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในมิติทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า

1. ชุมชนที่เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงาม มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ป่า เฟิร์น นก บางแห่งมีน้ำตกและถ้ำอยู่ในละแวกใกล้เคียง ความงดงามและความสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็น เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมและได้ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรชุมชนมาตลอด ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน น้ำ และป่า มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการผลิตในภาคการเกษตรซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจของชุมชน นอกจากนี้ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2547: 207) ยังหมายรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติบนฐานชุมชนที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสชื่นชมสถานที่ธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การชมนก หรือสัตว์ป่า การเที่ยวชมน้ำตก การชมพรรณไม้ที่หายาก อีกทั้งในมิติทรัพยากรธรรมชาติยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ นั่นหมายถึงการที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้โดยการสัมผัสของประสาททั้ง 5 ถึงธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในธรรมชาติ โดยสามารถแบ่งออกเป็นหลายระดับ ได้แก่ ระดับต้น นักท่องเที่ยวสามารถดูพฤติกรรมของสัตว์ป่า การฟังเสียงนก การดมกลิ่นดอกไม้ และระดับสูง ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ในขณะที่เดียวกัน ชุมชนและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติก็เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยว ทั้งในด้าน ความรู้ ทัศนียภาพ ความคิดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อธรรมชาติ และเพื่อที่จะตอบสนองและควบคุมพฤติกรรมของ

นักท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเกิดเป็นพันธมิตรร่วมระหว่างนักท่องเที่ยว ชุมชน และเจ้าหน้าที่ในการร่วมอนุรักษ์ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. การกำหนดระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากร มีการแบ่งพื้นที่ป่าออกเป็นประเภทต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น ป่าอนุรักษ์ ป่าพิธีกรรม ป่าใช้สอย ฯลฯ และทำการกำหนดพื้นที่ป่าของชุมชน มีการออกกฎระเบียบในการใช้ป่า ตลอดจนกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน มีการนำเอาความเชื่ออุดมการณ์และพิธีกรรมมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากร ที่ดิน และแหล่งน้ำของหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการจำแนกเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (Zoning) ดังแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประจำปี พ.ศ.2554-2558 (2554) ยังได้แบ่งเขตการจัดการพื้นที่เพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและเพื่อการพัฒนาการบริการนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 เขตกิจกรรม ได้แก่ (1) เขตหวงห้าม (Strict Nature Reserve Zone) เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ เป็นแหล่งสังคมพืชและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่ควรสงวนไว้เป็นแหล่งธรรมชาติและสร้างความสมดุลของธรรมชาติ (2) เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive Zone) เป็นพื้นที่ที่เหมือนกันชนให้แก่พื้นที่เขตหวงห้าม มีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยาและแหล่งต้นน้ำลำธาร (3) เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (Recovery Zone) เป็นบริเวณที่มีสภาพธรรมชาติถูกทำลายจำเป็นต้องฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม (4) เขตพื้นที่การพักผ่อนและศึกษาหาความรู้ (Outdoor Recreation Zone) เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติเหมาะสมสำหรับให้ประชาชนได้มาศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจ ได้ศึกษาและเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพธรรมชาติ (5) เป็นพื้นที่ที่อำนวยความสะดวกสำหรับเจ้าหน้าที่ในการจัดการพื้นที่ และให้บริการแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ ได้แก่ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร บ้านพักนักท่องเที่ยว บ้านพักเจ้าหน้าที่และสถานที่กางเต็นท์ รวมถึงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ และศูนย์ศึกษาธรรมชาติ (6) เขตกิจกรรมพิเศษ (Buffer Zone) เป็นบริเวณที่จัดขึ้นเพื่อควบคุมการใช้ที่ดินและกิจกรรมการพัฒนาบริเวณพื้นที่ต่อเนื่องนอกเขตอุทยานฯ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนที่อยู่อาศัย

3. ชุมชนที่มีการจัดการทรัพยากรมักมีสำนึกในความเป็นชุมชนสูง ความสัมพันธ์ทางสังคมยังคงวางอยู่บนความเป็นเครือญาติหรือความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและกัน ความเป็นชุมชนมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านมองการจัดการและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์ เป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนทั้งในด้านการผลิต การเก็บอาหาร อีกทั้งยังเป็นแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในมิติ ทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งศึกษาการจัดการพื้นที่ และการเคารพความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้ หลักเกณฑ์การวัดในเชิงรูปธรรมของมิติทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้ (1) ด้านกายภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ที่ตั้งและการเข้าถึงของทรัพยากรธรรมชาติ (2) ด้านคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย คุณค่าทางเอกลักษณ์เฉพาะทาง และความสมบูรณ์ดั้งเดิมของ ทรัพยากรธรรมชาติ (3) ความปลอดภัยของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลด้าน ความปลอดภัย และมาตรการป้องกันความปลอดภัย และ (4) ด้านความเปราะบางของ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย การแบ่งแยกพื้นที่การท่องเที่ยว มาตรการป้องกันนักท่องเที่ยว และมาตรการควบคุมทางกฎหมายของรัฐ โดยยึดหลักการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขต พื้นที่อุทยานแห่งชาติ บนฐานคิดกระบวนการที่สนใจการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความยั่งยืน โดยที่อาจมีความคล้ายคลึงหรือ แตกต่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังประเด็นการวิเคราะห์งานวิจัยของ บุญยฤษฎ์ อเนกสุข (2549: 72) เพื่อชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เคารพความหลากหลายทางชีวภาพ ก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและพันธุ์พืชในท้องถิ่น มีการจำกัดนักท่องเที่ยวให้ สอดคล้องกับการรองรับได้ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งพิจารณาได้จาก กฎหมายและนโยบายของ รัฐ และการกำหนดกฎระเบียบของชุมชนเพื่อมิให้ละเมิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือวิธีการ จัดการป่าชุมชน

ด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรม เป็นผลของการกระทำของสมาชิกสังคม ผลของการ กระทำที่ผู้คนในอดีตสร้างสรรค์ไว้ในรูปของสถานที่ วัตถุ และนิทาน ตำนานที่เล่าขานผ่าน ประเพณี คำบอกเล่าและทรัพยากรทางวัฒนธรรมอีกส่วนได้รับการสืบทอดจากอดีตและปรับโดย ผู้คนรุ่นหลัง ได้แก่ ภูมิปัญญาในเรื่องต่างๆ อาทิ ภูมิปัญญาด้านอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สุขภาพ และการรักษาโรคด้วยวิถีธรรมชาติ บรรทัดฐานการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อทั้งหลาย (ชนัญ วังวิภาค และคณะ, 2547: 47) อีกทั้งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ ถูกสร้างขึ้นมาจากระบบความสัมพันธ์ และการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน วัฒนธรรมเป็นความเชื่อ อุดมการณ์ คุณค่า มาตรฐานที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม มีความยึดโยง เกาะ เกี่ยว และสามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างราบรื่น เพราะสมาชิกในชุมชนมีวัฒนธรรมร่วมกัน ใน ระยะเวลายาวนาน ทำให้คนในชุมชนสามารถสร้างสมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติต่างๆของชีวิต ชุมชน (นภภรณ์ หะวานนท์ และคณะ, 2550: 21) นอกจากนี้ผลการศึกษาของ จริน สิริ (2549: 188) พบว่า วัฒนธรรมชุมชนเมืองก๊ิด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถนำมาใช้เป็นฐาน ในการพัฒนาชุมชนได้ 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาศักยภาพการ

บริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนและวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน รวมทั้งผลการศึกษาของ ผดุงเกียรติ ม่วงนันทศรี (2554: 114) พบว่า ชุมชนลือซอห้วยน้ำดังมีการนำประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในเชิงธุรกิจ เช่น มีการนำสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาขายให้กับนักท่องเที่ยว คณะกรรมการหมู่บ้านยังได้เสนอให้มีการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนแก่นักท่องเที่ยวในฤดูท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการ รวมถึงค่านิยมในการแต่งกายของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น และค่านิยมในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เช่น เงินมีอิทธิพลต่อชีวิตมากขึ้น แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าสาเหตุจากการที่มีบ้านพักเชิงนิเวศน์และการท่องเที่ยวในอุทยานหรือไม่

ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในมิติทรัพยากรวัฒนธรรม จำต้องพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมถึงเงื่อนไขและการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม และ ชุมชนกับสังคมภายนอกอย่างรอบด้านและเป็นพลวัต ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการความเคารพ อัตลักษณ์ชุมชน และการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่แตกต่างกันออกไปทั้งชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รักษากฎระเบียบตามสิทธิทางกฎหมาย และนักท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์การเข้ามาท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังที่ ยศ สันสมบัติ (2544: 9) มีมุมมองด้านวัฒนธรรมที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนโดยเน้นการให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิในทางเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นอกจากนี้การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลให้เกิดการละเมิดจางความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมของชุมชนท้องถิ่น ยังต้องมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีสำนึกและภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของและวัฒนธรรมของตัวเองตัวเอง สามารถอธิบายให้คนนอกหรือยกท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันเป็นบ่อเกิดแห่งความเข้าใจและเอกภาพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กฎระเบียบของชุมชนที่มีต่อการเคารพอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว

มิติการจัดการ เป็นแกนหรือกลไกสำคัญในการควบคุมดูแลและจัดการให้การท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการ ประกอบด้วย องค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมไปถึงแผนงาน โครงการ มาตรการและกฎระเบียบต่างๆ (ดรรรชนี เอมพันธุ์ และเรณูกา กลีบสุข, 2555: 11) ซึ่งวิธีการจัดการการท่องเที่ยวที่สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นผ่านการใช้

อุดมการณ์เพื่อรวมกลุ่มคน อาทิ ความภาคภูมิใจในฐานะเครือญาติที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน การมีจริยธรรมเดียวกัน การประสบปัญหาและแก้ไขร่วมกัน ซึ่งอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันและจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งการเข้ามาจากหน่วยงานภายนอกสามารถเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการด้วยตนเอง เสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่นในเชิงเทคนิคทั้งการวางแผน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการแบ่งสรรผลประโยชน์ (บุญสฤษฎ์ อเนกสุข, 2549: 178) ซึ่งการจัดการถือเป็นหนึ่งในสี่ขององค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ที่ต้องมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวม มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (พจนา สวนศรี, 2546: 15) หากแต่การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในพื้นที่วิจัยครั้งนี้ เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในความดูแลและครอบครองโดยรัฐตามกฎหมาย ดังนั้น มิติการจัดการที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การจัดการด้านกิจกรรมและการจัดการด้านการบริการ

การจัดการด้านกิจกรรม และการจัดการด้านการบริการ ที่ดี จะนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่ถูกต้องเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน ซึ่ง นำชัย ทนุผล (2542: 47) ได้อธิบาย การจัดการด้านกิจกรรม โดยการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยว และ การกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยว 3 รูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และขีดความสามารถในการจัดการพื้นที่แต่ละพื้นที่ ได้แก่

1. การจัดการบนฐานของกิจกรรม (Activity-Based Management) รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะ เช่น การดูนก ดำน้ำ เดินป่าและแคมป์ปิ้ง เป็นต้น การจัดการจึงเน้นที่ความสามารถของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย

2. การจัดการบนฐานของการมีประสบการณ์ (Experience-Based Management) เป็นการรวบรวมพฤติกรรมและประสบการณ์เข้ากับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชื่นชอบในสิ่งแวดล้อมที่เลือกสรรแล้ว เพื่อร่วมที่จะมีประสบการณ์ที่ต้องการและมุ่งหวัง วิธีการนี้มุ่งเน้นที่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวว่าต้องการประสบการณ์ประเภทใด เช่น ต้องการเรียนรู้ความหลากหลายของธรรมชาติ หรือประสบการณ์การมีชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่มกับผู้อื่น

3. การจัดการบนฐานของการแสวงหากำไรจากส่วนต่างๆ ของพื้นที่ (Benefits- Based Management) ให้มีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการต้องเข้าใจจุดประสงค์การเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้วางแผนการจัดการที่เหมาะสม โดยที่ไม่ควรเน้นทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวมากเกินไป ด้วยวิธีการเช่นนี้นักท่องเที่ยวจะสามารถค้นพบสิ่งที่แสวงหาโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือขัดแย้งกับความต้องการของกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ อย่างไรก็ตามพื้นที่อนุรักษ์มิไว้เพื่อเก็บรักษาพืชพรรณและสัตว์ป่า อดีตในหลายประเทศยังยึดกับกระแสน์เก่าต่อการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่เชื่อว่าควรชักชวนให้คนมาเที่ยวในอุทยานมากๆ เพื่อว่าจะได้มีเงินทองเข้าประเทศหรืออุทยาน และเชื่อกันว่าควรที่จะให้อุทยานสามารถมีระบบการเงินแบบเลี้ยงตัวเองได้โดยไม่ต้องขอเงินสนับสนุนจากรัฐเพื่อดำเนินการ ซึ่งนับว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยที่พื้นที่อนุรักษ์ควรเป็นแหล่งที่สัมพันธ์กับโลกรอบๆ ได้อย่างกลมกลืนและสร้างสรรค์ ไม่เป็นพื้นที่โดดเดี่ยวที่แยกออกจากพื้นที่แวดล้อมในปริมณฑล

การกำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ ซึ่งนำชัย ทนุผล (2542: 94) และโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจัดทำโดย เอเซีย แล็บ แอน คอนซัลแตนท์ (2549: 2-18) ได้อธิบายการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) เป็นเรื่องของจำนวนสูงสุดของหน่วยการใช้ (Use Unit) เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ และขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยแก่นักท่องเที่ยว โดยไม่ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สึกกร่อนจากความแออัดของนักท่องเที่ยว

2. ขีดความสามารถในการรองรับด้านชีวภาพ (Ecological Carrying Capacity) เป็นองค์ประกอบทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว หมายรวมถึงระดับของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชีวภาพและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสูญเสียถิ่นอาศัย การลดลงของพันธุ์สัตว์ป่าที่เคยปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว การพังทลายของดินในพื้นที่ การเกิดมลพิษในแหล่งน้ำ การแห้งเหือดของแหล่งน้ำธรรมชาติ

3. ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity) เกี่ยวข้องกับการรับรู้และความรู้สึกของนักท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงจำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวรับได้ โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งการมีประสบการณ์ที่มีคุณภาพตามความพึงพอใจนักท่องเที่ยวระหว่างการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเอาไว้ได้ ขีดความสามารถในการรองรับด้าน

จิตวิทยานี้มีความผันแปรตามประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น จำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะ 1,800 เมตร จะสามารถรองรับได้สำหรับกิจกรรมการดูนก 30 คน ในขณะที่จำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะทางเท่ากันและมีระบบนิเวศที่คล้ายคลึงกันจะรองรับกิจกรรมชมวิวดูได้ถึง 70 คน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมดูนกต้องอาศัยความเงียบสงบมากกว่า เป็นต้น การชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาของแหล่งท่องเที่ยวต้องอาศัยการศึกษาที่วัดการรับรู้ (Perception) และความรู้สึกรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเจนนับจำนวนนักท่องเที่ยวขณะที่ศึกษาการรับรู้และความรู้สึกของนักท่องเที่ยว

4. ชีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม- วัฒนธรรม (Socio-Cultural Carrying Capacity) เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นและการรับรู้ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง จำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประชาชนท้องถิ่นยอมรับได้โดยไม่เกิดความรู้สึกในทางลบ และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนไปในทิศทางที่ไม่พึงปรารถนา เช่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมการบริโภค การเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งกาย การติดต่อกันทางสังคม อาชีพ ภาษา เป็นต้น ชีดความสามารถในการรองรับได้สังคม วัฒนธรรมนี้ สามารถวัดได้โดยวิธีการเกี่ยวกับการวัดการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

สำหรับการจัดการด้านบริการของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ครอบคลุมการบริการที่เกี่ยวข้องที่ที่พัก อาหาร ยานพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมท่องเที่ยว การนำเที่ยวและการสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ในบางแห่งการบริการเรื่องที่พักหรืออาหารอาจไม่จำเป็น ขึ้นอยู่กับสภาพหรือลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยว การบริการด้านต่างๆ ที่มีโอกาสสร้างรายได้แก่ประชาชนท้องถิ่น เช่น บริการที่พัก อาหาร ยานพาหนะและมัคคุเทศก์นำเที่ยว เป็นต้น ต้องให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในภาคบริการดังกล่าว เช่น จัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือจัดที่พักในบ้านของชาวบ้านเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวเดินป่าและเป็นนักท่องเที่ยวความหมายธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการบริการต่างๆ ต้องสอดคล้องกับหลักการของการจัดการการท่องเที่ยวข้ออื่นๆ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควรมีขนาดเล็ก และกลมกลืนกับการรักษาสภาพแวดล้อมท้องถิ่น การบริการอาหารไม่ควรนำสัตว์ป่ามาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยว เป็นต้น และไม่พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพของวิถีชีวิตหรือธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาจากสภาพแวดล้อมในเมืองมีความสุขสภาพตามความคุ้มชิน แต่ควรเน้นการบริการที่สะอาด ประหยัด และอนุรักษ์ธรรมชาติและพลังงาน (ดร.ชนิ เอ็มพันธ์ และ เรณูภา กลับสุข, 2555: 14-11) นอกจากนี้ นำชัย ทนุผล (2542: 108) นิยามการบริการการท่องเที่ยว

หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานและเกิดความสะดวกสบาย ซึ่งประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบและป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว และ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในมิติการจัดการครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ดังนี้ 1) การจัดการด้านกิจกรรม ประกอบด้วย รูปแบบ และ ระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ และ 2) การจัดการด้านการบริการ ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันผลกระทบและป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ทางเดินเท้า ทางจักรยาน ถนน / ที่จอดรถ ระบบการกำจัดน้ำเสีย ห้องสุขา และป้ายต่างๆ และ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ พื้นที่กางเต็นท์ ร้านจำหน่ายอาหาร บ้านพัก ร้านขายของที่ระลึก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ม้านั่ง โต๊ะ ชุมน ศาลาชมวิว เป็นต้น

ด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชนเจ้าของพื้นที่ต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่เน้นให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ หากทุกคนทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ก็จะทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ซึ่งทำให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวางแผน อีกทั้งยังสามารถเปิดโอกาสให้บุคคลและผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น (พิรชร บุญรัตน์, บุญส่ง กวยเงิน และ พัฒน์ศักดิ์ กระจ่างน้อย, 2552) จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ของนำชัย ทุนผล และคณะ (2543: 146) พบว่ามีการศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชมรมตามขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ (Deming Cycle) 4 ขั้นตอนที่ได้มีการดำเนินงานมาแล้ว คือ (1) ขั้นตอนการวางแผนโครงการ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การตัดสินใจกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา การกำหนดกฎและระเบียบปฏิบัติและการกำหนดแผนปฏิบัติงาน (2) ขั้นตอนการนำแผนงานไปปฏิบัติ หรือขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดประชุม การคัดเลือกผู้นำและกรรมการ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการร่วมปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมและตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผล การจัดทำ

รายงานและนำเสนอผล และการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารในการติดตามและประเมินผล และ (4) ขั้นตอนการกำหนดการแบ่งปันผลประโยชน์ โดยในทุกขั้นตอนของการศึกษาไว้แบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมท่องเที่ยว 2 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo Participation) เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมที่ถูกครอบงำโดยบุคคลภายนอกชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะย่อย ได้แก่ 1.1 การมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) คือทำให้ประชาชนยอมทำตามแผนที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยที่ประชาชนไม่มีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 1.2 การมีส่วนร่วมแบบได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพียงแค่ว่าได้รับข้อมูลข่าวสารและการปรึกษาหารือเท่านั้น ไม่มีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์แท้จริง (Genuine Participation) เป็นไปในลักษณะที่ประชาชนท้องถิ่นทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน หรือประชาชนท้องถิ่นด้วยกันรวมตัวกันวางแผนและดำเนินการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง (Empowerment Participation) ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะย่อย คือ 2.1 การมีส่วนร่วมแบบความร่วมมือ (Cooperation) กับบุคคลภายนอกเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน หรือประชาชนท้องถิ่นด้วยกันรวมตัวกันวางแผนและดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง และ 2.2 การมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ (Empowerment) การตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาทุกมิติและทุกขั้นตอน โดยประชาชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ เป็นผู้ตัดสินใจ วางแผน ลงมือทำ และติดตามประเมินผลด้วยตัวเอง ในทำนองเดียวกัน การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมป่าละอู ต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของ นิภารัตน์ สายประเสริฐ (2553: บทคัดย่อ) พบว่าสมาชิกชมรมฯ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) ที่มีลักษณะแบบให้ความร่วมมือ (Cooperation) ใน 3 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพชุมชน การวางแผนและการเตรียมความพร้อมชุมชน การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo Participation) ที่มีลักษณะได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนี้ ดร.รชนี เอมพันธุ์และเรณูภา กลีบสุข, 2555: 14-13) ได้กล่าววาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวมีได้หลายระดับขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของชุมชน รายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ 1) ความพร้อมด้านทักษะการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การบริการสื่อความหมายธรรมชาติ การนำเที่ยว การจัดการที่พักและอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) ความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ เงินทุน เวลา แรงงาน และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน 3) ความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมการจัดการ/หรือให้บริการนักท่องเที่ยว และ 4) ความเข้มแข็งของชุมชนและผู้นำ ผู้นำชุมชนที่สมาชิกในชุมชนให้ความนับถือและเชื่อฟัง สามารถให้สมาชิกของชุมชนรวมกลุ่มกันดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ชุมชน มีความผูกพันสามัคคี และยอมเสียสละ ในการทำงานเพื่อชุมชนในการจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้และจัดการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวได้

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ (1) นโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และ (2) ความร่วมมือจากภาครัฐและองค์กรเอกชน

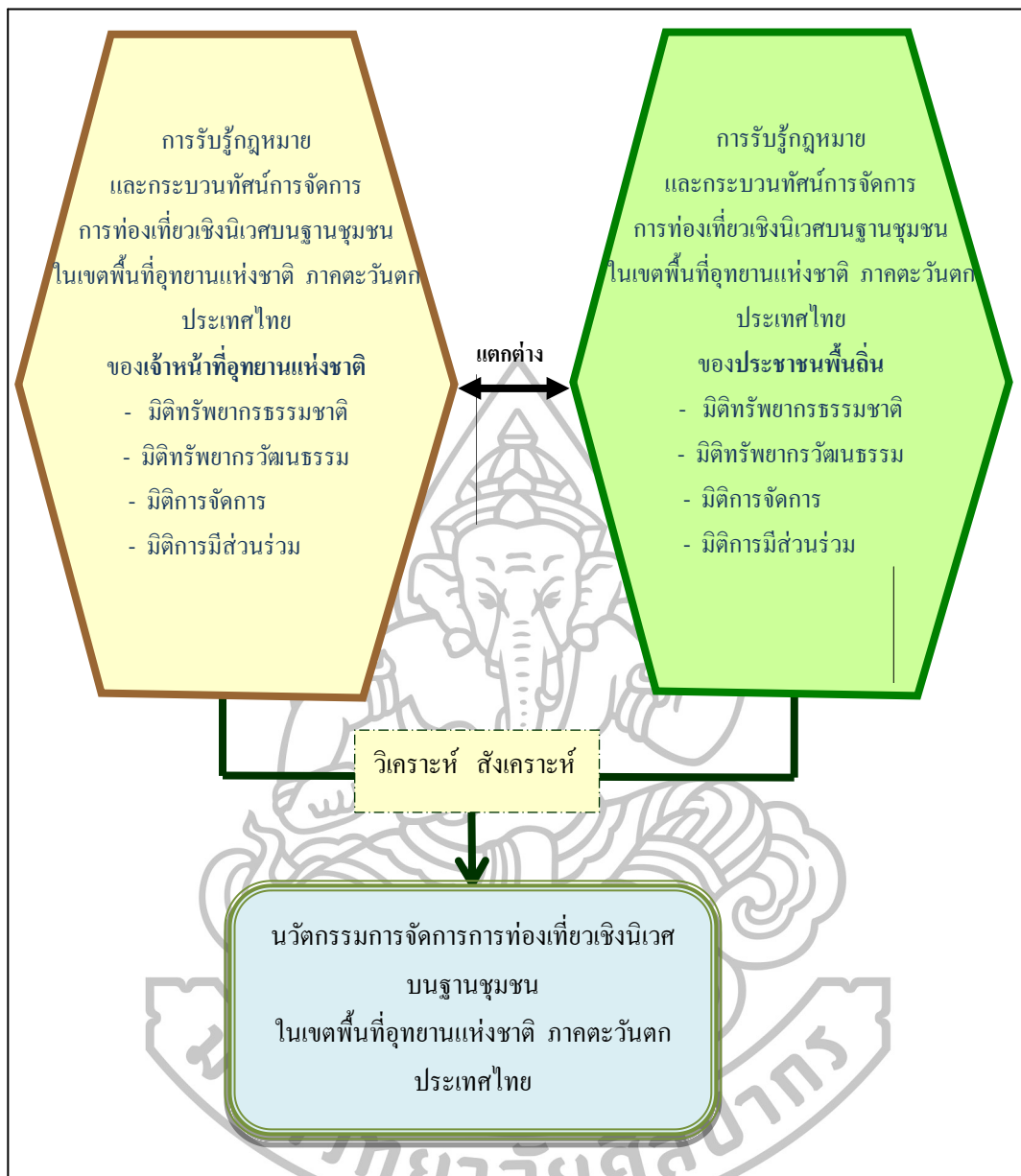
การมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นเป็นเป้าหมายสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระบบองค์รวม อย่างไรก็ตามในการให้ชุมชนมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญที่จำเป็นคือการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับชุมชนภายนอก (Ghurmi, 1997) ทั้งนี้การท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในประเทศไทยปัจจุบันประชาชนในชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพียงแค่รับนโยบายจากรัฐ และเข้าร่วมการประชุม ให้ความร่วมมือ และแสดงความคิดเห็นตามความเหมาะสมของกิจกรรมเท่านั้น ดังเช่นผลการศึกษาของ สุรสิทธิ์ คลองใจไพรวัลย์ (2549: 108) พบว่า นโยบายการมีส่วนร่วมและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแผนการมีส่วนร่วม ร่วมกับคนในชุมชน โดยต้องยึดหลักความต้องการของชุมชนเป็นฐานหลักในการดำเนินงาน และหน่วยงานต้องเป็นที่เล็งใจให้กับชุมชนนั้นๆ อย่างชัดเจนเป็นกลางและเป็นธรรม โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขในการทำงานและไม่เอาัดเอาเปรียบชุมชน หน่วยงานต้องมีภาวะผู้นำอย่างแท้จริงและเป็นอย่างมีอาชีพ ไม่สมควรอย่างมากที่จะเอาหน้าที่การงานมาเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวมาทับซ้อนกับการดำเนินงานทางชุมชน

ดังนั้นกรอบแนวคิดการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในมิติการมีส่วนร่วม โดยศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่วิจัยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และนักท่องเที่ยว ใน 4 ระดับ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมแบบได้รับการเลี้ยงดู (Domestication) 2) การมีส่วนร่วมแบบได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) 3) การมีส่วนร่วมแบบความร่วมมือ (Cooperation) และ 4) การมีส่วนร่วมแบบประชาชนมีอำนาจ (Empowerment) โดยวัดลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

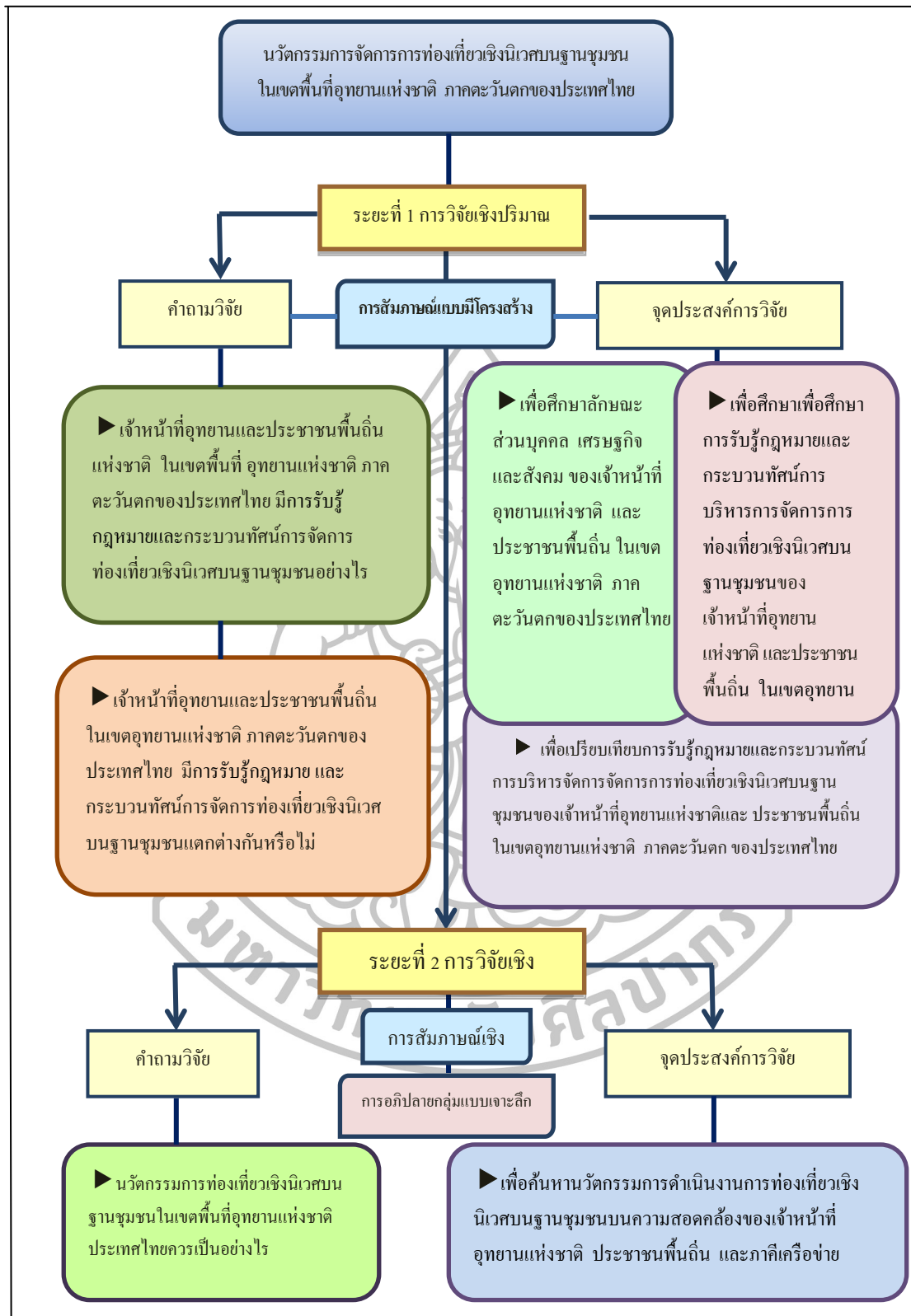
บนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติตามขั้นตอนต่าง ๆ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล และ ขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษานวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยอยู่ในที่มีความแตกต่างทางสถานภาพส่วนบุคคล และการรับรู้ในระเบียบและกฎหมายของอุทยาน โดยศึกษาถึงความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ว่ามีความแตกต่างหรือมีความไม่สอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษามาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบปฏิบัติการในวิจัย (Operational Framework)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย ใช้วิธีการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อการแก้จุดอ่อนของแต่ละวิธีด้วยการเสริมจุดแข็ง สามารถตอบคำถามวิจัยได้ทั้งในเชิงค้นหาความรู้ (Exploratory) และเชิงยืนยันความรู้ (Confirmatory) ช่วยให้การสรุปอ้างอิงมีน้ำหนักมากขึ้นและสามารถเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน (ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล และสุภาพ นัตรภรณ์, 2555: 318-319) ดังนั้นการใช้วิธีการวิจัยทั้งสองวิธีเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะทำให้ได้ข้อมูลทั้งในภาพกว้าง (Broad) ภาพรวม (Holistic) และภาพลึก (in-depth) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบนำ-แบบรอง (Dominant-Less Dominant Design) เป็นการวิจัยที่เริ่มด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Explanatory Design) เพื่อขยายความและตรวจสอบยืนยันข้อมูล (นำชัย ทนุผล, 2555: 32) โดยการวิจัยแบ่งการศึกษานี้เป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เรื่อง นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งเนื้อหาในระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลในส่วนของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (แบบสอบถามเพื่อนำไปสัมภาษณ์)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม (Phenomenology) จากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 เป็นฐานสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) และ จัดดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) จากตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ พนักงานปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการปรับเปลี่ยนใหม่ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวบนฐาน

ชุมชนที่สอดคล้องกัน เพื่อศึกษารายละเอียดในระดับลึก ช่วยให้การสรุปอย่างมีน้ำหนักมากขึ้น และการเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน

การศึกษาทั้ง 2 ระยะเวลาสามารถสังเคราะห์ภาพรวมนวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่สอดคล้องกันทุกภาคส่วนสู่การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยสามารถได้มาซึ่งคำตอบเชิงประจักษ์ในแต่ละวัตถุประสงค์ข้างต้นและสามารถดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบและมีระเบียบ อันจะส่งผลให้การวิจัย มีความสมบูรณ์น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยกำหนดกรอบและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เรื่อง นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ของประเทศไทย

การแสวงหาความรู้ความจริงตามฐานคิดปฏิฐานนิยม (Positivism) เพื่อมุ่งศึกษาความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนัยทั่วไป ที่เป็นเหตุเป็นผลพิสูจน์และอ้างอิงได้ ซึ่งจะนำไปใช้อธิบายหรือทำนายพฤติกรรมของคนได้ในภาพกว้าง (ผ่องพรรณ ตรียมงคล และสุภาพ นัตรารณณ์, 2555: 18) ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและ ประชาชนพื้นถิ่นในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการรับรู้กฎหมายและกระบวนการบริหารจัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายกระบวนการบริหารจัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถได้มาซึ่งคำตอบในเชิงประจักษ์ในแต่ละวัตถุประสงค์ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น รายละเอียดดังนี้

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบน

ฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น โดยแบ่งขนาดพื้นที่อุทยานแห่งชาติออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่ขนาดใหญ่ คือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พื้นที่ขนาดกลาง คือ อุทยานแห่งชาติพุเตย และพื้นที่ขนาดเล็ก คือ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วยข้าราชการ 6 คน ลูกจ้างประจำ 31 คน และพนักงานราชการ 231 คน รวมทั้งหมด 268 คน ดังรายละเอียด

ตารางที่ 1 ประชากรเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

รายชื่ออุทยานแห่งชาติ	ข้าราชการ		ลูกจ้างประจำ	พนักงานราชการ	รวม
	หัวหน้าอุทยานฯ	เจ้าหน้าที่			
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	1	2	19	180	202
อุทยานแห่งชาติพุเตย	1	1	2	21	25
อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	1	-	10	30	41
รวม	6		31	231	268

ประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นตัวแทนครัวเรือน มีอำนาจในการตัดสินใจ และตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขต อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเข็ม ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 159 ครัวเรือน อุทยานแห่งชาติพุเตย ได้แก่ ชุมชนบ้านตะเพินคี ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 78 ครัวเรือน และอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 143 ครัวเรือน รวมทั้งหมดจำนวน 380 ครัวเรือน

ตารางที่ 2 ประชากรประชาชนพื้นถิ่น ที่ตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

รายชื่อชุมชน	จำนวน (ครัวเรือน)
ชุมชนบ้านพุเข็ม ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี	159
ชุมชนบ้านตะเพินคี ต.วังยาว อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี	78
ชุมชนบ้านเขาเหล็ก ต.เขาโจด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี	143
รวม	380

การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีประชากรจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการสุ่มตัวแทนประชากรเป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และแม่นยำที่สุด ผู้วิจัยได้วางแผนการสุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ดังนี้

ชั้นที่ 1 เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 202 คน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย 25 คน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ 41 คน นำจำนวนแต่ละแห่งมากำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size for Specified Confidence Limits and Precision When Sampling Attributes in Percent) ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, 1967: 398) ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่ง คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 121 คน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย 18 คน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ 27 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 166 คน

ชั้นที่ 2 ตัวแทนอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งที่กล่าวมาในชั้นที่ 1 ประกอบด้วย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ และ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนงานต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายอนุรักษ์และป้องกันทรัพยากร ฝ่ายนันทนาการและการท่องเที่ยว ฝ่ายอาคารและสถานที่ และฝ่ายศูนย์ประสานงานลาดตระเวน โดยแบ่งอัตรากำลังออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ รายละเอียดดังนี้

1. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จำนวน 121 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ โดยมีเกณฑ์การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติและกลุ่มอัตรากำลังข้าราชการ 3 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

1.2 กลุ่มอัตรากำลังลูกจ้างประจำ 10 คน และพนักงานราชการ 109 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนด้วยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ข้าราชการลูกจ้างประจำ และ พนักงานราชการ โดยมีเกณฑ์การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติและกลุ่มอัตรากำลังข้าราชการ 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

2.2 กลุ่มอัตรากำลังลูกจ้างประจำ 7 คน และพนักงานราชการ 16 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนด้วยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จำนวน 41 คน ประกอบด้วยข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ โดยมีเกณฑ์การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติและกลุ่มอัตรากำลังข้าราชการ 1 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection)

3.2 กลุ่มอัตรากำลังลูกจ้างประจำ 8 คน และพนักงานราชการ 32 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนด้วยวิธีการจับฉลาก (Simple Random Sampling)

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

รายชื่ออุทยานแห่งชาติ	ข้าราชการ		ลูกจ้างประจำ	พนักงานราชการ	รวม
	หัวหน้าอุทยานฯ	เจ้าหน้าที่			
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	1	2	10	109	121
อุทยานแห่งชาติพุเตย	1	1	7	16	25
อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	1	-	8	32	16
รวม		6		26	166

1. ประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นตัวแทนครัวเรือน มีอำนาจในการตัดสินใจในครัวเรือนและตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเฒิม อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 159 ครัวเรือน ชุมชนบ้านตะเพินคี อุทยานแห่งชาติพุเตย หมู่ 6 ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 78 ครัวเรือน และชุมชนบ้านเขาเหล็ก อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ หมู่ 5 ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 143 ครัวเรือน รวมทั้งหมดจำนวน 380 ครัวเรือน นำจำนวนแต่ละแห่งมากำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size for Specified Confidence Limits and Precision When Sampling Attributes in Percent) ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, 1967: 398) ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่ง คือชุมชนบ้านพุเฒิม อุทยาน

แห่งชาติแก่กระจาน หมู่ 10 ตำบลแก่กระจาน อำเภอแก่กระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 79 คราวเรือน ชุมชนบ้านตะเพินคี อุทยานแห่งชาติพุเตย หมู่ 6 ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 39 คราวเรือน และชุมชนบ้านเขาเหล็ก หมู่ 5 อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 72 คราวเรือน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 190 คราวเรือน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชนพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน และกลุ่มประชาชนพื้นที่ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ดังรายละเอียด

กลุ่มที่ 1 ประชาชนพื้นที่ที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เก็บข้อมูลจากประชากร ทั้งหมด 26 คราวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านพุเข็ม 10 คราวเรือน บ้านตะเพินคี 5 คราวเรือน และบ้านเขาเหล็ก 10 คราวเรือน เนื่องจากประชาชนพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย

กลุ่มที่ 2 ประชาชนพื้นที่ที่เป็นตัวแทนคราวเรือน และมีอำนาจในการตัดสินใจในคราวเรือน ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนแต่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) เป็นตัวแทนของประชากร ซึ่งขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากส่วนต่างของประชาชนพื้นที่ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในแต่ละพื้นที่วิจัย ดังนี้ ชุมชนบ้านพุเข็ม 69 คราวเรือน ชุมชนบ้านตะเพินคี 34 คราวเรือน และบ้านเขาเหล็ก 62 คราวเรือน รวมทั้งสิ้น 165 คราวเรือน

ขั้นที่ 2 จัดเรียงลำดับหน่วยตัวอย่างเฉพาะประชาชนพื้นที่ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนแต่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามบ้านเลขที่ หลังจากนั้นคำนวณหาช่วงขั้นของการสุ่ม (Sampling Interval)

คำนวณโดยใช้สูตร $\frac{n}{N}$ (นำชัย ทนุผล, 2554: 44) เมื่อ n = จำนวนกลุ่ม

ตัวอย่าง และ N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ในที่นี้ $n = 165$ คน $N = 308$ คน จะได้ $\frac{165}{308}$ จะได้ $1/4$ ดังนั้นจุดเริ่มต้นใน

การสุ่มจะอยู่ระหว่างเลข 1 ถึง 4 สุ่มหาหน่วยเริ่มแรกของช่วงได้ที่หน่วยที่ 2 หน่วยต่อไปก็จะเป็น 5, 9, 13, 17 จนครบ 165 หน่วยตามขนาดตัวอย่าง

ตารางที่ 4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย

ชุมชน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
		ประชาชนพื้น ถิ่นที่เข้าร่วม กิจกรรมการ ท่องเที่ยว	ประชาชนพื้น ถิ่นทั่วไป
ชุมชนบ้านพุเขียว อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	159	10	69
ชุมชนบ้านตะเพินคี้อุทยานพุเตย	78	5	34
ชุมชนบ้านเขาเหล็ก อุทยานเฉลิมรัตนโกสินทร์	143	10	62
รวม	380	26	165
		190	

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรและวิธีการวัดค่าตัวแปร ในการศึกษานวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานภาพ หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่

เพศ เป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดของมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น เพศหญิงและ เพศชาย
อายุ เป็นการวัดอายุของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งคิดเป็นจำนวนปี ตั้งแต่เกิดจนถึงระยะเวลาการเก็บข้อมูล เศษ 6 เดือน บัดเป็น 1 ปี

เชื้อชาติ เป็นสถานภาพของบุคคลที่เกิดมาจากเชื้อชาติใดก็มีสถานภาพทางเชื้อชาตินั้น เช่น เชื้อชาติไทย เชื้อชาติกะเหรี่ยง เชื้อชาติจีน เป็นต้น

สถานภาพการสมรส เป็นสถานภาพของบุคคลของการเป็นสามีภรรยา ภายหลังที่ได้ทำการสมรสแล้ว โดยแบ่งออกเป็น โสด สมรส และหย่าร้าง

ระดับการศึกษา เป็นการวัดคุณวุฒิทางการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้ศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษาต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน

อาชีพ หมายถึง ลักษณะการทำงานประจำสม่ำเสมอของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งมีรายได้ตอบแทนเป็นเงินหรือทรัพย์สินสำหรับการใช้ในการดำรงชีพ

การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เป็นการวัดการรับรู้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 66 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ซึ่งวัดโดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบในข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติ แต่ละข้อความมีคำตอบให้เลือกตอบว่า “สำคัญที่สุด” และ “สำคัญ” “ไม่สำคัญ” และ “ไม่สำคัญเลย” ผู้วิจัยมีการกำหนดระดับคะแนนการรับรู้ คือ สำคัญที่สุด มีคะแนน 4 คะแนน สำคัญมีคะแนน 3 คะแนน ไม่สำคัญ มีคะแนน 2 คะแนน และไม่สำคัญเลย มีคะแนน 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ผู้ให้ข้อมูลได้ประเมินมารวมกันและคำนวณหาน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การแปลความดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
3.26 – 4.00	ผู้ให้ข้อมูลรับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับมาก
2.51 – 3.25	ผู้ให้ข้อมูลรับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับปานกลาง
1.76 – 2.50	ผู้ให้ข้อมูลรับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับน้อย
1.00 – 1.75	ผู้ให้ข้อมูลไม่รับรู้และไม่ให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติเลย

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เป็นการวัดกระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจัยคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าและความเชื่อพื้นฐานต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นที่ที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เกี่ยวกับองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติทรัพยากรธรรมชาติ 2) มิติทรัพยากรวัฒนธรรม 3) มิติการจัดการ และ 4) มิติการมีส่วนร่วม โดยแต่ละมิติมีการนิยามปฏิบัติการ ดังนี้

1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการวัดกระบวนการคิดที่ถูกต้องต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการเคารพความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย โดยผู้วิจัยจะสร้างข้อความเกี่ยวกับการจัดการมิติทรัพยากรธรรมชาติ ด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกายภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ที่ตั้งและการเข้าถึงของทรัพยากรธรรมชาติ (2) ด้านคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย คุณค่าทางเอกลักษณ์เฉพาะทาง และความสมบูรณ์ดั้งเดิมของทรัพยากรธรรมชาติ (3) ความปลอดภัยของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัย และมาตรการป้องกันความปลอดภัย และ (4) ด้านความเปราะบางของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย การแบ่งแยกพื้นที่ การท่องเที่ยว มาตรการป้องกันนักท่องเที่ยว และมาตรการควบคุมทางกฎหมายของรัฐ โดยยึดหลักการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ บนฐานคิดกระบวนการทัศน์ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่ความยั่งยืน

2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นการวัดกระบวนการคิดที่ถูกต้องต่อการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของสถานที่ วัตถุ นิทาน และตำนานที่เล่าขานผ่านประเพณี คำบอกเล่าและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตและปรับโดยผู้คนรุ่นหลัง ได้แก่ ภูมิปัญญาในเรื่องต่างๆ อาทิ ภูมิปัญญาด้านอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม สุขภาพและการรักษาโรค รวมถึงบรรทัดฐานการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อทั้งหลาย โดยผู้วิจัยจะสร้างข้อความเกี่ยวกับการนำทรัพยากรวัฒนธรรมไปใช้เป็นฐานในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องเหมาะสม

3. มิติการจัดการ เป็นการวัดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการด้านกิจกรรม และการจัดการด้านการบริการ โดยผู้วิจัยจะสร้างข้อความเกี่ยวกับ (1) รูปแบบกิจกรรม (2) ระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมของพื้นที่ (3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการเพื่อป้องกันผลกระทบและป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว และ (4) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการเพื่อความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.1 มิติการมีส่วนร่วม หมายถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล และขั้นตอนการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยสร้างข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของให้

ข้อมูลในสถานการณ์ที่ควรเกิดขึ้นในการดำเนินงานและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน

จากองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน 4 มิติ ซึ่งได้แก่ 1) มิติทรัพยากรธรรมชาติ 2) มิติทรัพยากรวัฒนธรรม 3) มิติการจัดการ และ 4) มิติการมีส่วนร่วม ดังกล่าว ผู้วิจัยสร้างข้อความทั้งข้อความที่เป็นบวกและข้อความที่เป็นลบ โดยแต่ละข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “เห็นด้วยบางส่วน” และ “ไม่เห็นด้วย” โดยข้อความที่เป็นบวก กำหนดคะแนนเป็น 4 3 2 1 ส่วนข้อความที่เป็นลบ กำหนดคะแนนเป็น 1 2 3 4 ตามลำดับ ให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามการคิดวิเคราะห์ของตนเอง จากนั้นนำคะแนนคำตอบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score) เพื่ออธิบายระดับความถูกต้องต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนทั้ง 4 มิติ

สำหรับการประเมินภาพรวมกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติทรัพยากรธรรมชาติ 2) มิติทรัพยากรวัฒนธรรม 3) มิติการจัดการ และ 4) มิติการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งเป็นการศึกษาระบวนทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยผู้วิจัยนำค่าคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score) ของแต่ละมิติมาคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยรวม เพื่ออธิบายระดับกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย โดยมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย

หมายถึง

1.26 - 4.00

ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องระดับมากที่สุด

1.51 - 3.25

ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องระดับปานกลาง

1.76 - 2.50

ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องระดับน้อย

1.00- 1.75

ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการทัศน์ระดับที่ไม่ถูกต้องต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน

ในกรณีของข้อความทางลบ ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กลับค่าของระดับ
กระบวนการทัศน เพื่อให้การตีความเป็นไปในทำนองเดียวกันกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการจัดการการ
ท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured
Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 3 ประกอบด้วยคำถาม
ปลายปิด (Closed-Ended) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ เชื้อชาติ การสมรส ระดับ
การศึกษา และอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนใน 4 มิติ ได้แก่ มิติ
ทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม ของกลุ่ม
ตัวอย่าง

การทดสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างจากแนวทางการตรวจสอบเอกสาร จากนั้นได้
นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่

1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เชนฐมาส

นายกสมาคมอุทยานแห่งชาติ

1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นกวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว

อาจารย์ประจำคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพีระวี โรจน์รุ่งสัจย์

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

เพชรบุรี

1.4 อาจารย์พจนา สวนศรี

ผู้อำนวยการสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.5 อาจารย์ภราเดช พยัฒวิเชียร

ประธานมูลนิธิสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เพื่อทดสอบความตรง (Validity) ตรวจสอบวิเคราะห์ที่ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัด (Content Validity) มากยิ่งขึ้น

2. การทดสอบความเที่ยง (Reliability) ได้นำแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดสอบกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติพุเตย และอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเที่ยงโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha ของ Cronbach) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบตอนที่ 2 มีค่าความเที่ยง = 0.95 และตอนที่ 3 มีค่าความเที่ยง = 0.81 โดยได้ค่าความเที่ยงรวมแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างทั้งหมด = 0.89 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงที่สูง จึงถือเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือสนับสนุนในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปยังกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติพุเตย และอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์

2. ทำหนังสือขอความร่วมมือสนับสนุนในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับประชาชนพื้นถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 แห่ง

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.

2557

4. นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ แปลความ สรุปและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาถอดรหัส จัดหมวดหมู่ และ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้ คือ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อแจกแจงความถี่ และวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ตลอดจนการวัดการกระจายของลักษณะสถานภาพส่วนบุคคล และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่าง

ของค่าคะแนนเฉลี่ย (t-test) เพื่อทดสอบการรับรู้กฎหมายอุทยานแห่งชาติและกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่น ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และ มิติการมีส่วนร่วม ซึ่งกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากนั้นในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใน ระยะที่ 1 สู่การวิจัยเชิงคุณภาพในฐานะเป็น “ตัวเลือก” ซึ่งจะช่วยเติมเต็มช่องว่างที่มีอยู่ในวิธีการ เชิงปริมาณ (ชาย โปธิสิตา, 2554: 8) อีกทั้งเพื่อศึกษารายละเอียดในระดับลึก ผู้วิจัยได้คัดเลือก ชุมชนต้นแบบเพื่อการศึกษาในระยะที่ 2 ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเฒ่า ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่ง กระเจาน จ.เพชรบุรี เพื่อช่วยให้การสรุปอ้างอิงมีน้ำหนักมากขึ้น และการเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 ซึ่งได้แก่ เพื่อค้นหาวัฏกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน บนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีดำเนินงานวิจัยในระยะที่ 2 นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และเทคนิคจัดดำเนินการ ประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) โดยวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

เทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview)

เนื่องจากผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบการยืนยันข้อมูล (Confirm Information) โดยนำ ผลการวิจัยจากระยะ ที่ 1 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัย จากนั้นใช้เทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยอาศัยผล การวิเคราะห์การวิจัยในระยะที่ 1

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

เพื่อให้ได้ข้อมูลในระดับลึกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาคุณสมบัติร่วมกับ คณะกรรมการที่ปรึกษา โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือก คือ

1. ประชาชนพื้นถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านพุเฒ่า ตำบลแก่งกระเจาน อำเภอแก่งกระเจาน จังหวัด เพชรบุรี 5 คน

2. นักพัฒนาชุมชนผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวบ้านพุเข็ม ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี 1 คน

3. ผู้ประกอบการนำเที่ยวท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จ. เพชรบุรี 1 คน

4. นักวิชาการผู้ที่เคยทำงานในพื้นที่บ้านพุเข็ม ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจานจังหวัดเพชรบุรี 1 คน

จากการคัดเลือกได้ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 8 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ดำเนินไปในรูปแบบการสนทนา ที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนในประเด็นการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็ม ในประเด็นรูปแบบการจัดการเดิมและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนใหม่ โดยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและดำเนินการนัดวันสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 2 ตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการวิจัยในระยะที่ 1 โดยเตรียมแนวคำถามที่เป็นคำถามลักษณะปลายเปิดและใช้การบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการเขียนบันทึกเสียง และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในแต่ละประเด็น โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ ตีความข้อมูล อธิบายความหมายและสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการบรรยาย

เทคนิคการวิจัยจัดดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) เป็นขั้นตอนการวิจัยหลังจากได้ผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นเพื่อให้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการบูรณาการผลการวิจัยที่สมบูรณ์ที่มุ่งสู่นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภูคาตะวันตก ประเทศไทย สู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยได้วางแผนใช้เทคนิคการวิจัยแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะจงมุ่ง

หาความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมสนทนา (Rosaline Barbour, 2007: 15) โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ (1) ตัวแทนประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุฒิมตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี (2) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี (3) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (4) ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (5) หัวหน้าฝ่ายนันทนาการ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (6) ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (7) หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน (8) หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน (9) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ชุมชนบ้านพุฒิม (10) กำนันตำบลแก่งกระจาน (11) ผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน รวมทั้งสิ้น 15 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ คือ การอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGO)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเตรียมแนวคำถามที่เป็นคำถามลักษณะปลายเปิดและไม่มีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วย มโนทัศน์หรือประเด็นการศึกษา (Study Concepts) คำถามหรือประเด็นการสนทนา (Question) และประเด็นสำหรับการซักถามต่อเนื่อง (Probes) โดยแนวคำถามที่จะสัมภาษณ์ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจเพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และใช้การบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการเขียน บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ด้วยการเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์แบบบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว และ กล้องภาพถ่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการบูรณาการ โครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุฒิมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ที่สามารถสร้างคุณค่าสู่วิถีการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของแต่ละประเด็น โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ตีความข้อมูล อธิบายความหมายและสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการบรรยาย และนำผลการวิจัยในทุก

ระยะมาสังเคราะห์ภาพรวมเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนใน
เขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย คู่ความยั่งยืนที่มุ่งหวัง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น

ตอนที่ 2 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ตอนที่ 5 นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

การนำเสนอผลการวิจัยในตอนที่ 1 เป็นการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ที่ระบุว่าเป็นการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ จำแนกตามอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียด ในตารางที่ 5 ดังนี้

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน 166 คน จำแนกเป็น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจำนวน 121 คน (ร้อยละ 72.89) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย 18 คน (ร้อยละ 10.84) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ 27 คน (ร้อยละ 16.27)

2. กลุ่มประชาชนพื้นถิ่น จำนวน 190 คน จำแนกเป็น กลุ่มประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 79 คน (ร้อยละ 41.58) กลุ่มประชาชนพื้นถิ่น ชุมชนบ้านตะเพินคี้อุทยานแห่งชาติพุเตย 39 คน (ร้อยละ 20.53) และ กลุ่มประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ 72 คน (ร้อยละ 37.89)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและอุทยานแห่งชาติ

(n=356)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่งกระจาน		พุเตย		เฉลิมรัตนโกสินทร์			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	121	72.89	18	10.84	27	16.27	166	100
ประชาชนพื้นถิ่น	79	41.58	39	20.53	72	37.89	190	100
รวม	200	56.18	57	16.01	99	27.81	356	100

1. ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

การนำเสนอข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประกอบด้วย เพศ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ และระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 เพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 พื้นที่ ในตารางที่ 6 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 73.50) และที่เหลือเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 26.50) และเมื่อพิจารณาในแต่ละอุทยานแห่งชาติแล้ว พบว่า อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่มากกว่าอุทยานแห่งชาติพุเตยและอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศและอุทยานแห่งชาติ

(n=166)

เพศ	อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	85	70.25	17	94.44	20	74.07	122	73.50
หญิง	36	29.75	1	5.56	7	25.93	44	26.50
รวม	121	100	18	100	27	100	166	100

1.2 อายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 36.14) มีอายุระหว่าง 30-46 ปี รองลงมา (ร้อยละ 34.94) มีอายุระหว่าง 47-54 ปี ร้อยละ 14.46 มีอายุ 55 ปี และมากกว่า ร้อยละ 10.85 อายุระหว่าง 31-38 ปี และพบว่ามีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเพียงแห่งเดียวที่มีผู้ให้ข้อมูลอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.61 ตามลำดับ ซึ่งในกลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ให้ข้อมูล พบว่า มีอายุเฉลี่ย 46 ปี โดยผู้มีอายุสูงสุด 59 ปี อายุต่ำสุด 26 ปี และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.54

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามช่วงอายุและอุทยานแห่งชาติ

(n=166)

ช่วงอายุ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	6	4.96	-	-	-	-	6	3.61
31 – 38 ปี	13	10.74	2	11.11	3	11.11	18	10.85
39 – 46 ปี	47	38.84	6	33.33	7	25.93	60	36.14
47 – 54 ปี	37	30.58	8	44.44	13	48.15	58	34.94
55 ปี และมากกว่า	18	14.88	2	11.11	4	14.81	24	14.46
รวม	121	100	18	100	27	100	166	100

อายุเฉลี่ย 46.01 ปี
 อายุสูงสุด 59 ปี
 อายุต่ำสุด 26 ปี
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.54

1.3 ชาติพันธุ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 8 พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย (ร้อยละ 98.19) ที่เหลือเพียงเล็กน้อยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ร้อยละ 1.81) และเมื่อพิจารณาในรายอุทยานแห่งชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ให้ข้อมูลไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์และอุทยานแห่งชาติ

(n=166)

ชาติพันธุ์	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	121	100	16	88.89	26	96.30	163	98.19
กะเหรี่ยง	-	-	2	11.11	1	3.70	3	1.81
รวม	121	100	18	100	27	100	166	100

1.4 การศึกษา

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.77 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาร้อยละ 19.88 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 10.84 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 9.64 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและอุทยานแห่งชาติพุเตย ในขณะที่ไม่พบว่าเจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเลยแต่กลับพบว่าเป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโท

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษาอุทยานแห่งชาติ

(n=166)

ระดับการศึกษา	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุแค (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	11	9.09	5	27.78	2	7.41	18	10.84
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	19.83	4	22.22	5	18.52	33	19.88
มัธยมศึกษาตอนปลาย	57	47.11	4	22.22	10	37.04	71	42.77
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	4	3.31	1	5.56	3	11.11	8	4.82
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	12	9.92	-	-	6	22.22	18	10.84
ปริญญาตรี	13	10.74	3	16.67	-	-	16	9.64
ปริญญาโท	-	-	1	5.56	1	3.37	2	1.20
รวม	121	100	18	100	27	100	166	100

2. ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มประชาชนพื้นถิ่น

การนำเสนอข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มประชาชนพื้นถิ่นจำแนกตามการตั้งถิ่นฐานในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก ประเทศไทย ประกอบด้วย เพศ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ และระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเพศของประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 พื้นที่ ในตารางที่ 10 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.16) และที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 46.84) เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่ชุมชนแล้ว พบว่า ชุมชนบ้านพุเข้มมีจำนวนประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นเพศชายในสัดส่วนที่มากกว่าชุมชนบ้านตะเพินคีและชุมชนบ้านเขาเหล็ก และชุมชนบ้านเขาเหล็กมีจำนวนประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นเพศหญิงในสัดส่วนที่มากกว่าชุมชนบ้านพุเข้มและชุมชนบ้านตะเพินคี นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนบ้านพุเข้มเป็นชุมชนเดียวที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.70) เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 44.30)

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศและชุมชนพื้นที่

(n=190)

เพศ	ชุมชนพื้นที่						รวม	
	พุแจ่ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	44	55.70	18	46.15	27	37.50	89	46.84
หญิง	35	44.30	21	53.85	45	62.50	101	53.16
รวม	79	100	39	100	37	100	190	100

2.2 อายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 11 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 33.16) มีอายุ 29-41 ปี รองลงมา (ร้อยละ 29.47) มีอายุระหว่าง 42-54 ปี ร้อยละ 24.74 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 10 มีอายุระหว่าง 55-67 ปี และมีเพียงร้อยละ 2.63 มีอายุ 70 ปีและมากกว่า ซึ่งในกลุ่มประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูล พบว่า มีอายุเฉลี่ย 41 ปี โดยผู้มีอายุสูงสุด 81 ปี และอายุต่ำสุด 20 ปี และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.16

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอายุและชุมชนพื้นที่

(n=190)

อายุ	ชุมชนพื้นที่						รวม	
	พุแจ่ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	18	22.78	12	30.77	17	23.61	47	24.74
29 – 41 ปี	17	21.52	14	35.90	32	44.44	63	33.16
42 – 54 ปี	29	36.71	11	28.21	16	22.22	56	29.47
55 – 67 ปี	11	13.92	2	5.13	6	8.33	19	10.00
68 ปี และมากกว่า	4	5.06	-	-	1	1.39	5	2.63
รวม	79	100	39	100	72	100	190	100

อายุเฉลี่ย 41.43 ปี
 อายุสูงสุด 81 ปี
 อายุต่ำสุด 20 ปี
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.16

2.3 ชาติพันธุ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 12 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นที่ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 54.21) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และที่เหลื (ร้อยละ 45.79) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย เมื่อพิจารณาในรายชุมชนพื้นที่ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านตะเพินคีในพื้นที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ไม่มีประชาชนพื้นถิ่นที่ให้ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทย และในทำนองเดียวกันประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านพุเข็มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามชาติพันธุ์และชุมชนพื้นที่

(n=190)

ชาติพันธุ์	ชุมชนพื้นที่						รวม	
	พุเข็ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	79	100	-	-	8	11.11	87	45.79
กะเหรี่ยง	-	-	-	39	64	88.89	103	54.21
รวม		100		100		100	190	100

2.4 การศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 13 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.68) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา (ร้อยละ 20.00) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18.42 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 8.95 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 7.37 ไม่ได้รับการศึกษา และประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลมีสัดส่วนน้อยที่สุดที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ ร้อยละ 1.05 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และร้อยละ 0.53 จบการศึกษาระดับปริญญาโท และเมื่อพิจารณาในแต่ละชุมชนพื้นที่ พบว่า ชุมชนบ้านตะเพินคีมีประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท แต่ไม่มี

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในขณะที่ชุมชนบ้านพุเข็มและชุมชน บ้านเขาเหล็กมีผู้สำเร็จ การศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษาและชุมชนพื้นที่ (n=190)

ระดับการศึกษา	ชุมชนพื้นที่						รวม	
	พุเข็ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	9	11.39	1	2.56	4	5.56	14	7.37
ประถมศึกษา	39	49.37	15	38.46	29	40.28	83	43.68
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	12.66	11	28.21	17	23.61	38	20.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	13	16.46	11	28.21	11	15.28	35	18.42
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1	1.27	-	-	1	1.39	2	1.05
ปริญญาตรี	7	8.86	-	-	10	13.89	17	8.95
ปริญญาโท	-	-	1	2.56	-	-	1	0.53
รวม	79	100	39	100	72	100	190	100

2.5 อาชีพ

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 14 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นกลุ่ม ใหญ่ (ร้อยละ 77.89) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา (ร้อยละ 7.37) ประกอบอาชีพ รับจ้าง ร้อยละ 3.68 ประกอบอาชีพค้าขาย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในแต่ละชุมชนพื้นที่ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านพุเข็ม มีอาชีพที่หลากหลายเพิ่มเติมกว่าชุมชนพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ ร้อยละ 5.26 ประกอบอาชีพประมง ร้อยละ 1.05 ประกอบอาชีพข้าราชการ และร้อยละ 0.53 เป็นนักศึกษา และในขณะเดียวกันกลับพบว่า มีประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 3.68) ในพื้นที่ชุมชนบ้านเขาเหล็กไม่ได้ประกอบอาชีพ

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพและชุมชนพื้นที่

(n=190)

อาชีพ	ชุมชนพื้นที่						รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	58	73.42	36	92.31	51	70.83	148	77.89
รับจ้าง	3	3.80	3	7.69	11	15.28	14	7.37
ประมง	11	13.93	-	-	-	-	11	5.79
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	-	-	-	-	7	9.72	7	3.68
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4	5.06	-	-	3	4.17	7	3.68
ราชการ	2	2.53	-	-	-	-	2	1.05
นักศึกษา	1	1.27	-	-	-	-	1	0.53
รวม	79	100	39	100	72	100	190	100

ตอนที่ 2 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ ศึกษาและเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 หมวดที่ 3 การคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ มาตรา 16 ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอุทยานแห่งชาติ

ผลการวิจัยในตารางที่ 15 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 แห่ง มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญ ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละรายข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญในระดับมากทุกประเด็น เรียงจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) ห้ามบุคคลยึดถือหรือครอบครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติสูงสุด ($\bar{x}=3.83$) (2) ห้ามบุคคลเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง ($\bar{x}=3.73$) (3) ห้ามบุคคลเก็บห / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

($\bar{x}=3.72$) (4) ห้ามบุคคลทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ($\bar{x}=3.72$) (5) ห้ามบุคคลนำสัตว์ออกไปหรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ($\bar{x}=3.71$) (6) ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.71$) (7) ห้ามเก็บหา/ นำออกไป/ ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ($\bar{x}=3.69$) (8) ห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย ($\bar{x}=3.69$) (9) ห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้ ($\bar{x}=3.69$) (10) ห้ามไม่ให้นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข ($\bar{x}=3.68$) (11) ห้ามไม่ให้ส่งเสียงดัง หรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้บุคคลและสัตว์ ($\bar{x}=3.66$) (12) ห้ามนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.65$) (13) ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่) ($\bar{x}=3.63$) (14) ห้ามไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยาน แห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหาย หรือไร้ประโยชน์ ($\bar{x}=3.63$) (15) ห้ามปิดหรือทำให้กีดขวางทางน้ำและทางบก ($\bar{x}=3.61$) (16) ห้ามบุคคลเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ม ($\bar{x}=3.59$) (17) ห้ามบุคคลไม่ให้ปิดประกาศ โฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ($\bar{x}=3.52$) และ (18) ห้ามบุคคลนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x}=3.50$)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในแต่ละรายอุทยานแห่งชาติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานมีการรับรู้ว่ากฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากในลำดับสูงสุด ($\bar{x}=3.73$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.58$) และผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์มีการรับรู้ว่ากฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากในลำดับน้อยที่สุด ($\bar{x}=3.39$) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประเด็นห้ามบุคคลยึดถือหรือครอบครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก ของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์สูงสุด ($\bar{x}=3.85$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน ($\bar{x}=3.83$) และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.78$)

2. ประเด็นห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพกับไม้มยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการ

ปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.78$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.59$) และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.50$)

3. ประเด็นห้ามสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.75$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.63$) และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.56$)

4. ประเด็นห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.76$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.59$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.39$)

5. ประเด็นห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.79$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.63$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.50$)

6. ประเด็นห้ามปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำและทางบก ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.70$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.44$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.28$)

7. ประเด็นห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.78$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.59$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.28$)

8. ประเด็นห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้อื่น ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานสูงสุด ($\bar{x}=3.69$) รองลงมา

ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.41$) แต่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยมีการระดับรับรู้ประเด็นห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ มีความสำคัญในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.28$)

9. ประเด็นห้ามนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระเจานสูงสุด ($\bar{x}=3.74$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.44$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.44$)

10. ประเด็นห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขี้อายานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระเจานสูงสุด ($\bar{x}=3.57$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.37$) แต่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยมีระดับการรับรู้ประเด็นดังกล่าวในระดับความสำคัญปานกลาง ($\bar{x}=3.22$)

11. ประเด็นห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระเจานสูงสุด ($\bar{x}=3.69$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.52$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.44$)

12. ประเด็นห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระเจานสูงสุด ($\bar{x}=3.60$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.44$) แต่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยมีการรับรู้ประเด็นห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ในระดับความสำคัญปานกลาง ($\bar{x}=3.11$)

13. ประเด็นห้ามไม่ให้นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยานเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระเจาน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ในสัดส่วนค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน ($\bar{x}=3.70$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.50$)

14. ประเด็นห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสูงสุด ($\bar{x}=3.77$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.67$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.33$)

15. ประเด็นห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับคนและสัตว์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสูงสุด ($\bar{x}=3.76$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.44$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.28$)

16. ประเด็นห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่อุทยานแห่งชาติไม่ได้จัดไว้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสูงสุด ($\bar{x}=3.74$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.49$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.44$)

17. ประเด็นห้ามทำสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสูงสุด ($\bar{x}=3.75$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.67$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.56$)

18. ประเด็นห้ามไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่เสียหาย หรือไร้ประโยชน์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ สูงสุด ($\bar{x}=3.78$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ($\bar{x}=3.65$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x}=3.28$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 แห่ง พบว่า

1. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการ

ปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเด็นห้ามบุคคลขี่รถหรือครอบครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก ลำดับแรก ($\bar{x}=3.85$, $\bar{x}=3.83$ และ $\bar{x}=3.78$)

2. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในระดับความสำคัญมากกว่าผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพิเศษ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์เกือบทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นห้ามบุคคลไม่นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่มีความสำคัญระดับมากในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{x}=3.70$) กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ และประเด็นห้ามบุคคลขี่รถหรือครอบครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับรองจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=3.83$ และ $\bar{x}=3.85$)

3. ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพิเศษที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเพียงกลุ่มเดียวที่มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับจักรยานพาหะนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x}=3.22$) ห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ ($\bar{x}=3.17$) และ ห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ($\bar{x}=3.11$)

4. การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติที่มีความสำคัญในลำดับประเด็นสุดท้ายของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน และ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ คือ ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับจักรยานพาหะนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการรับรู้ที่มีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$ และ $\bar{x}=3.37$) แต่การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพิเศษในลำดับสุดท้ายเป็นการรับรู้ในระดับปานกลาง ได้แก่ ประเด็นห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ($\bar{x}=3.11$)

ตารางที่ 15 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจําแนกตามอุทยานแห่งชาติ

(n=166)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	อุทยานแห่งชาติ						รวม		ระดับการรับรู้
	แก่งกระเจาน (n1=121)		พุดย (n2=18)		เฉลิมรัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1. ห้ามยึดถือหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.83	0.38	3.78	0.43	3.85	0.36	3.83	0.38	มาก
2. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ	3.78	0.42	3.50	0.51	3.59	0.50	3.72	0.45	มาก
3. ห้ามสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์	3.75	0.43	3.56	0.51	3.63	0.49	3.71	0.46	มาก
4. ห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราบเสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย	3.76	0.43	3.39	0.50	3.59	0.50	3.69	0.46	มาก
5. ห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วยหนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง	3.79	0.41	3.50	0.51	3.63	0.49	3.73	0.44	มาก
6. ห้ามปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำและทางบก	3.70	0.46	3.28	0.46	3.44	0.51	3.61	0.49	มาก
7. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว	3.78	0.42	3.28	0.46	3.59	0.50	3.69	0.46	มาก

ตารางที่ 15 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจําแนกตามอุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	อุทยานแห่งชาติ						รวม		ระดับการรับรู้
	แก่งกระจาน (n1=121)		ห้วย (n2=18)		เฉลิมรัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
8. ห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ม	3.69	0.48	3.17	.38	3.41	.50	3.59	0.51	มาก
9. ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.74	0.46	3.33	0.49	3.44	0.58	3.65	0.50	มาก
10. ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.57	0.50	3.22	0.55	3.37	0.49	3.50	0.51	มาก
11. ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.69	0.47	3.44	0.61	3.52	0.51	3.63	0.50	มาก
12. ห้ามปิดประกาศโฆษณาหรือขีดเขียนในที่ต่าง ๆ	3.60	0.51	3.11	0.47	3.44	0.51	3.52	0.53	มาก
13. ห้ามนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข	3.70	0.46	3.50	0.51	3.70	0.47	3.68	0.47	มาก

ตารางที่ 15 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจําแนกตามอุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	อุทยานแห่งชาติ						รวม		ระดับการรับรู้
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิมรัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
14. ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดหรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานฯ	3.77	0.42	3.33	0.49	3.67	0.48	3.70	0.46	มาก
15. ห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับบุคคลและสัตว์	3.76	0.43	3.28	0.46	3.44	0.51	3.66	0.48	มาก
16. ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้	3.74	0.44	3.44	0.51	3.63	0.49	3.69	0.46	มาก
17. ห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้	3.75	0.45	3.56	0.51	3.67	0.48	3.72	0.47	มาก
18. ห้ามบุคคลใดทำให้หลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่เสียหาย หรือไร้ประโยชน์	3.65	0.48	3.28	0.58	3.78	0.42	3.63	0.50	มาก
รวม	3.73	0.45	3.39	0.50	3.58	0.49	3.67	0.35	มาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
3.26 – 4.00	รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับมาก
2.51 – 3.25	รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับปานกลาง
1.76 – 2.50	รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับน้อย
1.00 – 1.75	ไม่รับรู้และไม่ให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติเลย

2.2 การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามชุมชนพื้นที่

ผลการวิจัยในตารางที่ 16 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 แห่งมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.02 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละรายข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญในระดับมากอยู่ 1 ประเด็น ได้แก่ ห้ามบุคคลนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ($\bar{x} = 3.28$) นอกจากนี้ พบว่า การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเด็นอื่นๆ ของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่น ให้ความสำคัญในระดับปานกลาง เรียงจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้ามบุคคลยึดถือหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 3.25$) ห้ามบุคคลทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่อุทยานแห่งชาติไม่ได้จัดไว้ ($\bar{x} = 3.24$) ห้ามบุคคลทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ($\bar{x} = 3.16$) ห้ามไม่ให้นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 3.13$) และปฏิบัติตามเงื่อนไข ห้ามไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหายหรือไร้ประโยชน์ ($\bar{x} = 3.13$) ห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง ($\bar{x} = 3.12$) ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 3.08$) ห้ามปิดหรือทำให้กีดขวางทางน้ำและทางบก ($\bar{x} = 3.06$) ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 3.03$) ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับจักรยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 2.99$) ห้ามไม่ให้

ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับบุคคลและสัตว์ ($\bar{x} = 2.96$) ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ($\bar{x} = 2.92$) ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ($\bar{x} = 2.91$) ห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย ($\bar{x} = 2.83$) ห้ามนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 2.81$) และ ห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ($\bar{x} = 2.66$)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในแต่ละรายชุมชนพื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชน ทั้ง 3 ชุมชนพื้นที่ มีการรับรู้ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางในระดับค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันมาก ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเจ็ม ($\bar{x}=3.03$) ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.02$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.00$) โดยมีรายละเอียดรายประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นห้ามบุคคลยึดถือหรือครอบครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี มีสัดส่วนค่าเฉลี่ยเท่ากับประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.24$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเจ็ม ($\bar{x}=3.24$)

2. ประเด็นห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเจ็มสูงสุด ($\bar{x}=2.97$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.87$) และ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.86$)

3. ประเด็นห้ามสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมากของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคีสูงสุด ($\bar{x}=3.31$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเจ็ม ($\bar{x}=3.31$) และ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.24$)

4. ประเด็นห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิ หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือ ก่อให้เกิดอันตราย ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม สูงสุด ($\bar{x}=2.84$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.83$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.79$)

5. ประเด็นห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วม หรือเหือดแห้ง ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด ($\bar{x}=3.19$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.10$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=3.06$)

6. ประเด็นห้ามห้ามปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำและทางบก ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคีสูงสุด ($\bar{x}=3.10$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=3.06$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.04$)

7. ประเด็นห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มสูงสุด ($\bar{x}=3.05$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.90$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.79$)

8. ประเด็นห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด ($\bar{x}=2.90$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.85$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=2.84$)

9. ประเด็นห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด ($\bar{x}=2.90$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.82$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=2.71$)

10. ประเด็นห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขยี้ยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติ

ในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มสูงสุด ($\bar{x}=3.04$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.99$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.90$)

11. ประเด็นห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ค่าเฉลี่ยการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม สูงสุด ($\bar{x}=3.18$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.13$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.96$)

12. ประเด็นห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลาง ของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด ($\bar{x}=2.74$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.67$) และ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=2.58$)

13. ประเด็นห้ามไม่ให้นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยานเว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคีสูงสุด ($\bar{x}=3.15$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=3.14$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.10$)

14. ประเด็นห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติค่าเฉลี่ยการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มสูงสุด ($\bar{x}=3.05$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=3.01$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.00$)

15. ประเด็นห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับคนและสัตว์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนพุเข็มสูงสุด ($\bar{x}=3.01$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x}=2.97$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=2.97$)

16. ประเด็นห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่อุทยานแห่งชาติไม่ได้จัดไว้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด

($\bar{x}=3.28$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=3.22$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.21$)

17. ประเด็นห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กสูงสุด ($\bar{x}=3.19$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x}=3.18$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.08$)

18. ประเด็นห้ามไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหาย หรือไร้ประโยชน์ค่าเฉลี่ยการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลางของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก สูงสุด ($\bar{x}=3.17$) รองลงมาค่าเฉลี่ยในสัดส่วนที่เท่ากันได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x}=3.10$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 ชุมชนพื้นที่ พบว่า

1. ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านพุเข็มมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนค่าเฉลี่ย 3.03 สูงกว่าชุมชนพื้นที่อื่นๆ เพียงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละรายข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า ประเด็นที่มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนพื้นที่อื่น เรียงจากค่าคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ($\bar{x}=3.18$) ห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ($\bar{x}=3.05$) ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.05$) ห้ามไม่ให้ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้บุคคลและสัตว์ ($\bar{x}=3.01$) ห้ามเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ($\bar{x}=2.97$) และห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย ($\bar{x}=2.84$)

2. ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านเขาเหล็กมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนค่าเฉลี่ย 3.02 และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละรายข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการ

จัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า ประเด็นที่มีระดับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนพื้นที่อื่น เรียงจากค่าคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้ ($\bar{x}=3.28$) ห้ามยี่ดื้อหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.26$) ห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง ($\bar{x}=3.19$) ห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ($\bar{x}=3.19$) ห้ามไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหายหรือไร้ประโยชน์ ($\bar{x}=3.17$) ห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ ($\bar{x}=2.90$) ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=2.90$) และห้ามไม่ให้ปิดประกาศโฆษณาหรือจัดเขียนในที่ต่าง ๆ ($\bar{x}=2.74$)

3. ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านตะเพินก็มีการรับรู้ว่าคุณหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนค่าเฉลี่ย 3.00 และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละรายข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า ห้ามนำสัตว์เลี้ยงออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ($\bar{x}=3.31$) ห้ามยี่ดื้อหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.26$) ห้ามไม่ให้นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข ($\bar{x}=3.15$) และห้ามปิดหรือทำให้กีดขวางทางน้ำและทางบก ($\bar{x}=3.10$)

4. ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านพุเขียว มีการรับรู้ว่าคุณหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ประเด็นห้ามนำสัตว์เลี้ยงออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ($\bar{x}=3.30$) ส่วนประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีการรับรู้ว่าคุณหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ประเด็นห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้ ($\bar{x}=3.28$) และห้ามยี่ดื้อหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.26$) และประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลชุมชนบ้านตะเพินก็ มีการรับรู้ว่าคุณหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ประเด็นห้ามนำสัตว์เลี้ยงออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ($\bar{x}=3.31$) ห้ามยี่ดื้อหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x}=3.26$)

ตารางที่ 16 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยาน
แห่งชาติของประชาชนพื้นถิ่นจำแนกตามชุมชนพื้นที่

(n=190)

ข้อกำหนดและแนวทางการ ปฏิบัติในการจัดการอุทยาน แห่งชาติ	ชุมชนพื้นที่						รวม		ระดับการ รับรู้
	พู่เข้้ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1. ห้ามยึดถือหรือถือครองที่ดินใน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.24	0.54	3.26	0.50	3.26	0.58	3.25	0.54	ปานกลาง
2. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้ เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและ ทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ	2.97	0.51	2.87	0.52	2.86	0.54	2.91	0.52	ปานกลาง
3. ห้ามนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วย ประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่ สัตว์	3.30	0.52	3.31	0.47	3.24	0.49	3.28	0.49	มาก
4. ห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย	2.84	0.54	2.79	0.52	2.83	0.56	2.83	0.54	ปานกลาง
5. ห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำ ให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง	3.06	0.37	3.10	0.38	3.19	0.46	3.12	0.41	ปานกลาง
6. ห้ามปิดหรือทำให้เกิดขวางทาง น้ำและทางบก	3.06	0.40	3.10	0.45	3.04	0.49	3.06	0.45	ปานกลาง
7. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้ เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว	3.05	0.50	2.90	0.68	2.79	0.56	2.92	0.57	ปานกลาง
8. ห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความ เสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และ ผลไม้	2.84	0.52	2.85	0.59	2.90	0.53	2.86	0.54	ปานกลาง
9. ห้ามนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยใน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ	2.71	0.58	2.82	0.39	2.90	0.45	2.81	0.50	ปานกลาง

ตารางที่ 16 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของประชาชนพื้นถิ่นจำแนกตามชุมชนพื้นที่ (ต่อ)

(n=190)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	ชุมชนพื้นที่						รวม		ระดับการรับรู้
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
10. ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับจักรยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.04	0.41	2.90	0.38	2.99	0.46	2.99	0.42	ปานกลาง
11. ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.18	0.42	3.13	0.34	2.96	0.46	3.08	0.43	ปานกลาง
12. ห้ามปิดประกาศโฆษณา หรือ จิตเขียนในที่ต่าง ๆ	2.58	0.57	2.67	0.53	2.74	0.53	2.66	0.55	ปานกลาง
13. ห้ามนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข)	3.14	0.50	3.15	0.37	3.10	0.45	3.13	0.45	ปานกลาง
14. ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดหรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานฯ	3.05	0.55	3.00	0.51	3.01	0.57	3.03	0.55	ปานกลาง
15. ห้ามส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้บุคคลและสัตว์	3.01	0.49	2.82	0.51	2.97	0.47	2.96	0.49	ปานกลาง
16. ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้	3.22	0.44	3.21	0.41	3.28	0.51	3.24	0.46	ปานกลาง
17. ห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้	3.18	0.42	3.08	0.27	3.19	0.46	3.16	0.41	ปานกลาง

ตารางที่ 16 คะแนนค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของประชาชนพื้นถิ่นจำแนกตามชุมชนพื้นที่ (ต่อ)

(n=190)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	ชุมชนพื้นที่						รวม		ระดับการรับรู้
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
18. ห้ามบุคคลใดทำให้หลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่เสียหาย หรือไว้ประโยชน์	3.10	0.38	3.10	0.31	3.17	0.38	3.13	0.36	ปานกลาง
รวม	3.03	0.48	3.00	0.45	3.02	0.50	3.02	0.26	ปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย

หมายถึง

3.26 – 4.00

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับมาก

2.51 – 3.25

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับปานกลาง

1.76 – 2.50

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับน้อย

1.00 – 1.75

ไม่รับรู้และไม่ให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติเลย

2.3 การเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

การศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์การเปรียบเทียบด้วยสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดผลการวิจัยในตารางที่ 17 ดังนี้

ผลการทดสอบความแตกต่างการรับรู้ในข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการ

จัดการอุทยานแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t= 19.663, p=0.000$) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีการรับรู้ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 12 ประเด็น และที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ประเด็น โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการรับรู้ถึงระดับความสำคัญของข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมากกว่าหรือดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

1. ประเด็นห้ามบุคคลยึดถือหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.83$ และ $\bar{x}=3.25$ ตามลำดับ)

2. ประเด็นห้ามบุคคลเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำ ในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.73$ และ $\bar{x}=3.12$ ตามลำดับ)

3. ประเด็นห้ามบุคคลปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำและทางบก ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.61$ และ $\bar{x}=3.06$ ตามลำดับ)

4. ประเด็นห้ามบุคคลเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.59$ และ $\bar{x}=2.86$ ตามลำดับ)

5. ประเด็นห้ามบุคคลนำยานพาหนะเข้าออกหรือจับขี้ยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่) ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.50$ และ $\bar{x}=2.99$ ตามลำดับ)

6. ประเด็นห้ามบุคคลเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่) ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x}=3.63$ และ $\bar{x}=3.08$ ตามลำดับ)

7. ประเด็นห้ามบุคคลไม่นำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข) ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.68$ และ $\bar{x} = 3.13$ ตามลำดับ)

8. ประเด็นห้ามบุคคลไม่ให้ส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้บุคคลและสัตว์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.66$ และ $\bar{x} = 2.96$ ตามลำดับ)

9. ประเด็นห้ามบุคคลทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.72$ และ $\bar{x} = 3.16$ ตามลำดับ)

10. ประเด็นห้ามบุคคลไม่ให้บุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหาย หรือไร้ประโยชน์ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.63$ และ $\bar{x} = 3.13$ ตามลำดับ)

11. ประเด็นห้ามบุคคลเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับ ไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.7$ และ $\bar{x} = 2.91$ ตามลำดับ)

12. ประเด็นห้ามบุคคลนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.65$ และ $\bar{x} = 2.81$ ตามลำดับ)

13. ประเด็นห้ามบุคคลยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.70$ และ $\bar{x} = 3.03$ ตามลำดับ)

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้ความสำคัญกับข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในทิศทางที่สูงกว่าหรือดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น เนื่องจากสถานภาพทางอาชีพและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กำกับและควบคุมดูแล ยึดหลักการปฏิบัติงานตามกฎหมายที่เป็นระบบของกฎและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งบังคับใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการตีความข้อกำหนดที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นเกิดจากความแตกต่างในการรับรู้และมุมมองที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือขอบเขตหน้าที่ที่แตกต่างกัน อีกทั้งความคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกันมีผลให้การรับรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นแตกต่างกัน

นอกจากนี้จากผลการทดสอบความแตกต่างการรับรู้ในข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นพบประเด็นที่ไม่มีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้

1. ประเด็นห้ามบุคคลนำสัตว์เลี้ยงออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์เลี้ยงระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.71$ และ $\bar{x} = 3.28$ ตามลำดับ)
2. ประเด็นห้ามบุคคลทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพหรือก่อให้เกิดอันตราย ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.69$ และ $\bar{x} = 2.83$ ตามลำดับ)
3. ประเด็นห้ามบุคคลเก็บหา นำออกไป ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.69$ และ $\bar{x} = 2.92$ ตามลำดับ)
4. ประเด็นห้ามไม่ให้บุคคลปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.52$ และ $\bar{x} = 2.66$ ตามลำดับ)

5. ประเด็นห้ามบุคคลห้ามไม่ให้ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่อุทยานแห่งชาติไม่ได้จัดไว้ ค่าเฉลี่ยระดับการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมากกว่าค่าเฉลี่ยระดับความการรับรู้ของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 3.69$ และ $\bar{x} = 3.24$ ตามลำดับ)

การรับรู้ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในประเด็นที่ไม่แตกต่างกันเกิดจากความคิดของบุคคล 2 กลุ่ม ที่มีต่อข้อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ นอกจากนี้วิถีประชาซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประชาชนพื้นถิ่นยึดถือปฏิบัติกันมาจนเคยชินเป็นนิสัยจนไม่รู้ตัวว่าเป็นภาระหน้าที่ และเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของประชาชนพื้นถิ่นส่งผลให้การรับรู้ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเด็นดังกล่าวข้างต้นไม่มีความแตกต่างกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการรับรู้ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

(n=356)

ข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	สถานะ				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n1=166)		ประชาชนพื้นถิ่น (n2=190)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. ห้ามยึดถือหรือถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.83	0.38	3.25	0.54	11.62	0.000
2. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสนและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ	3.72	0.45	2.91	0.52	15.62	0.039
3. ห้ามสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์	3.71	0.46	3.28	0.49	8.53	0.351
4. ห้ามทำด้วยประการใดๆ ให้ดิน หิน กรวด ทราย เสื่อมสภาพ หรือก่อให้เกิดอันตราย	3.69	0.46	2.83	0.54	16.12	0.578

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการรับรู้ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=356)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	สถานะ				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n1=166)		ประชาชนพื้นถิ่น (n2=190)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
5. ห้ามเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมหรือเหือดแห้ง	3.73	0.44	3.12	0.41	13.47	0.000
6. ห้ามปิดหรือทำให้เกิดขวางทางน้ำและทางบก	3.61	0.49	3.06	0.45	11.09	0.000
7. ห้ามเก็บหา / นำออกไป / ทำให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมสภาพ กับกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้ หรือมูลค้างคาว	3.69	0.46	2.92	0.57	13.87	0.077
8. ห้ามเก็บหรือทำให้เกิดความเสียหายกับดอกไม้ ใบไม้ และผลไม้	3.59	0.51	2.86	0.54	13.16	0.000
9. ห้ามนำปศุสัตว์เข้ามาปล่อยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.65	0.50	2.81	0.50	15.82	0.010
10. ห้ามนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่ไม่ได้จัดไว้ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.50	0.51	2.99	0.42	10.14	0.000
11. ห้ามเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่)	3.63	0.50	3.08	0.43	11.09	0.000
12. ห้ามปิดประกาศโฆษณา หรือขีดเขียนในที่ต่างๆ	3.52	0.53	2.66	0.55	15.18	0.545
13. ห้ามนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์เข้าไปในพื้นที่อุทยาน (เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไข)	3.68	0.47	3.13	0.45	11.31	0.000

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบการรับรู้ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=356)

ข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ	สถานะ				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n1=166)		ประชาชนพื้นถิ่น (n2=190)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
14. ห้ามยิงปืน ทำให้เกิดระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิงในพื้นที่อุทยานฯ	3.70	0.46	3.03	0.55	12.72	0.002
15. ห้ามส่งเสียงดังหรือมีพฤติกรรมที่รบกวนสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับบุคคลและสัตว์	3.66	0.48	2.96	0.49	13.60	0.000
16. ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่อุทยานฯ ไม่ได้จัดไว้	3.69	0.46	3.24	0.46	9.28	0.089
17. ห้ามทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิงซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้	3.72	0.47	3.16	0.41	11.825	0.000
18. ห้ามบุคคลใดทำให้หลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเคลื่อนที่ เสียหาย หรือไร้ประโยชน์	3.63	0.50	3.13	0.36	10.849	0.000
รวม	3.67	0.35	3.02	0.26	19.663	0.000

ค่าคะแนนเฉลี่ย

หมายถึง

3.26 – 4.0

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับมาก

2.51 – 3.25

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับปานกลาง

1.76 – 2.50

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับน้อย

1.00 – 1.75

ไม่รับรู้และไม่ให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติเลย

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย

การนำเสนอผลการวิจัยในตอนที่ 3 เป็นการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ระบุว่า เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทยของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 18 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม ตัวชี้วัดทั้ง 4 มิติ ผู้วิจัยได้สร้างข้อความเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ซึ่งมีทั้งข้อความที่เป็นบวกและข้อความที่เป็นลบ แต่ละข้อความมีคำตอบให้เลือกตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “เห็นด้วยบางส่วน” และ “ไม่เห็นด้วย” โดยข้อความที่เป็นบวก กำหนดคะแนนเป็น 4 3 2 1 ส่วนข้อความที่เป็นลบ กำหนดคะแนนเป็น 1 2 3 4 ตามลำดับ และให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบตามการคิดวิเคราะห์ของตนเอง จากนั้นนำคะแนนคำตอบทั้งหมดของผู้มาให้ข้อมูลมาคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยเพื่ออธิบายระดับความถูกต้องต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการเคารพความหลากหลายทางชีวภาพในมิติทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
3.26 - 4.00	ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ที่ถูกต้องมากที่สุด
2.51 - 3.25	ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องปานกลาง
1.76 - 2.50	ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ที่ถูกต้องน้อย
1.00 - 1.75	ผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการที่ไม่ถูกต้องต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในภาพรวม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ทั้ง 3 อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.89$) และเมื่อพิจารณากระบวนการของเจ้าหน้าที่ในแต่ละอุทยานแห่งชาติแล้ว พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยาน

แห่งชาติ ทั้ง 3 อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ถูกต้องในระดับปานกลางเท่านั้น โดยที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางที่เท่ากัน ($\bar{x} = 2.90$) ส่วนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยมีกระบวนการที่ถูกต้องต่ำกว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 2 พื้นที่ที่ระบุมาข้างต้น ($\bar{x} = 2.87$)

ตารางที่ 18 คะแนนเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ของเจ้าหน้าที่จำแนกตามพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(n=166)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	อุทยานแห่งชาติ						รวม		f	p
	แก่งกระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิมรัตนโกสินทร์ (n3=27)					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ	2.87	0.23	2.88	0.20	2.87	0.19	2.87	0.22	0.01	0.99
2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	3.00	0.21	2.88	0.13	2.92	0.15	2.97	0.20	3.79	0.03
3. มิติการจัดการ	2.94	0.21	2.91	0.14	2.95	0.17	2.94	0.20	0.30	0.74
4. มิติการมีส่วนร่วม	2.77	0.27	2.80	0.12	2.86	0.23	2.79	0.25	1.28	0.29
รวม	2.90	0.15	2.87	0.11	2.90	0.15	2.89	0.15	0.34	7.12

เมื่อวิเคราะห์กระบวนการที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในมิติต่างๆ พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องระดับปานกลางในทุกมิติ โดยที่มิติทรัพยากรวัฒนธรรมมีระดับความถูกต้องสูงสุด ($\bar{x} = 2.97$) รองลงมา คือ มิติการจัดการ ($\bar{x} = 2.94$) มิติทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.87$) และมิติการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในลำดับน้อยที่สุดโดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดตามรายมิติ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติทรัพยากรวัฒนธรรม ผลการวิจัยในตารางที่ 18 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.00$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x} = 2.92$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x} = 2.88$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรมด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบด้วยวิธีการ LSD ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 15 พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีกระบวนการที่ถูกต้องในมิติทรัพยากรวัฒนธรรมในระดับที่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 19 ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำแนกตามสังกัดอุทยานแห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD

การเปรียบเทียบระหว่าง	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	p
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน กับ อุทยานแห่งชาติพุเตย	0.1167*	0.04984	0.20
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน กับ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	0.0753	0.0420	0.75
อุทยานแห่งชาติพุเตย กับ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์	-0.0414	0.0600	0.491

*p < 0.05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องมากที่สุด 5 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26 - 4.00 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถกระตุ้นให้ประชาชนพื้นถิ่นช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน ($\bar{x} = 3.36$) และสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนกลับมาอนุรักษ์พืชสมุนไพรเป็นอาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.33$) เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารปลอดภัย แต่ทั้งนี้ประชาชนพื้นถิ่นต้องให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของชุมชนเท่านั้น โดยทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ($\bar{x} = 3.32$) ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่า

การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม สร้างกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวจากวิถีชีวิตและอาชีพ กระตุ้นให้ชุมชนภาคภูมิใจร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตัวเอง

นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับน้อยจำนวน 3 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 ซึ่งข้อความที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนสามารถนำศิลปวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.19$) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมองข้ามฐานทรัพยากรของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรม เพราะบางพื้นที่วิจัยยังมีจุดอ่อนในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยมองว่าในชุมชนไม่มีศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ใช่สาเหตุที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการแต่งกาย และการบริโภควัตถุนิยมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ($\bar{x} = 2.19$) ทั้งนี้กระบวนการทัศนหรือฐานคิดของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในชุมชนอย่างแน่นอน แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นควรส่งเสริมกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน หรือการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ชุมชนไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.33$) ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าบางพื้นที่ชุมชนไม่จำเป็นที่จะต้องมิกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพราะพื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรทางธรรมชาติจะเหมาะสมกว่า

2. กระบวนการทัศนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตินการจัดการ ผลการวิจัยในตารางที่ 18 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์มีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.95$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ($\bar{x} = 2.94$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x} = 2.91$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการทัศนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มิตินการจัดการด้วย F-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตินการจัดการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องมากที่สุดเพียง 1 ข้อความ ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26 - 4.00 ได้แก่ การบริการอาหารในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่สามารถนำสัตว์ป่ามาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยว

เพื่อสร้างจุดขายให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้อย่างเด็ดขาด ($\bar{x}=3.44$) เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สามารถส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้และสัตว์ป่า นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับน้อยจำนวน 2 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าการอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชควรเร่งการพัฒนาที่พักรวม แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นธุรกิจของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เกิดการกระจายประโยชน์ไปสู่ท้องถิ่น ($\bar{x}=2.08$) เป็นข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมองว่าชุมชนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากติดขัดกับข้อกฎหมายที่ยังไม่เอื้ออำนวยหรือเปิดช่องว่างให้ประชาชนพื้นถิ่นสามารถดำเนินกิจการได้ อีกทั้งหากงดการพัฒนาที่พักรวมโดยหน่วยงานอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ จะส่งผลถึงการขาดรายได้ที่จะสามารถนำมาพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติอื่นๆได้

3. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติตร์พยากรธรรมชาติ ผลการวิจัยในตารางที่ 18 พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทุกเขตมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x}=2.87$) รองลงมาในสัดส่วนที่เท่ากัน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x}=2.87$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการทัศนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมิติตร์พยากรธรรมชาติด้วย f-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติตร์พยากรธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องมากที่สุด 7 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26 - 4.00 ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นต้องช่วยกันเป็นหู เป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เรื่องการบุกรุกและทำลายป่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=3.54$) รองลงมาเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าการประชาชนพื้นถิ่นต้องร่วมมือกันให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นั้นหมายถึงเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่มุ่งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับน้อยจำนวน 5 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76-2.50 ซึ่งข้อความที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าการประชาชนพื้นถิ่นสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ไม่เฉพาะเขตบริการหรือบริเวณที่ทางอุทยานแห่งชาติกำหนดไว้เท่านั้น แต่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ในเขตพื้นที่การพักผ่อน

ศึกษาหาความรู้ และเขตกิจกรรมพิเศษได้เป็นข้อความที่ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 1.76$) อีกทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าการนำทางนักท่องเที่ยวเพื่อเดินป่าศึกษาความหลากหลายของธรรมชาติ การส่องสัตว์ การชมนก การเที่ยวชมถ้ำ และน้ำตกในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำทางเท่านั้น แต่ประชาชนชนพื้นถิ่นสามารถให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องได้ ($\bar{x} = 1.82$) จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศน์หรือแนวความคิดมองเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติในเชิงทำลายทรัพยากรธรรมชาติและเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

4. กระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตินการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยในตารางที่ 18 พบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์มีกระบวนการทัศน์ที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงสุด ($\bar{x} = 2.86$) รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x} = 2.80$) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ($\bar{x} = 2.77$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการทัศน์ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มิตินการมีส่วนร่วมด้วย F-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตินการมีส่วนร่วม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศน์ขึ้นการวางแผนที่ถูกต้องระดับปานกลาง 3 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับอุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ประกอบการนำเที่ยวด้วยวิธีการพูดคุย เสนอแนะ และปรึกษาหารือ ($\bar{x} = 3.11$) เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นมีข้อสรุปเป็นฉันทามติพร้อมที่จะเดินหน้าดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง อีกทั้งการวางแผนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดทิศทางในการทำงาน ($\bar{x} = 3.08$) เพื่อความถูกต้องในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องมีการประเมินความพร้อม ศักยภาพของชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และมีอุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยง ($\bar{x} = 3.08$) เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาหรือความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นตามมา

สำหรับชั้นการดำเนินงานเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีคะแนนที่สมควรต้องระดับปานกลาง 4 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่า การต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของชุมชน ทุกกลุ่ม ($\bar{x}=3.16$) เพื่อลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี เพราะการเปิดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของประชาชนพื้นถิ่นอย่างครอบคลุมและทั่วถึงสามารถกระจายรายได้เสริมสร้างคุณภาพชีวิต นอกจากนี้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.13$) เพื่อให้ประชาชนพื้นถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานได้

ส่วนชั้นการติดตามและประเมินผลเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีคะแนนที่สมควรต้องระดับปานกลาง 2 ข้อความ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนทุกคน ด้วยความสามัคคี และไม่มีมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x}=3.18$) เพราะหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ ความรัก ความสามัคคีของประชาชนพื้นถิ่นทุกคน และกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยินยอมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงทำลายป่าไม้และระบบนิเวศ ($\bar{x}=3.13$) เป็นการพึ่งพิงอาศัยร่วมกันระหว่างคนและทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้และสัตว์ป่า

ลำดับสุดท้ายชั้นการแบ่งปันผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีคะแนนที่สมควรต้องระดับปานกลาง 4 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่า การกำหนดวิธีการจัดสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ($\bar{x}=3.18$) เพื่อใช้เป็นมติในการกำหนดราคาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และสามารถนำรายได้ที่เกิดขึ้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง นอกจากนี้รายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถคืนผลประโยชน์สู่กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{x}=3.17$) เพราะทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนสำคัญของวิถีการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว นำมาพัฒนาพื้นที่ส่วนรวมและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของชุมชน ($\bar{x}=3.16$) เพราะการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สิ่งสำคัญคือการ

รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่ใช่กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นปัจเจกชน ส่วนหนึ่งของผลประโยชน์ที่ได้รับต้องคืนกลับสู่ชุมชน เพื่อนำรายได้กลับมาพัฒนาและทะนุบำรุงให้ชุมชนน่าอยู่ พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนถูกต้องระดับปานกลางในทุกมิติที่ทำการศึกษา โดยส่วนใหญ่เห็นว่าหากมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 พื้นที่ สรุปได้ดังนี้

1. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบค่าความแตกต่างทางสถิติของกระบวนการด้วยพื้นที่วิจัยทั้ง 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเข็ม ชุมชนบ้านเขาเหล็ก และชุมชนบ้านตะเพินคี มีกลุ่มชาติพันธุ์และลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนพื้นถิ่นที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก พื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ และชุมชนบ้านตะเพินคี พื้นที่อุทยานแห่งชาติพุเตย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง อาศัยกลางพื้นที่ป่าเขาที่ห้อมล้อมด้วยธรรมชาติ มีวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นของตัวเองที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนบ้านพุเข็ม พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นชุมชนที่มีประชาชนพื้นถิ่นเป็นคนไทยอพยพมาจากต่างพื้นที่หลายจังหวัด ตั้งรกรากบริเวณริมเขื่อนแก่งกระจาน ก่อนประกาศพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยประชาชนพื้นถิ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ซึ่งจากการศึกษาไม่พบวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชุมชน มีแต่วิถีชีวิตที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ด้วยการพึ่งพิงป่าและสายน้ำในเขื่อนเป็นหลัก

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติการจัดการ พื้นที่อุทยานแห่งชาติผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติยังขาดความไว้วางใจและมั่นใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนพื้นถิ่น เพราะการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อีกทั้งยังไม่มีข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเป็นธุรกิจชุมชน ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติยังมีความทับซ้อนกันระหว่างอุทยานแห่งชาติและชุมชนทั้งในเรื่องที่พักแรมและกิจกรรมนำเที่ยว

3. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการในมิติทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน ด้วยภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ คือการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผล

ให้มีฐานคิดในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในมิติทรัพยากรธรรมชาติที่ใกล้เคียงกัน

4. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนในมิติการมีส่วนร่วมในลำดับที่น้อยที่สุดและผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบค่าความแตกต่างทางสถิติ ด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นฐานะหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตามกฎหมายและประชาชนพื้นถิ่นผู้ได้รับอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือน ดังนั้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น หากแต่กระบวนการทัศนหรือฐานคิดของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ที่ควบคุมดูแลและไม่มีภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้เข้าไปทำงานร่วมกับประชาชนพื้นถิ่นในเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเพียงผู้กำกับดูแลให้ประชาชนพื้นถิ่นดำเนินกิจกรรมให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

กระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นสิ่งสะท้อนความคิดต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยผ่านความคิดประสบการณ์ และหน้าที่การทำงาน ดังนั้นผลการวิจัยที่เกิดขึ้นเป็นเพียงทัศนะหรือความคิดที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ที่ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไปกระบวนการทัศนสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สามารถส่งผลให้กระบวนการทัศนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเคลื่อนตัวไปสู่กระบวนการทัศนใหม่ได้

3.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทัศนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น ในภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการทัศนที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.87$) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละพื้นที่ชุมชน พบว่าประชาชนพื้นถิ่น ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ชุมชน มีกระบวนการทัศนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ถูกต้องในระดับปานกลาง โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กมีกระบวนการทัศนถูกต้องระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.89$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x} = 2.87$) และลำดับสุดท้ายได้แก่ ชุมชนบ้านพุ่มเข็ม ($\bar{x} = 2.84$)

ตารางที่ 20 กระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ของประชาชนพื้นถิ่น

(n=190)

กระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	ประชาชนพื้นถิ่น						รวม		f	p
	พุเขียว (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ	2.85	0.17	2.89	.017	2.80	0.19	2.84	0.18	3.39	0.04
2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	2.93	0.18	2.96	0.19	2.99	0.19	2.96	0.19	1.69	0.19
3. มิติการจัดการ	2.73	0.16	2.77	0.16	2.84	0.18	2.78	0.18	7.34	0.00
4. มิติการมีส่วนร่วม	2.86	0.14	2.90	0.16	2.95	0.17	2.90	0.16	7.26	0.00
รวม	2.84	0.13	2.88	0.13	2.89	0.14	2.87	0.13	2.94	0.06

ค่าคะแนนเฉลี่ย

หมายถึง

3.26 – 4.00

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับมาก

2.51 – 3.25

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับปานกลาง

1.76 – 2.50

รับรู้และให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติระดับน้อย

1.00 – 1.75

ไม่รับรู้และไม่ให้ความสำคัญกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติเลย

เมื่อวิเคราะห์กระบวนทัศน์ของประชาชนพื้นถิ่นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในมิติต่างๆ พบว่า

ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนทัศน์ถูกต้องปานกลางในทุกมิติ โดยที่มิติทรัพยากรวัฒนธรรมมีระดับความถูกต้องสูงสุด ($\bar{x} = 2.96$) รองลงมา คือ มิติการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.90$) มิติทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.84$) และมิติการจัดการ ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในลำดับน้อยที่สุด โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดตามรายมิติ ดังต่อไปนี้

1. กระบวนทัศน์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติทรัพยากรวัฒนธรรม ผลการวิจัยในตารางที่ 19 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก

มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.99$) รองลงมา ได้แก่ ชุมชนบ้านตะเพิน
คี ($\bar{x} = 2.96$) และชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x} = 2.80$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการทัศนของประชาชนพื้นถิ่น มิติทรัพยากร
วัฒนธรรมด้วยสถิติ F-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน
มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องระดับมากที่สุด 1
ข้อความ โดยข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.26 - 4.00 ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า
คนในชุมชนควรตระหนักในคุณค่าของวิถีชีวิตตนเองและ ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรม
บนพื้นที่โดยไม่มีการดัดแปลงใดๆ ($\bar{x} = 3.29$) เพราะการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง จะทำให้
นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อย่างเข้าใจและเข้าถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของชุมชน สามารถสร้างความ
ภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่
ถูกต้องปานกลาง 15 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ประชาชน
พื้นถิ่นที่ให้ข้อมูลเห็นว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนกลับมา
อนุรักษ์พืชสมุนไพรเป็นอาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.24$) เพราะการเกษตรคือ
เป็นรากเหง้าของชุมชนชนบท พืชผักประจำถิ่นสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่
สามารถสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน และชุมชนยังสามารถผลิตวัตถุดิบเพื่อการบริโภครองรับการ
ให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรอาหารปลอดภัย นอกจากนี้ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า
การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้พบเห็นและเรียนรู้เกี่ยวกับ
วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ($\bar{x} = 3.22$) ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม
ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น อันนำมาสู่ความหวงแหนและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และเป็น
เสน่ห์ของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนในอีกมุมมองหนึ่ง นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนพื้น
ถิ่นผู้ให้ข้อมูลมีกระบวนการที่ถูกต้องระดับน้อย 2 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ย
ระหว่าง 1.76 - 2.50 เห็นว่าควรส่งเสริมกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน
หรือการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ชุมชนไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว
($\bar{x} = 1.89$) ทั้งนี้พื้นที่วิจัยทั้ง 3 ชุมชนเป็นพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติทำให้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็น
ประชาชนพื้นถิ่นมองคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวคือทรัพยากรธรรมชาติมากกว่ากิจกรรมทาง
ทรัพยากรวัฒนธรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน จะไม่สร้างความขัดแย้งทาง
วัฒนธรรม ถึงแม้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือลบหลู่จารีตประเพณีของชุมชน
ก็จะได้รับการแนะนำ ตักเตือนจากคนในชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ($\bar{x} = 2.03$) การนำ

ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว สามารถสร้างความประทับใจทางจิตใจ เพราะ ประชาชนพื้นถิ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุมักมีความวิตกกังวลต่อการนำความเชื่อและความศรัทธามาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นสาเหตุสร้างความแตกแยกของกลุ่มคนในชุมชนได้

2. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตติการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยในตารางที่ 19 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.95$) รองลงมา ได้แก่ ชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x} = 2.90$) และชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x} = 2.86$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการที่ถูกต้องของประชาชนพื้นถิ่น มิตติการมีส่วนร่วม ด้วยสถิติ F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อเปรียบเทียบด้วยวิธีการ LSD ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 21 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีกระบวนการที่ถูกต้องในมิตติการจัดการในระดับที่แตกต่างจากประชาชนพื้นถิ่นบ้านพุเข็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 21 ผลการเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน แห่งชาติ มิตติการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำแนกตามสังกัดของอุทยาน แห่งชาติ

การเปรียบเทียบระหว่าง	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	p
ชุมชนบ้านพุเข็ม กับ ชุมชนบ้านตะเพินคี	-.04302	.03063	.162
ชุมชนบ้านพุเข็ม กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	-.09710**	.02550	.000
ชุมชนบ้านตะเพินคี กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	-.05407	.03112	.084

**p < 0.01

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิตติการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการขั้นการวางแผนที่ถูกต้องระดับปานกลาง 3 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่าคนในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับอุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนตำบล และ ผู้ประกอบการนำเที่ยวด้วยวิธีการพูดคุย เสวนา

และปรึกษาหารือ ($\bar{x} = 3.11$) การวางแผนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดทิศทางการทำงาน ($\bar{x} = 3.08$) ด้วยประชาชนพื้นถิ่นยอมรับกฎกติกาและกฎหมายที่ใช้ควบคุมพื้นที่ที่ชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ ซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นมีความต้องการให้หน่วยงานอุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำลักษณะการดำเนินกิจกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องมีการประเมินความพร้อม สักยภาพของชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และมีอุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยง ($\bar{x} = 3.07$) เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่สามารถเกิดขึ้นได้

สำหรับขั้นการดำเนินงานประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่สอดคล้องระดับปานกลาง 5 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่า การต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของชุมชนทุกกลุ่ม ($\bar{x} = 3.16$) เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นสามารถสร้างรายได้เพิ่ม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประชาชนพื้นถิ่นต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.13$) เพื่อความเป็นมืออาชีพและสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนพื้นถิ่น นอกจากนี้เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและคนในชุมชนต้องร่วมกันกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 3.02$) เพื่อความถูกต้องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน และสามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายหรือพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ

ส่วนขั้นการติดตามและประเมินผลประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่สอดคล้องระดับปานกลาง 3 ข้อความ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนทุกคน ด้วยความสามัคคี และไม่มีมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{x} = 3.18$) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน และ ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยินยอมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงทำลายป่าไม้และระบบนิเวศ ($\bar{x} = 3.15$) เนื่องด้วยพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากพื้นที่ทั่วไป ประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยตั้งบ้านเรือนในพื้นที่อุทยาน

แห่งชาติต้องช่วยกันดูแลและร่วมกันอนุรักษ์ เพราะทรัพยากรธรรมชาติเป็นทั้งต้นทุนการดำเนินชีวิตและต้นทุนเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน

ลำดับสุดท้ายขึ้นการแบ่งปันผลประโยชน์ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่สอดคล้องต้องระดับปานกลาง 3 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่า การกำหนดวิธีการจัดสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ($\bar{x} = 3.18$) รายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถคืนผลประโยชน์สู่กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{x} = 3.17$) และต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว นำมาพัฒนาพื้นที่ส่วนรวมและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของชุมชน ($\bar{x} = 3.16$) เพราะการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นกิจกรรมของกลุ่ม การจัดสรรผลประโยชน์ส่วนหนึ่งกลับคืนกลุ่มชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน อีกทั้งพื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ การช่วยกันดูแลและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ถือเป็นภารกิจรักษาทักษะทรัพยากรของชาติอีกด้วย

3. กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิตินิเทศทรัพยากรธรรมชาติ ผลการวิจัยในตารางที่ 19 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคีมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.89$) รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุ Jiménez ($\bar{x} = 2.85$) และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x} = 2.80$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการที่ดำเนินการจัดการด้วยสถิติ F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อเปรียบเทียบด้วยวิธีการ LSD ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 22 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี มีกระบวนการที่ถูกต้องในมิตินิเทศทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่แตกต่างจากประชาชนพื้นถิ่นบ้านเขาเหล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 22 ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน
ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนพื้นถิ่น จำแนกตามชุมชนที่ตั้งในเขตพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD

การเปรียบเทียบระหว่าง	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	p
ชุมชนบ้านพุเข้ม กับ ชุมชนบ้านตะเพินคี	-0.0372	0.0348	0.287
ชุมชนบ้านพุเข้ม กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	0.0507	0.0290	0.082
ชุมชนบ้านตะเพินคี กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	0.0879*	0.0354	0.014

*p < .05

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน
มิติทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องระดับปานกลาง 17
ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นที่ให้ข้อมูลเห็น
ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน คนในชุมชนต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้กับ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เรื่องการบุกรุกและทำลายป่า ($\bar{x} = 3.18$) เป็นสิ่งที่ประชาชนพื้นถิ่นและ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นพ้องตรงกันในลำดับแรกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน
ประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
เพราะเป็นต้นทุนที่สำคัญต่อวิถีชีวิตและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้
ประชาชนพื้นถิ่นมีความคิดเห็นว่าการอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ควรส่งเสริมให้คนใน
ชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.17$) ด้วยมุมมองที่อยากให้ประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยในชุมชนพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติมีรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพหลัก และเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ประชาชนพื้นถิ่นเข้าไปมี
ส่วนร่วมในการตัดไม้ทำลายป่าที่วิธีหนึ่ง นอกจากนี้ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องใน
ระดับน้อย 3 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76 - 2.50 เห็นว่ากิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ถือว่าการเก็บหาและใช้ไม้พื้น
เป็นส่วนหนึ่งของการทำลายป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 2.11$) โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นมีมุมมองว่า
การเก็บหาและใช้ไม้พื้นไม่ได้ทำลายป่า เพราะไม่ได้มีการตัดโค่นต้นไม้ หากแต่เป็นเก็บและใช้ไม้
พื้นแห้งเป็นการช่วยลดการเกิดไฟป่าได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ประชาชนพื้นถิ่นยังมีกระบวนการ
ที่ถูกต้องในระดับน้อยที่ว่าคนในชุมชนไม่สามารถนำนักท่องเที่ยวเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติใน

เขตพื้นที่หวงห้ามได้ ($\bar{x} = 2.21$) เพราะเขตพื้นที่หวงห้ามเป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ เป็นแหล่งสังคมพืช และที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่ควรสงวนไว้ เป็นแหล่งธรรมชาติและสร้างความสมดุลของธรรมชาติ ไม่เหมาะที่จะเป็นเขตพื้นที่เดินทางท่องเที่ยว

4. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิดิการจัดการ ผลการวิจัยในตารางที่ 19 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางสูงที่สุด ($\bar{x} = 2.84$) รองลงมา ได้แก่ ชุมชนบ้านตะเพินคี ($\bar{x} = 2.77$) และชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x} = 2.73$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการที่สนใจของประชาชนพื้นถิ่น มิดิการจัดการด้วย F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการ LSD ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 23 พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีกระบวนการที่ถูกต้องในมิดิการจัดการในระดับที่แตกต่างจากประชาชนพื้นถิ่นบ้านพุเข็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีกระบวนการที่ถูกต้องในมิดิการจัดการในระดับที่แตกต่างจากประชาชนพื้นถิ่นบ้านตะเพินคี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 23 ระดับค่าเฉลี่ยของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิดิการจัดการของประชาชนพื้นถิ่น จำแนกตามชุมชนที่ตั้งในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยวิธีการ LSD

การเปรียบเทียบระหว่าง	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	p
ชุมชนบ้านพุเข็ม กับ ชุมชนบ้านตะเพินคี	-.0357	.0332	.284
ชุมชนบ้านพุเข็ม กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	-.1052**	.0277	.000
ชุมชนบ้านตะเพินคี กับ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก	-.0695*	.0338	.041

*p < 0.05

**p < 0.01

เมื่อพิจารณาข้อความกระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องปานกลาง 15 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.25 ประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่าร้านอาหารชุมชน หรือการประกอบอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควรใช้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกโดยคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ($\bar{x} = 3.24$) เพราะอาชีพหลักของชุมชน คือการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การอุดหนุนผลผลิตทางการเกษตรเป็นช่องทางหนึ่งของการกระจายรายได้สู่ประชาชนพื้นถิ่นคนอื่นๆ ให้มีรายได้เพิ่มอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ประชาชนพื้นถิ่นเห็นควรว่า กรมอุทยานแห่งชาติฯ ควรมีระเบียบที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 3.18$) ทั้งนี้เพราะปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับการเปิดโอกาสให้ชุมชนทำกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ไม่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างชัดเจนและเปิดเผย นอกจากนี้ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนทัศน์ที่ถูกต้องน้อย 6 ข้อความ โดยทุกข้อความมีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.76 - 2.50 เห็นว่าการออกแบบถนนและที่จอดรถในพื้นที่ท่องเที่ยวเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่ควรใช้ยางมะตอยหรือคอนกรีต โดยมีหญ้าแซมขึ้นปกคลุม ($\bar{x} = 1.81$) ทั้งนี้ในส่วนที่ตั้งของชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จะเป็นลักษณะถนนลูกรัง ไม่สามารถใช้งานยางมะตอยหรือคอนกรีตได้ เพราะกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นพื้นที่ที่ระบบนิเวศมีความเปราะบาง แต่ทั้งนี้ประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่าถนนที่ออกแบบโดยใช้ยางมะตอยหรือคอนกรีต เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นในการเข้าถึงพื้นที่ชุมชน เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนพื้นถิ่นทุกคนในชุมชน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อการบริหารจัดการที่ดี ไม่ใช่เพื่อการหารายได้เข้าชุมชนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ($\bar{x} = 2.10$) แต่ทั้งนี้มุมมองของประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่าฤดูกาลท่องเที่ยวในชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ตลอดปี ทำให้ช่วงเวลาที่ความต้องการของนักท่องเที่ยวเดินทางมีจำกัด ส่งผลให้ประชาชนพื้นถิ่นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเสริมการรองรับตามปริมาณความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจุดนี้ประชาชนพื้นถิ่นมองข้ามความสมดุลระหว่างปริมาณการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่

นอกจากนี้ร้านอาหารชุมชน ถือเป็นธุรกิจขนาดเล็ก จำเป็นต้องมีบ่อนักไถ่เงินหรือถังบำบัดน้ำเสีย ($\bar{x} = 2.19$) ซึ่งประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่าไม่คุ้มกับการลงทุนกับผลตอบแทนที่ได้รับ

เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ได้มากและไม่ได้ทำลายสภาพแวดล้อมของชุมชนแต่อย่างใดเนื่องจากการประกอบอาหารเป็นลักษณะครัวเรือน

ประชาชนพื้นถิ่นผู้ที่ให้ข้อมูลซึ่งอาศัยและตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติมีกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่มีความถูกต้องปานกลางในทุกมิติ โดยมิติวัฒนธรรมมีระดับความถูกต้องสูงสุด รองลงมา คือ มิติการมีส่วนร่วม มิติทรัพยากรธรรมชาติและมิติการจัดการ โดยเมื่อทดสอบความแตกต่างกระบวนการทัศน์ของประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 ชุมชน ด้วยสถิติ F-test ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่น สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีกระบวนการทัศน์ที่ถูกต้องสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มมีกระบวนการทัศน์ที่ถูกต้องในลำดับที่น้อยที่สุด
2. ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีกระบวนการทัศน์ที่ถูกต้องสูงสุดกว่าชุมชนอื่นๆ 3 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม ซึ่งในทิศทางตรงข้ามประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มมีกระบวนการทัศน์ที่ถูกต้องในลำดับสุดท้าย 3 มิติดังกล่าวข้างต้น
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติวัฒนธรรมประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลตระหนักถึงคุณค่าของวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมของชุมชนโดยไม่มีการดัดแปลงใดๆ เพื่อให้คน 2 วัฒนธรรมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน
4. ประชาชนพื้นถิ่นต้องการให้อุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในลักษณะเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงให้กับชุมชน เพื่อให้การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผลงานมีทิศทางถูกต้องและตรงประเด็น
5. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องเกิดความสมดุลระหว่างการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากร ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพร้อมขยายผลให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติการจัดการ ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสามารถส่งเสริมให้กลุ่มประชาชนพื้นถิ่นใช้ทรัพยากรในชุมชน อาทิ การปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนรายได้กับคนในชุมชนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

สามารถสร้างรายได้จากการปลูกพืชผักอินทรีย์ปลอดสารพิษให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวไว้ทำอาหารรองรับนักท่องเที่ยวอย่างปลอดภัย และได้พืชผักที่สด ใหม่ สะอาด และเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชผักท้องถิ่นตามฤดูกาลพืชผักท้องถิ่น

ประชาชนพื้นถิ่นผู้ที่ให้ข้อมูลทั้ง 3 พื้นที่การวิจัย ต่างมีความมุ่งมั่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรวัฒนธรรม หากทุกภาคส่วนเล็งเห็นความสำคัญพร้อมที่จะส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและการจัดการที่ถูกต้อง เพื่อการพัฒนาระดับคุณภาพการให้บริการรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่อไป

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

การนำเสนอผลการวิจัยในตอนต้นที่ 4 เป็นการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 ที่ระบุว่า เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ทั้ง 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และมิติการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ซึ่งมีสมมติฐานการวิจัยเพื่อการทดสอบ คือ กระบวนการทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

กระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ผลการวิจัยในตารางที่ 24 พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.89$ และ 2.87) เมื่อทดสอบความแตกต่างของกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และ มิติการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ด้วยสถิติ t -test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานการ

วิจัยที่ว่า กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน

เมื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรายมิติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติและมิติการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และ มิติการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียด

1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 2.97$ และ $\bar{x} = 2.84$ ตามลำดับ)

2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับกระบวนการของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 2.97$ และ $\bar{x} = 2.96$ ตามลำดับ)

3. มิติการจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการของประชาชนพื้นถิ่น ($\bar{x} = 2.94$ และ $\bar{x} = 2.78$ ตามลำดับ)

4. มิติการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่น มีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 2.90$ และ $\bar{x} = 2.79$ ตามลำดับ)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นที่มีความแตกต่างกัน เพราะบุคคลผู้ให้ข้อมูลต่างมีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสถานภาพทางอาชีพและการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายอุทยานแห่งชาติที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

(n=356)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	สถานะ				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n1=166)		ประชาชนพื้นถิ่น (n1=190)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ	2.97	0.22	2.84	0.18	1.506	0.001
2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	2.97	0.20	2.96	0.19	0.824	0.103
3. มิติการจัดการ	2.94	0.20	2.78	0.18	7.990	0.028
4. มิติการมีส่วนร่วม	2.79	0.25	2.90	0.16	-4.798	0.000
รวม	2.91	0.15	2.87	0.13	1.635	0.033

4.1 การเปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น จำแนกตามอุทยานแห่งชาติในรายมิติต่างๆ ดังนี้

4.1.1 อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเฒ่ามีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในตารางที่ 25 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณา รายมิติ พบว่า มิติทรัพยากรธรรมชาติและมิติการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และมิติการจัดการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียด

1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับ ที่ถูกต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเฒ่า ($\bar{x} = 2.87$ และ $\bar{x} = 2.85$ ตามลำดับ)

2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับ ที่ถูกต้อง

สูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการตัดสินใจของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x} = 3.00$ และ $\bar{x} = 2.93$ ตามลำดับ)

3. มิติการจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการตัดสินใจของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ($\bar{x} = 2.94$ และ $\bar{x} = 2.73$ ตามลำดับ)

4. มิติการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม มีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ($\bar{x} = 2.94$ และ $\bar{x} = 2.73$ ตามลำดับ)

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่ มีเจ้าหน้าที่จำนวนมาก อยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมหนึ่ง มีแบบแผนการคิดและวิถีชีวิตการทำงานที่ถูกหล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียวกันด้วยกฎระเบียบทางกฎหมายในรูปแบบความเชื่อ การรับรู้ การเรียนรู้ และค่านิยม ในลักษณะของคนกลุ่มเดียวกัน ส่งผลให้กระบวนการคิด วิเคราะห์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม และมิติการจัดการ ในระดับที่สูงกว่าประชาชนพื้นถิ่น ยกเว้นมิติการมีส่วนร่วมเพียงมิติเดียวที่กระบวนการตัดสินใจของประชาชนพื้นถิ่นสูงกว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เพราะสถานภาพทางสังคมในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถูกกำหนดให้เป็นผู้กำกับควบคุมและดูแลการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ฉะนั้นส่งผลให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติขาดซึ่งกระบวนการตัดสินใจที่ต้องต่อกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพียงเพราะกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อวิถีปฏิบัติในพื้นที่ร่วมกัน

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบกระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

(n=200)

กระบวนการทัศนจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติ (n1=121)		ประชาชนพื้นถิ่น (n1=79)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ	2.87	0.23	2.85	0.17	0.695	0.001
2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	3.00	0.21	2.93	0.18	2.336	0.099
3. มิติการจัดการ	2.94	0.21	2.73	0.16	7.924	0.002
4. มิติการมีส่วนร่วม	2.77	0.27	2.86	0.14	-2.785	0.000
รวม	2.90	0.15	2.84	0.13	2.616	0.025

4.1.2 อุทยานแห่งชาติพุเตย

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย
และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินที่มีกระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน
ชุมชน ในตารางที่ 26 พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
ดังรายละเอียด

1. ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินที่มี
ค่าเฉลี่ยกระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่า
ค่าเฉลี่ยกระบวนการทัศนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยเล็กน้อย ($\bar{x} = 2.89$ และ $\bar{x} = 2.88$
ตามลำดับ)

2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่าประชาชนพื้นถิ่นชุมชนตะเพินที่มี
ค่าเฉลี่ยกระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่า
ค่าเฉลี่ยกระบวนการทัศนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ($\bar{x} = 2.96$ และ $\bar{x} = 2.88$ ตามลำดับ)

3. มิติการจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตยมีค่าเฉลี่ย
กระบวนการทัศนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ย
กระบวนการทัศนของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพิน ($\bar{x} = 2.91$ และ $\bar{x} = 2.77$ ตามลำดับ)

4. มติการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านตะเพินคี่มีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ถูกต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพุเตย ($\bar{x} = 2.90$ และ $\bar{x} = 2.80$ ตามลำดับ)

พื้นที่อุทยานแห่งชาติพุเตยเป็นอุทยานแห่งชาติขนาดกลางที่มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกที่อาศัยในชุมชนรอบอุทยานแห่งชาติ มีสถานภาพส่วนบุคคลที่ไม่แตกต่างจากประชาชนพื้นถิ่น ยกเว้นสถานภาพทางอาชีพที่ต่างกัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยในพื้นที่เป็นเวลานาน มีกระบวนการคิด วิเคราะห์ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ซึ่งเป็นต้นทุนชีวิตที่ถูกตั้งสอนให้อยู่ร่วมกันกับทรัพยากรในพื้นที่เป็นสำคัญ

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติพุเตย

(n=57)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	อุทยานแห่งชาติพุเตย				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n=18)		ประชาชนพื้นถิ่น (n=39)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มติทรัพยากรธรรมชาติ	2.88	0.20	2.89	.017	-0.185	0.339
2. มติทรัพยากรวัฒนธรรม	2.88	0.13	2.96	0.19	-1.539	0.168
3. มติการจัดการ	2.91	0.14	2.77	0.16	3.139	0.489
4. มติการมีส่วนร่วม	2.80	0.12	2.90	0.16	-2.310	0.864
รวม	2.87	0.11	2.88	0.13	0.308	0.738

4.1.3 อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์

ผลการทดสอบความแตกต่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในตาราง ที่ 27 พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียด

1. มติทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์มีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ถูกต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x} = 2.87$ และ $\bar{x} = 2.80$ ตามลำดับ)

2. มติทรัพยากรวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนเขาเหล็กมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ถูกต้อง สูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x} = 2.99$ และ $\bar{x} = 2.92$ ตามลำดับ)

3. มติการจัดการ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์มีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ถูกต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็ก ($\bar{x} = 2.95$ และ $\bar{x} = 2.84$ ตามลำดับ)

4. มติการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กมีค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในระดับที่ถูกต้องสูงกว่าค่าเฉลี่ยกระบวนการจัดการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ($\bar{x} = 2.95$ และ $\bar{x} = 2.86$ ตามลำดับ)

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ไม่แตกต่างกัน เพราะบุคคลทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างเพียงแค่สถานภาพทางอาชีพ แต่ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างอาศัย ตั้บ้านเรือนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในชุมชน ซึ่งกระบวนการของบุคคลทั้งสองกลุ่มตั้งอยู่บนฐานการมองกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนว่าเป็นกิจกรรมที่ต้องช่วยกันดูแล อนุรักษ์ รักษาทรัพยากรในพื้นที่ และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านเขาเหล็กไม่ได้มีความคิดว่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แต่กลับมีความคิดว่าวิถีชีวิตและอาชีพดั้งเดิมมีความสำคัญที่ต้องพึงพิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นเพียงส่วนเสริม หากไม่มีนักท่องเที่ยวชุมชนก็สามารถดำเนินตามปกติได้

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่น พื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์

(n=99)

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน	อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์				t	p
	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (n1=27)		ประชาชนพื้นถิ่น (n1=72)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. มิติทรัพยากรธรรมชาติ	2.87	0.19	2.80	0.19	1.646	0.431
2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	2.92	0.15	2.99	0.19	-1.568	0.436
3. มิติการจัดการ	2.95	0.17	2.84	0.18	2.694	0.768
4. มิติการมีส่วนร่วม	2.86	0.23	2.95	0.17	-2.166	0.289
รวม	2.90	0.15	2.89	0.14	0.844	0.039

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผู้ให้ข้อมูลทั้งอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติพุเตย และอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ ต่างมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ซึ่งไม่ต่างกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนบ้านพุเข็ม ชุมชนบ้านตะเพินคี และชุมชนบ้านเขาเหล็กที่มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณาภาพรวมในระดับค่าเฉลี่ย พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่ดีกว่ากระบวนการของประชาชนพื้นถิ่นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในรายมิติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่ดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น 3 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม และ มิติการจัดการ แต่ในมิติการมีส่วนร่วม พบว่า ในทางตรงข้ามประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

เมื่อทดสอบความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ด้วยสถิติ t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการทัศนัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 พื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานซึ่งเป็นเพียงพื้นที่เดียวที่พบความแตกต่างของกระบวนการทัศนัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากผลงานวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน สามารถบ่งบอกถึงความคิดที่มีความแตกต่างกันของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ซึ่งอาจมีผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ได้ในอนาคต การเปลี่ยนมุมมองทัศนคติเพื่อการแก้ปัญหาและพร้อมที่จะเดินหน้าพัฒนากระบวนการทัศนัยของบุคคลทั้ง 2 กลุ่มให้ถูกต้องและยกระดับให้สูงขึ้น โดยไม่มีความแตกต่างกัน

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่มีความสอดคล้องกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นและภาคีเครือข่าย จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ ดังนี้

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชนพื้นถิ่นในการค้นหาปัญหา ความต้องการ และร่วมพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังเพื่อสร้างความใกล้ชิด
2. ผู้บริหารอุทยานแห่งชาติควรถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้เข้าใจอย่างต่อแท้ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายฉบับเดียวกันให้แก่ประชาชนพื้นถิ่นด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อลดความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องกัน เป็นการรวมพลังกัน
3. เปิดเวทีจัดกิจกรรมประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติให้มีความเข้มแข็งและมั่นคง

ซึ่งในขั้นตอนต่อไปของกระบวนการวิจัย คือ การค้นหาวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้ผลงานวิจัยระยะที่ 1 สามารถต่อยอดองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่วิจัยได้จริง ผู้วิจัยได้ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาคัดเลือกพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงาน และชุมชนบ้านพุเข้มเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการปรับกระบวนการทัศนัย และดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการในพื้นที่ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

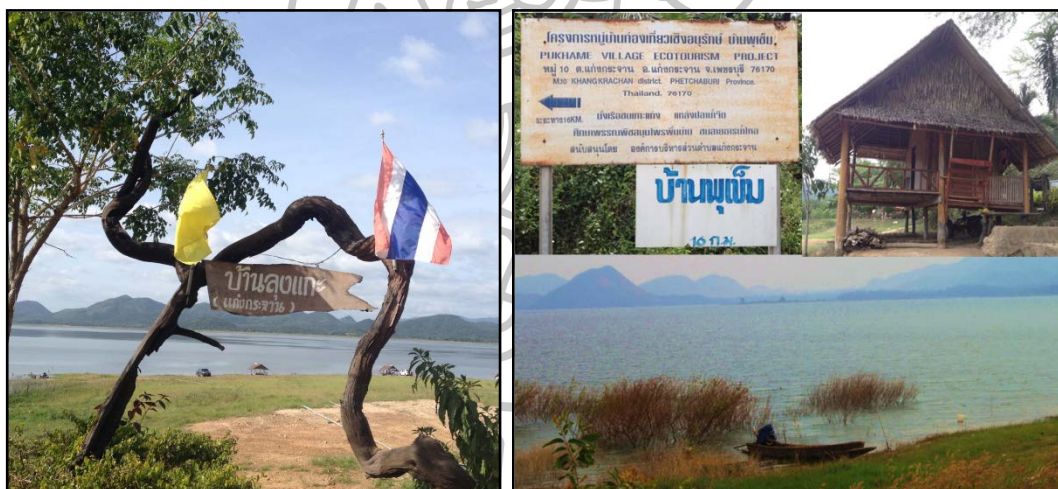
การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการสืบค้นหาคำตอบในวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 4 ซึ่งเป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการรับรู้กฎหมายและกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ขั้นตอนนี้เป็นการค้นหาวัตถุประสงค์การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และ ภาคีเครือข่าย ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็ม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่เป้าหมายหลัก เนื่องจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ดังนั้นเพื่อหวังให้ผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ได้จริง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และเทคนิคจัดดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 บ้านพุเข็ม กำนันตำบลแก่งกระจาน ประชาชนพื้นถิ่นที่ตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านพุเข็ม นักพัฒนาชุมชน หัวหน้าหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน ผู้ประกอบการนำเที่ยวท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และนักวิชาการผู้ที่เคยทำงานในพื้นที่ ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และนำเสนอข้อมูลในลักษณะการบรรยายในประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็ม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลย่อย ได้แก่ ที่ตั้งชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค และทักษะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ
2. การปรับกระบวนการทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ
3. การค้นหาวัดกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

บริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม

ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน อาศัยตามที่ราบเชิงเขาและเกาะต่างๆ รอบขอบอ่าง โดยยึดอาชีพประมง ทำสวน ทำไร่ ว่างเรือรับจ้าง และรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 160 ครัวเรือน หากแต่ภายในหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องใช้พลังงานจากแผงโซลาร์เซลล์

ภาพที่ 5 บริบทชุมชนบ้านพุเข็ม ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

การเดินทางมายังชุมชนบ้านพุเข็มสามารถสัญจรได้ 2 วิธี คือ 1) ทางเรือ บริเวณสันเขื่อนมีเรือ บริการนักท่องเที่ยว ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 15-20 นาที และ 2) ทางรถยนต์ ระยะทางห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 40 กิโลเมตร เป็นเส้นทางลาดยาง 23 กิโลเมตร และเป็นทางลูกรัง 16 กิโลเมตร

ภาพที่ 6 การเดินสู่ชุมชนบ้านพุเข็ม พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

จุดเริ่มต้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม

“โฮมสเตย์บ้านพุเข็ม” เป็นชื่อที่ประชาชนพื้นถิ่นเรียกตัวเองจากการขยับสถานะจากหมู่บ้านหลังเขื่อน เคลื่อนตัวและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เดิมทีบริเวณหมู่บ้านเป็นแหล่งตกปลาของบุคคลภายนอกอยู่แล้ว โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับประโยชน์แต่อย่างใดจากการมาเยี่ยมเยือน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2544 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จัดทำโครงการหมู่บ้าน ปตท. พัฒนาพื้นที่แก่งกระจาน โดยร่วมกับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ได้มีแนวคิดส่งเสริมและสนับสนุนให้บ้านพุเข็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยได้ประชุมวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แรกเริ่มมีประชาชนพื้นถิ่นเข้าร่วมโครงการ จำนวน 25 หลังคาเรือน ตลอดแนวริมเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งโครงการฯ ดังกล่าวเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นพุเข็มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และทำไร่ ด้วยแนวคิดด้านศักยภาพและต้นทุนทางธรรมชาติของชุมชนบ้านพุเข็ม เป็นจุดสนใจของบุคคลภายนอก เห็นสมควรส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการเพิ่มรายได้ และให้ประชาชนพื้นถิ่นช่วยกันดูแลทรัพยากรป่าไม้ ร่วมกันอนุรักษ์และวางแผนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทั้งนี้จากการให้สัมภาษณ์ของ นายพิรุณ กองแปง รักษาการหัวหน้าปฏิบัติการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นักพัฒนาชุมชน ผู้ริเริ่มร่วมก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านพุเข็ม กล่าวว่า

ในช่วงแรก มีโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โดย ปตท. ในพื้นที่ป่ากันชนอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และในขณะที่เดียวกันต้องการจะพัฒนาชาวบ้านในพื้นที่แปลงปลูกป่า ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยเริ่มศึกษาจากบริบทพื้นที่ว่าชาวบ้านอยู่กันกันอย่างไร ทำมาหากินอะไร และพูดคุยกับชาวบ้านว่ามีอาชีพอะไร ส่วนใหญ่ทำการประมง ปลูกไม้ผล และปลูก

พืชผักสวนครัว และมีกลุ่มออมทรัพย์ของชาวบ้านซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนให้กับชาวบ้านในการทำประโยชน์ หลังจากเห็นสภาพปัญหา บริบทพื้นที่ และทุนพื้นที่แล้วนั้น ได้พูดคุยกับชาวบ้านถึงอาชีพอื่น เช่น การท่องเที่ยว ที่จะมาเสริมเรื่องความเป็นอยู่ของชาวบ้าน นอกจากหาปลา ขายปลา ทำเกษตร จึงทราบว่าชาวบ้านเคยทำการท่องเที่ยวแล้วแต่ทำเป็นปัจเจกบุคคล ไม่ได้มีระเบียบอะไร จึงแนะนำการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งชาวบ้านสนใจ

เริ่มต้นการดำเนินกิจกรรมกลุ่มท่องเที่ยวบนฐานชุมชนบ้านพุเข็มโดยการนำประชาชนพื้นถิ่นไปทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวบนพื้นฐานชุมชนในลักษณะที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับความต้องการของชุมชนบ้านพุเข็ม ได้แก่ บ้านกรุงชิง กิ่งอำเภออบพิดำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง บ้านนาดี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ หมู่บ้านลานู หมู่บ้านมุเซอ จ. ตาก ซึ่งการศึกษาดูงานของประชาชนพื้นถิ่นพุเข็ม ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางและนำมาปรับให้เข้ากับสภาพพื้นที่ของตัวเอง

จากนั้นชาวบ้านสรุปกันว่าต้องตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็มขึ้นมา โดยมีระเบียบกติกา และต้องคิดเรื่องการอนุรักษ์ไปด้วยเพื่อความยั่งยืน นอกจากนี้ได้ทำเรื่องพื้นที่ป่าชุมชนที่เขายุเข็ม ซึ่งชาวบ้านจะดูแลรักษาป่า ช่วยกันดูแลกันไฟ ลาดตระเวนดูคนมาล่าสัตว์ตัดไม้ และทำเส้นทางการท่องเที่ยวเขายุเข็ม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินป่าขึ้นไปเรียนรู้ และให้ชาวบ้านเป็นไกด์ท้องถิ่น โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 7 ลักษณะที่พักแรมชุมชนบ้านพุเข็ม ต. แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี

ทางกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย โดยทางกลุ่มการท่องเที่ยวฯ ได้นำงบประมาณมา

จัดสรรตามความเหมาะสมกับสมาชิกทั้ง 25 ครัวเรือน โดยเฉลี่ย ได้รับครัวเรือนละ 8,000 บาท เพื่อนำมาปรับปรุงที่พัก ซ่อมถ้วยชาม เสื้อ หมอน มุ้ง เพื่อใช้เตรียมการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยลักษณะของที่พักเป็นบ้านเล็กๆ หลังคามุงหญ้าคา อิงธรรมชาติเป็นหลัก

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม

การบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านพุเข็ม มีชุดคณะกรรมการดำเนินงาน มีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มๆ ที่ชัดเจน มีประธานกลุ่ม รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และชุดตรวจความเรียบร้อยของกลุ่มๆ มีลักษณะการบริหารจัดการในแบบฉบับของตัวเอง ดูแลกันเอง ยึดหลักความเรียบง่าย เป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว ให้บริการเสมือนญาติผู้มาเยือน โดยมีการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) และ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษา 3-4 ปี

การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็ม ในช่วงแรกๆ จะมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์มีทั้งหน่วยงานพี่เลี้ยงเดิม และหน่วยงานในท้องถิ่นต่างๆ มีสื่อออกเผยแพร่ ทำให้พื้นที่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น โดยสื่อถึงการท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็มว่ามีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ “มีป่า มีน้ำ มีเขา มีสัตว์ป่า

เดิมทีนักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนบ้านพุเข็มจากการบอกปากต่อปาก เพราะในอดีตมีกลุ่มนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่ไม่มีที่พักและอื่นๆ ไว้คอยบริการ หลังจากทีชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มตกลามาใช้บริการเพิ่มขึ้น และมีนักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักธรรมชาติ ชอบความเงียบสงบก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ด้วยการรับรู้ข่าวสารจากหลายช่องทางที่มีการประชาสัมพันธ์ อาทิ รายการโทรทัศน์ สื่อโฆษณาต่างๆ

การเปิดรับนักท่องเที่ยวในช่วงแรกๆ ทางกลุ่มๆ ใช้วิธีการหมุนเวียนที่พักของสมาชิกทั้ง 25 ครัวเรือนโดยมีการจัดลำดับก่อนหลัง มีศาลากลางหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางรับนักท่องเที่ยว ต่อจากนั้นมีการรวมกลุ่มทำหน้าที่กระจายนักท่องเที่ยวไปตามบ้านสมาชิกที่ได้เตรียมไว้ และมีคณะกรรมการชุดส้มซึ่งในกลุ่มสมาชิก 4-5 คน ทำหน้าที่ตรวจความเรียบร้อยของบ้านพัก โฮมสเตย์ในระดับมาตรฐานที่ทางกลุ่มวางไว้

กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม

ด้วยลักษณะภูมิประเทศของชุมชนบ้านพุเข็ม ด้านหน้าติดอ่างเก็บน้ำ ด้านหลังติดภูเขา มีอากาศที่บริสุทธิ์สดชื่น ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาพัก มาดื่มด่ำกับบรรยากาศ ทุ่งน ตกลา เดินป่า พิชิตเขาพุเข็ม เล่นน้ำไหล ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำเพชรบุรี ล่องเรือและดูวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน และยังเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้น-ตก ที่สวยงามแห่งหนึ่งของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

นักท่องเที่ยวที่มาพักบ้านพุเขียว จะได้พักในรูปแบบ โฮมสเตย์ รับประทานอาหาร
พื้นบ้าน และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีค่าใช้จ่าย ดังนี้

1. ค่าที่พัก 100 บาท/คน/คืน
2. ค่าอาหาร 70 บาท/คน/มื้อ
3. ค่าเรือ 1,000 บาท/ 10 คน ในส่วนนี้ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการล่องเรือ

เที่ยวตามลำน้ำ เล่นน้ำไหล* มีเรือของชาวบ้านคอยบริการ โดยที่เจ้าของโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวพัก
เป็นคนประสาน ติดต่อ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นการกระจายรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทีหนึ่ง

* น้ำไหล คือ น้ำที่ไหลจากปาก่อนจะไหลลงสู่เขื่อน คล้ายๆ น้ำตก ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ
เพชรบุรี

การท่องเที่ยวแบบฉบับของชุมชนบ้านพุเขียว เป็นการท่องเที่ยวตามธรรมชาติเพื่อการ
เรียนรู้ โดยมีประชาชนพื้นถิ่นทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เล่าเรื่องราววิถีชีวิต และภูมิปัญญา
ท้องถิ่นต่างๆ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในชุมชนที่ต้องการบอกกล่าวให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ มีการ
แลกเปลี่ยนทัศนระระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว อีกทั้งจุดประสงค์หลักของการเกิดแหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเขียว คือ ความต้องการให้ประชาชนพื้นถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ
เป็นกันชนมนุษย์สำหรับตัวเองและบุคคลภายนอกหมู่บ้านที่จะไม่ให้บุกรุกป่า เพราะรายได้ที่
เพิ่มขึ้นของชาวบ้านจากการท่องเที่ยว เกิดจากความสมบูรณ์ของธรรมชาติ นั้นหมายความว่า ถ้า
ประชาชนพื้นถิ่นรักษาป่า รักษาทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยกันดูแลปกป้องผืนป่าต้นป่าก็จะมิ
ทรัพยากรไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียวให้ความสนใจกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใน
ชุมชนเป็นอย่างดีด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับคน
ในชุมชนในรูปแบบการให้บริการด้านต่างๆ อาทิ ที่พักแรม อาหาร เรือนำเที่ยว และกิจกรรมการ
ตกปลา ซึ่งลักษณะการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวขาดการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ
จากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์
ยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน เส้นทางถนนเข้าสู่ชุมชนเป็นถนนลูกรัง ซ้ำรุค เป็นหลุมเป็นบ่อ ในช่วงฤดูฝนเส้นทางมีน้ำ
ขัง ส่วนในช่วงฤดูร้อนก็มีฝุ่นละออง ส่งผลกระทบต่อการสัญจรของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชน
และนักท่องเที่ยว มีปัญหาในการปรับปรุงช่องทางสัญจร เนื่องจากสามารถส่งผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้

ของนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจจากประสบการณ์เดิมที่เคยมาพักและคณะกรรมการกลุ่ม ๆ เริ่มท้อและถอยใจในการเดินทางพัฒนาชุมชน ไม่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านพุเข้ม ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวตามวิถีปกติแห่งตน

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและนักพัฒนาชุมชนที่มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

ปัจจุบันไม่ได้เป็นการท่องเที่ยวชุมชนแล้ว กล่าวคือ กลับไปเป็นปัจเจกบุคคลตามเดิม เนื่องจากกลุ่มเริ่มสลายหมดแล้ว ด้วยบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างจากที่อื่น เพราะระยะห่าง ท่าเลทัศนียภาพ และการตกปลาของบ้านแต่ละหลังไม่เหมือนกัน กลายเป็นรีสอร์ทที่มีเจ้าของบ้านดูแล ไม่ได้ใช้เครือข่าย และก่อนหน้านี้มีปัญหาเรื่องการจัดคิว และตอนนี้ไม่มีคนกลางในกลุ่มของชาวบ้านที่คอยประสานให้กลับมารวมกลุ่ม จึงไม่มีส่วนหนึ่งของรายได้เข้ามาเพื่อไปพัฒนาพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ตั้งแต่ที่แรก

ปัญหาภายในของชาวบ้านเอง คือ ทำประชาสัมพันธ์ด้วยตนเองไม่ได้ เพราะกลุ่มไม่เข้มแข็ง เมื่อมีนักท่องเที่ยวมายังพื้นที่กลับไม่ทราบว่ามีการท่องเที่ยวชุมชน เพราะเมื่อดูจากเว็บไซต์พบเพียงข้อมูลที่พักของบ้านบางบ้าน ซึ่งจริง ๆ แล้วควรเป็นเบอร์กลางในการแนะนำให้รู้จักที่พักแห่งอื่นในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในพื้นที่จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ปัญหาภายในชุมชน เกิดความอ่อนแอในการบริหารจัดการกลุ่ม ประชาชนพื้นที่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวบ้านพุเข้มเริ่มรับนักท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งใจไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อให้การวิจัยครอบคลุมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นักวิจัยได้ร่วมกับประธานกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านพุเข้มจัดการประชุมกลุ่มสมาชิก เพื่อการแก้ไขปัญหภายในที่เกิดขึ้น ดังข้อคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม

จุดด้อยของการท่องเที่ยวแก่กระเจานที่บ้านพุเข้ม คือ 1. โครงสร้างของบุคลากร ทั้งสมาชิกใหม่ และสมาชิกเก่า ต้องพิจารณาถึงศักยภาพของสมาชิก ซึ่งค่อนข้างต้องใช้เวลา ปัจจุบันกลุ่มเริ่มสลาย ต้องกลับมารวมกลุ่มอีกครั้ง 2. กิจกรรมน้อย ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว เมื่อก่อนมีกิจกรรมเดินป่า ปลูกต้นไม้ ท่องเที่ยวต้นน้ำแก่กระเจาน เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่หากมุ่งเน้นกิจกรรมเหล่านี้ ก็ไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยว เพราะส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาที่นี้มักมาตกปลา การคำนวณเรื่องนักท่องเที่ยวที่จะมาพักผ่อนจริงๆ มีเพียง 10% หรือไม่เกิน 5 คนต่อปี ซึ่งไม่คุ้มค่า ส่วนนักท่องเที่ยวที่จะมาทัศนศึกษา จุดชมวิวดูนก หรือไต่เขา ปีหนึ่งแทบไม่มี เนื่องจากการเดินทาง การคมนาคมที่อื่นสะดวกกว่า สถานที่ที่อื่นจัดสร้างดีกว่า

ปัจจุบันที่เคยเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งไม่เปิดเผยข้อมูล ก็ยังรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักประจำ รายได้ดี กล่าวคือ ยังคงเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่ม แต่รับนักท่องเที่ยวเป็นรูปแบบแขกประจำของส่วนตัว

คิดว่ารวมกลุ่มได้ใหม่ ที่อื่นก็เป็นแบบนี้ เช่น กลุ่มโฮมสเตย์บ้านวังน้ำเขียว แต่พอเจาะเข้าไปจริง ๆ แล้ว พบว่าเป็นปัจเจก นักท่องเที่ยวของที่พักในนามของแต่ละบ้าน ซึ่งเป็นสิทธิของนักท่องเที่ยว แต่ก็จำเป็นต้องมีอะไรบางอย่างให้กลุ่ม เพื่อกลุ่มไปจัดสรรทำประโยชน์พื้นที่ส่วนรวม ดังนั้นการกลับมารวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยความสามัคคี และการรวมพลังเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภายนอก ซึ่งได้แก่ปัญหาความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเฒ่าที่เป็นไปในลักษณะซ่อนรูปและเสียบสงบ

ทิศทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเฒ่า ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 92 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2524 ให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 28 ของประเทศไทย ซึ่งพื้นที่เล็กๆ หมู่ 10 บ้านพุเฒ่า ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นส่วนหนึ่งในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การริเริ่มโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในชื่อ โฮมสเตย์บ้านพุเฒ่า ทางกรมป่าไม้แห่งประเทศไทย (ปตท.) และ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินงานเพื่อขออนุญาตจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนกับทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เนื่องจากพื้นที่ หมู่ 10 บ้านพุเฒ่า อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จะต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และมีการประชุมเพื่อร่างกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับ นอกจากนั้นทางชุมชนบ้านพุเฒ่าได้ทำการขอรับรองการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านพุเฒ่า ณ ที่ทำการอำเภอแก่งกระจานอย่างถูกต้อง ตามระเบียบของทางราชการ แต่ระยะต่อมาก็เกิดปัญหาระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ เป็นระยะๆ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ประชาชนพื้นถิ่นต่อการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนพุเฒ่า ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นประชาชนพื้นถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

จริงๆ เราคิดจะดึงรายได้มาหาคนในชุมชน แทนที่คนจะหันหน้าไปเข้าป่า คนเรา บางทีมันไม่มีอะไร มันก็ต้องไป... ไปปรับข้างเขาแบบไม้เถื่อนที่เขาแปรรูป (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

เขา (อุทยานฯ) มองอะไรไม่รู้ แต่เรามองอย่างนี้ มันน่าจะดี (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

ข้อความดังกล่าวเป็นคำบอกเล่าของ ประชาชนพื้นถิ่นซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม โสมสเดย์คนหนึ่งที่ถ่ายทอดเหตุผลต่อการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็ม ด้วยมุมมองอยากให้นักท่องเที่ยวได้เสริม นอกเหนือจากอาชีพหลัก และจะเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดไม้ทำลายป่าที่ผิดวิธีหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการสัมผัสนักพัฒนาชุมชน

ชาวบ้านสรุปกันว่าต้องตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็มขึ้นมา โดยมีระเบียบกติกา และต้องคิดเรื่องการอนุรักษ์ไปด้วยเพื่อความยั่งยืน (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

เมื่อปี พ.ศ. 2544 - 2545 การเริ่มต้นโครงการท่องเที่ยวโสมสเดย์บ้านพุเข็ม มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น หากแต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางเข้าหมู่บ้านของนักท่องเที่ยว ด้วยการปิดด่านจากทางอุทยานฯ ในช่วงเวลานั้น มีหนังสือราชการออกโดยอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานห้ามทางกลุ่มฯ ออกใบขับขี่ แผ่นพับ เผยแพร่ โฆษณาการท่องเที่ยว ด้วยเหตุผลประการใดทางชาวบ้านไม่ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ทำให้นักท่องเที่ยวลดน้อยลง เกิดปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้าน ไม่มีการพูดคุยกัน เกิดความไม่เข้าใจกัน

เพราะเขาอ้างกฎหมายก็ต้องเป็นกฎหมาย จะมาทำอะไร ในอุทยาน วันไหนเขาอ้าง เราก็ต้องหยุด (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

ใหม่ฯ (หมายถึง ช่วงเวลาที่มีการประกาศพื้นที่อุทยาน) อุทยานฯ กับชาวบ้านก็มีปัญหาเยอะ เยอะมาก ไม่ถูกกัน ขนาดน้ำสั๊กแก้วก็ไม่ให้กิน.....แต่พอมีเรื่องท่องเที่ยวมา ก็มีคุยบ้าง แต่ก่อนหน้านั้นไม่คุยเลย เขาก็คิดว่าเขาเหนือกว่าเราอยู่แล้ว เราก็ไม่ค่อยอยากไปยุ่งกับเขาทำอะไร (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

ทางออกที่ทางกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็มคิดเพียงฝ่ายเดียว คือ ไม่ต้องการไปมีปัญหากับหน่วยงานของรัฐเพียงเท่านั้น แต่เนื่องด้วยขาดการมาคุยร่วมกัน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ประเด็นการท่องเที่ยวเท่านั้น หมายรวมถึงประเด็นอื่นๆ ด้วย

เราอยู่ของเราแบบเดิม ไม่ขยาย ไม่พยายามคืน เพราะเราก็มีอาชีพหลักของเรา เรา
กลับไปอยู่ของเราแบบเดิม ถ้า (นักท่องเที่ยวนะ) มา เราก็ต้อนรับ แต่เราไม่ชวนขายหาอะไร
ใหม่เพิ่มขึ้น (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

ข้อความดังกล่าว สื่อถึงความน้อยเนื้อต่ำใจของประชาชนพื้นถิ่นที่มีต่ออุทยานแห่งชาติ
แก่งกระเจาน ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัย ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นเกิดจากความไม่มาร่วมพูดคุยกัน
ต่างฝ่ายต่างก็คิดว่าทำหน้าที่ของตัวเองดีที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก นายกมล
นวลใย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน ถึงปัญหาความขัดแย้ง และวิธีการแก้ไขปัญหาในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติแก่งกระเจานระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

นำเรื่องที่ชาวบ้านคิดอย่าง อุทยานคิดอย่าง จัดให้ทั้ง 2 ฝ่ายมาพูดคุยกัน โดยให้
ชาวบ้านมีโอกาสพูดในสิ่งที่ติดขัดข้องใจ ติดขัดปัญหาอะไร สงสัยอะไร พูดมาให้
หมดแล้วจดทุกข้อ จากนั้นหัวหน้าตอบทุกข้อสงสัย ขอโทษเรื่องราวในอดีต ขอโทษที่
เจ้าหน้าที่อาจจะไม่เข้าใจ ขอโทษที่เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน แต่วันนี้เปลี่ยนรูปแบบการ
ทำงานมาคุยกันแล้ว ทำอะไรได้บ้าง ก็บอกว่าได้ อะไรไม่ได้ก็ขอให้เบี่ยง หลบ เลิก คุยกันให้
จบ แต่อย่าคิดเอง จะทำให้เกิดปัญหา จริง ๆ แล้วไม่จำเป็นต้องบอกเพราะเป็นข้อกฎหมาย
(นายกมล นวลใย, 2558)

ภาพที่ 8 การสัมภาษณ์เชิงลึก นายกมล นวลใย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน วันที่ 25
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558

ในส่วนของผู้ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมของชุมชน ดังข้อความ

ต้องการให้อุทยานเข้ามา ต้องเข้ามารับรู้และมีส่วนรู้เห็น เป็นหน้าที่ของอุทยานที่ต้องเข้ามาดูแล เพราะที่นี้คือส่วนหนึ่งของอุทยาน (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

เราอยากรู้ พวกเราทำอะไรได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ไม่ใช่ให้ทำไป สุดท้ายก็มาจับมารื้อ มาบอกว่าทำไม่ได้ (ประชาชนพื้นถิ่น นามสมมติ, 2558)

ภาพที่ 9 การอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึกสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็ม

นอกจากนี้นักพัฒนาชุมชนและนักวิชาการที่เคยทำงานในพื้นที่ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการทำงานเองเดียวกันว่าควรมีการพูดคุยในรูปแบบการปรึกษาหารือ

ต้องการเกี่ยวกับเงื่อนไขต่างๆ ระหว่างชาวบ้านกับอุทยาน ว่าอุทยานจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง ชุมชนจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง ซึ่งทั้งสองฝ่ายควรได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องการให้ชาวบ้านต้องการให้ดำเนินการลักษณะใด ทั้งเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการบ้านพัก การบริหารค่าเช่าเรือตกปลา การบริหารค่าเดินป่า และการบริหารจัดการร่วมกัน ให้ชาวบ้านจัดสรรที่พักถึงชุมชน แต่บริหารจัดการโดยอุทยาน เพราะหากอุทยานไม่ร่วมด้วยจะบริหารจัดการยาก (นักพัฒนาชุมชนและนักวิชาการ นามสมมติ, 2558)

ต้องมีคนกลางประสานงานให้มีการจัดเวที ปรึกษาและสรุปบทเรียนร่วมกันรวมถึงปัญหาเรื่องพื้นที่ที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์อยู่ ควรจะมีการพูดคุยวางแผนร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อ

เชื่อมโยงระหว่างอุทยานกับชาวบ้านซึ่งยังต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกอยู่ (นักพัฒนาชุมชน และนักวิชาการ นามสมมติ, 2558)

ดังนั้นเพื่อให้เจตนารมณ์เบื้องต้นของการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม ที่มุ่งหวังใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ คาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการเปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นเป็นวิธีการปรับกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

การปรับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ

จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 สามารถบ่งบอกถึงการคิดที่มีความแตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ซึ่งอาจมีผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ได้ การเปลี่ยนมุมมองทัศนคติ เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการของบุคคล 2 กลุ่มให้ถูกต้อง สามารถยกระดับกระบวนการทัศนคติให้ดีกว่าเดิม

ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ได้จัดพื้นที่เปิดเวที สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะการประชุมแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Meeting) ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2558 โดยนำผลการวิจัยระยะที่ 1 เป็นตัวขับเคลื่อนการพูดคุยอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัย ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และตัวแทนประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ซึ่งการประชุมมีจุดมุ่งหมายเพื่อหวังให้ผลการวิจัยในระยะที่ 1 สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ได้จริง ซึ่งเมื่อมีการพัฒนาชุมชนบ้านพุเข็มให้เป็นพื้นที่ต้นแบบ ก็จะเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน สร้างความเข้าใจและปรับกระบวนการทัศนคติระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นให้สอดคล้องกัน

เริ่มต้นการประชุมแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และตัวแทนประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม โดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน กล่าว เริ่มต้นการประชุม

มาวันนี้ ได้คุยกันทีเดียว พี่น้องชาวบ้านอี้อัดใจอะไรให้พูดพรุ้งพรูออกมาได้เลย
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติพวกนี้ก็จะได้ว่าชาวบ้านซึ่งเป็นพี่น้องในชุมชนเขาคิดอะไร จะได้
ลดอุณหภูมิของแต่ละฝ่ายลงมา หากจุดที่สมดุลต่อกัน (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
นามสมมติ, 2558)

ในขณะที่ นายยงยุทธ ร่มโพธิ์ ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข้ม
กล่าวถึงทัศนหรือกระบวนการคิดที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข้ม ในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ถูกต้องตามระเบียบและ
กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติ

ที่พวกผมมาในวันนี้ สิ่งที่ต้องการ คือว่าเราอยากมีกรอบ กรอบที่จะเดินไปแบบ
ง่าย ๆ ดูระบบ เราอยากได้กรอบที่เป็นกฎหมายที่ชัดเจน ไม่ว่าเราจะทำการท่องเที่ยว ที่
บอกว่าเรายังทำการท่องเที่ยวเดือนอยู่ อบต. หรืออำเภอไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ พวกเรา
ต้องทำอะไร พวกเราถึงจะถูก คือตรงนั้นแหละครับที่เราต้องการ เราต้องการแต่ตรงนั้น
(ยงยุทธ ร่มโพธิ์, 2558)

ดังนั้นการเริ่มต้นการประชุมเพื่อปรับกระบวนการทัศนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว
ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านพุเข้ม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงาน
หรือเป็นตัวแทนเปิดเวทีให้บุคคลทั้ง 2 ฝ่ายมาแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเพื่อการทำ
ความเข้าใจในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) การทำความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ
และ (2) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
ดังรายละเอียด

ภาพที่ 10 การประชุมแบบมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุ่ม วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2558

การทำความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ

นายกมล นวลใย หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้พูดคุยทำความเข้าใจกับประชาชนพื้นถิ่นเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่องการถือครองที่ดินในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชุมชนบ้านพุเข็มเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นพื้นที่ตามมติ ครม. 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นข้อกำหนดฯ ขณะนี้อุทยานฯ กำลังทำเรื่องการมีส่วนร่วม แต่ต้องใช้สิทธิของกฎหมาย หากไม่ใช้กฎหมายเข้าไปควบคุม ก็จัดการปัญหาได้ยาก แท้จริงแล้วการท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือ เป็นการใช้พื้นที่ป่าในทางอ้อม เอาป่ามาใช้ในเรื่องการท่องเที่ยว เรื่องของการนั้นธนาคาร แต่พื้นที่ตรงนั้นอุทยานไม่สามารถเข้าไปจัดการทุกเรื่องได้ เนื่องจากระเบียบกฎหมายตามของมติ ครม. กำหนดไว้ว่าพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกินก่อน 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ต้องผ่อนผันให้ ชาวบ้านมีสิทธิ์ใช้พื้นที่ได้ตามกฎหมาย ชาวบ้านมีสิทธิ์อยู่ได้ อยู่ไม่ได้เพราะกฎหมาย อุทยานคือผู้คุมกฎ ทุกคนอยากเป็นคนดี ก็ต้องยอมรับกติกา การทำงานแบบมีส่วนร่วมที่ดีที่สุด คือให้ชุมชนตั้งกติกาเองซึ่งไม่ขัดกฎหมาย โดยอุทยานทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงคอยแนะนำไม่ให้ขัดกับกฎหมาย สุดท้ายกติกาชุมชนจะละเอียดมาก เพราะชุมชนคิดขึ้นเอง ชุมชนจะดูแลพื้นที่ด้วยจิตวิญญาณและไม่มีการต่อต้าน สุดท้ายก็เข้ากระบวนการตามกฎหมาย อุทยานได้สื่อสารกับชาวบ้านให้เข้าใจตรงกันว่าพื้นที่ใดที่มีสิทธิ์ชาวบ้านก็มีสิทธิ์ ที่ใดไม่มีสิทธิ์ หากฝ่าฝืนก็จะดำเนินคดี (กมล นวลใย, 2558)

ถ้าทำท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานฯ ก็ต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง (กมล นวลใย, 2558)

ฐานคิดเรื่องการค้าเนินกิจกรรมใดๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นว่าสามารถดำเนินการโดยชุมชนเองได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาตินับเป็นกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ยังไม่มีกฎหมายรองรับการดำเนินการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และการใช้พื้นที่ต้องเป็นประชาชนพื้นถิ่นที่อยู่อาศัยตามผลการตรวจพิสูจน์สิทธิ์ที่พบว่าอยู่อาศัยหรือทำกินมาก่อน โดยกรมป่าไม้ได้จัดขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด เพื่อให้ประชาชนพื้นถิ่นอยู่อาศัยหรือทำกินตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ ในขณะที่เดียวกันถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ หรือพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีให้หน่วยงานพิจารณาดำเนินการช่วยเหลือประชาชนพื้นถิ่นตามความเหมาะสม เพื่อให้หาที่อยู่อาศัยและทำกินแห่งใหม่หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายประชาชนพื้นถิ่นออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย

และทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม

ดังนั้นการตีความกฎหมายตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ประชาชนพื้นที่ที่อาศัยในพื้นที่ก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติและได้พิสูจน์สิทธิ์แล้ว สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ตามการตีความที่ว่า “...อยู่อาศัยหรือทำกินตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ...” และอุทยานแห่งชาติสามารถเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ ดังข้อความตามมติคณะรัฐมนตรีที่ว่า “...ให้มีการส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร...” แต่จากการให้ข้อมูลของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติยังมีการตีความกฎหมายตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 คลาดเคลื่อนในประเด็นการประกอบอาชีพของประชาชนพื้นที่นั้นสามารถทำเพื่อการเกษตร ไม่สามารถกระทำการอย่างอื่นได้ แต่สามารถผ่อนผันตามความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะส่วนบุคคล

กฎหมายไม่เปิดให้เป็นเรื่องของเอกชนที่ไม่ใช่รายเดิมตามมติ ครม. เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่นั้น ซึ่งตามมติ ครม. ปี พ.ศ. 2541 มีหลักการเดียว คือ พื้นที่ที่อยู่ทำเพื่อการเกษตร และเพิ่งมาสำรวจอีกครั้งคือ ปี พ.ศ. 2553 ซึ่งมีหลักการเดียวกันว่าคนที่สำรวจครั้งแรกกับปัจจุบันต้องเป็นรายเดียวกัน เพราะพื้นที่ตรงนั้น ไม่ใช่พื้นที่กรรมสิทธิ์ เป็นเพียงพื้นที่ผ่อนผัน พร้อมทั้งจะอพยพออกตามมติ ครม. ประกอบกับในพื้นที่อุทยานยังไม่มีเงื่อนไขข้อใดที่ห้ามทำอย่างอื่นได้ แต่อาจต้องปรับเรื่องของมาตรา 19 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยหัวหน้าอุทยาน เรื่องการท่องเที่ยวอาจจะเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากนัก เป็นเรื่องของปัจเจกชน เช่น โฮมสเตย์ ถ้าคนจะเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งอาจท่องเที่ยวแบบกลุ่มเล็กๆ

ทั้งนี้กระบวนการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็มจะเป็นไปในลักษณะผู้ควบคุมดูแลให้ประชาชนพื้นที่นั้นดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเท่านั้น นอกจากนี้จากการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นที่นั้นได้รับการชี้แจงว่าการใช้พื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็มต้องได้รับการแก้ไขและได้รับอนุญาตจากทางกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้พื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็มเป็นพื้นที่ในเขตบริการไม่ใช่พื้นที่ควบคุมพิเศษในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติแก่กระงาน

ต้องถามก่อนว่าชุมชนต้องการแบบใด เช่น ต้องการเป็นรีสอร์ท หรือเป็นโฮมสเตย์ ดูว่าวัตถุประสงค์ที่จะทำคืออะไร แล้วมาดูว่ามีข้อกำหนดใดที่ทำได้ ต้องมีกฎกติกาที่อยู่ตรงกลาง หากจะทำได้เป็นหลังๆ เหมือนทั่วไป ก็ทำไม่ได้ แต่ถ้ามาทางเดินที่ก็เป็นเรื่องธรรมดา

เพราะไม่มีสิ่งปลูกสร้างในเขตอุทยาน แต่ถ้าเข้าไปในพื้นที่อุทยาน ต้องประกาศพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่เขตบริการ และให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียม เพื่อให้เข้าตามหลักเกณฑ์ของอุทยาน โดยหัวหน้าเสนอเรื่องขึ้นไปที่กรมฯ เพื่อตัดออกจากพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ควบคุมพิเศษ เพราะแตกต่างกันตามการบังคับใช้กฎหมาย ปัจจุบันนี้เป็นพื้นที่ผ่อนปรนให้ทำกินแบบชั่วคราว แต่ถ้าจะพัฒนาให้ทำเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวก็ต้องปรับ ถ้าคนเข้าไปหาประโยชน์ก็ผิดกฎหมาย แล้วจะอย่างไรให้ถูกกฎหมาย และจะทำด้วยวิธีใด เพื่อป้องกันไม่ให้เอกชนเข้ามาหาผลประโยชน์ในอุทยาน (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

อยู่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าอย่างไร การดำเนินกิจการท่องเที่ยว หรือการหาประโยชน์ในพื้นที่อุทยาน จะต้องได้รับการอนุญาต เช่น การทำกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ ก็ต้องขออนุญาต แต่ถ้าไม่เป็นรูปแบบที่เป็นทางการ ก็เป็นเรื่องปกติวิสัยที่ประชาชนจะทำอะไรก็ได้ เช่น อาบน้ำเที่ยวในพื้นที่ของตัวเอง แต่ถ้าจะทำเป็นกิจจะลักษณะต้องมานั่งคุยกันว่าจะทำรูปแบบใด หากจะท่องเที่ยวในเส้นทางอุทยาน ก็ต้องขออนุญาตเป็นทางการ” (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

กิจกรรมที่ชาวบ้านเป็นไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการขี่เรือขึ้นเทือกสวนทางน้ำไหลและการตกปลา ชุมชนไม่สามารถทำโดยพลการได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายเปิด ต้องขออนุญาตเป็นรายปี ในลักษณะเป็นกิจกรรมนำเที่ยว หรือกิจการจัดการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมนำเที่ยวทางน้ำโดยใช้เรืออะไรต้องระบุให้ชัดเจน หรือกิจกรรมบริการที่พักอาศัย ลักษณะเป็นลานกางเต็นท์ในพื้นที่ เป็นต้น (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

หากมีการโฆษณาออกไปว่าบ้านพุเข้มเปิดให้มีการท่องเที่ยว ถือว่าเป็นการหาประโยชน์ในพื้นที่อุทยาน ผิดกฎหมายทันที (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

การจัดการประชุมครั้งนี้ทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานพยายามร่วมกันหาทางแก้ไขเรื่องการในพื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านพุเข้ม โดยที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติได้อธิบายทำความเข้าใจกับประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข้ม

ต้องกลับไปดูเงื่อนไขเดิมของกฎหมายอุทยานเขียนไว้ 3 เรื่อง คือ ข้อที่ 1 เพื่อการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อที่ 2 เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไว้เพื่อการท่องเที่ยว และข้อที่ 3 เพื่อการศึกษาวิจัย สำหรับข้อที่ 2 คือการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการคุ้มครองโดยรัฐ จึง

ต้องมาปรับเรื่องพื้นที่นี้ให้เข้ากับข้อกำหนด หากจะให้ชุมชนเข้ามาเชื่อม โดยรัฐเข้าไปจัดการ จึงต้องมีเงื่อนไขให้เข้ากับองค์ประกอบของการจัดการ จึงต้องมีโครงการส่งเสริมเพื่อการท่องเที่ยว และดูศักยภาพพื้นที่นั้นว่าจะทำโครงการเรื่องอะไร โดยชุมชนแบบใด ซึ่งหากจะทำเป็นภาพรวมภาพใหญ่ จะกลายเป็นทิศทางของนโยบาย ไม่ใช่รายละเอียดของหัวหน้าที่จะไปปฏิบัติ นี่คือการขาดของกฎหมาย ในสังคมมี 2 มุมมองเสมอ มุมมองหนึ่งอาจมองว่าอุทยานกำลังส่งเสริมให้คนทำผิดกฎหมาย อีกมุมมองหนึ่งมองว่าทำถูกเพราะทำให้ชุมชนมีความมั่นคง มีมิติของความขัดแย้งตลอดเวลา จึงต้องมองทุกด้าน ที่จะหาช่องทางเพื่อตอบคำถามได้ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในกรมฯ ชุมชน และนักอนุรักษ์ ซึ่งศาสตร์สูงสุดของการป้องกันคือการจัดการแบบมีส่วนร่วมเพราะทำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของเจ้าหน้าที่ หากไม่มีความร่วมมือ ก็ไม่มีความยั่งยืน (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ นามสมมติ, 2558)

ถึงแม้ว่าการประชุมเรื่องการใช้พื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็มเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ยังไม่มีมติและบทสรุปที่ชัดเจนด้วยรูปแบบการทำงานในแนวตั้งของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงและต้องมีการตีความข้อกำหนดกับผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องต้องมีความชัดเจนและไม่คลุมเครือ

ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของเจ้าหน้าที่ในกรมฯ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช) โดยการหาจุดเริ่มต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันว่าจะใช้อำนาจแบบใด จะใช้กฎหมายอย่างไร ความร่วมมือทั้งหลายเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายด้วย (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ นามสมมติ, 2558)

ทั้งนี้ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี แนะนำในเบื้องต้นให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจัดเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่เป็นคนในชุมชนพุเข็มหรือพื้นที่ใกล้เคียงหรือหัวหน้าหน่วยเขาดอกไม้ซึ่งเป็นหน่วยย่อยของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็ม เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะกิจกรรมสัมพันธ์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวะเวลาและโอกาสที่เหมาะสม เพื่อลดช่องว่างความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม

ภาพที่ 11 กิจกรรมสัมพันธการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชน
พื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม

การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีปฏิสัมพันธ์ครั้งที่ 1 เป็นการเปิดเวทีพบปะ พูดคุยและปรึกษาหารือ เพื่อเป็นแนวทางการปรับกระบวนการทัศน์ที่มีต่อแนวทางปฏิบัติต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามผลการประชุมร่วม เรื่องการใช้พื้นที่เพื่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังไม่มีมติที่ชัดเจน เนื่องจากติดขัดเรื่องการจัดระเบียบปฏิบัติและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติ แต่ทั้งนี้การหารือร่วมกันเพื่อหาทางออกเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องถือเป็นกระบวนการปรับกระบวนการทัศน์ของกลุ่มบุคคล 2 กลุ่มที่มีบทบาท

และสถานะทางอาชีพที่ต่างกันให้มีความเข้าใจตรงกันสามารถทำงานร่วมกันในอนาคตและลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นรูปแบบที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งจากการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมและไม่ขัดแย้งกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ โดยที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีมุมมองเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านพุเข็มว่า

ชุมชนต้องแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านต้องรักษาป่า รักษาพื้นที่ ท่านต้องยื่นหยัด ยอมรับ และเดินตามกติกาเท่านั้น เพราะพื้นที่บ้านพุเข็มเป็นพื้นที่พิเศษ แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ นอกเขตดูแลของอุทยานฯ ฉะนั้นการรวมตัวกันแล้วต้องได้ประโยชน์ เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ เอาป่าเป็นต้นทุน (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานให้ข้อคิดเห็นถึงการใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากต้นทุนธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ที่เกี่ยวข้องผูกพันกับการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ยกตัวอย่างเพื่ออธิบายให้ชาวบ้านเห็นภาพว่าหากวันหนึ่งมีแก๊งลงมาที่หมู่บ้านพุเข็ม เป็นแก๊งที่เชื่องคุ่นเคยกับคน แล้วมีคนยิงแก๊งตายและนำไปขาย ขายได้เพียงไม่กี่บาท ใช้เงินไม่นานก็หมด แต่หากทุกคนช่วยกันดูแลแก๊งตัวนี้ นักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านแล้วนำภาพไปลงโซเชียลมีเดีย นักท่องเที่ยวก็มาเที่ยวมากขึ้น ชื่อของกินของฝากรายได้ก็เข้าหมู่บ้าน แต่แก๊งมีอายุหลายปี เดือนหนึ่งปีหนึ่งรายได้เข้าหมู่บ้านเป็นเงินเท่าไร อาจเพิ่มขึ้นเป็นหลักล้าน ถ้าหากทุกคนช่วยกันดูแลแก๊ง คนใจร้ายไม่มีสิทธิ์ทำร้าย การห้ามล่าสัตว์นี้ก็เพื่อทุกคนในหมู่บ้าน เพราะปัจจุบันไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าทางตรงได้อีกแล้ว เปลี่ยนเป็นใช้ประโยชน์ทางอ้อม อุทยานต้องทำให้ชาวบ้านเห็นว่าเขาจะได้รับประโยชน์ทางใด (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

แต่ทั้งนี้การเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีข้อจำกัดที่ว่า

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจะส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยตรงไม่ได้ ด้วยเหตุผลเพียงประการเดียว คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้อต่อระเบียบปฏิบัติในพื้นที่ (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

อาจต้องทำเป็นกิจกรรมนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยขออนุญาตเป็นรายปี และจ่ายค่าธรรมเนียมตามระเบียบ แต่ต้องให้ส่วนควบคุมนโยบายชัดเจนเรื่องนี้ก่อน ถ้าฝ่ายควบคุมนโยบายและฝ่ายจัดการชัดเจนว่าทำได้ ก็สามารถทำได้ทันที กฎหมายเขียนไว้ไม่มาก แต่ระเบียบเขียนไว้มาก (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของเจ้าหน้าที่ในกรม โดยการหาจุดเริ่มก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันว่าจะใช้อำนาจแบบใด จะใช้กฎหมายอย่างไร ความร่วมมือทั้งหลายเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายด้วย (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

นอกจากนี้ นักพัฒนาชุมชนมีมุมมองการเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในเรื่องความไม่ถนัดเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน

หากจะให้อุทยานดำเนินการ ก็ไม่ใช่หน้าที่หลักของอุทยาน เพราะที่แก่งกระจานมีทรัพยากรมาก จึงมุ่งเรื่องป่าและทรัพยากรธรรมชาติ แม้ไม่ได้จัดวางโครงการแต่ไม่ถนัดเป็นที่เลี้ยงเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน (นักพัฒนาชุมชน นามสมมติ, 2558)

ภาพที่ 12 เวทีการจัดกิจกรรมประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
แก่งกระจาน และประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเจ็ม

ซึ่งจะเห็นว่าการประชุมในระดับอุทยานแห่งชาติ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ยังไม่มีทางออกในเรื่องการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ชัดเจน แต่จากการระดมความคิดเห็นว่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มควรดำเนินต่อในลักษณะใดที่ไม่ขัดกับข้อระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เสนอให้ชุมชนจัดทำโครงการขึ้นมาในลักษณะการบูรณาการระหว่างกิจกรรมภาคการเกษตรและภาคบริการการท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่ทางเลือกอาชีพใหม่อื่นๆ ที่อยู่บนฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรเดิม ในลักษณะเพื่อการศึกษาวิจัย โดยเห็นว่าควรใช้ชื่อ “โครงการชุมชนต้นแบบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการศึกษาวิจัย” ร่วมกับอุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อที่โครงการดังกล่าวสามารถนำไปเสนอต่อผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

การนำเสนอวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การปรับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยการการจัดพื้นที่หรือเวที สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดใหม่ๆ จากความร่วมมือของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในลักษณะข้อคิดเห็นเชิงบูรณาการร่วมกันที่สามารถนำไประบุในโครงการความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นพุเข็มและภาคีเครือข่าย เพื่อนำเสนออธิบดีกรมการท่องเที่ยว เพื่อขอรับเงินอุดหนุนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ของกรมการท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน โดยกระบวนการต่อเนื่องคือการค้นหาวัฒนธรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม เริ่มต้นจากโจทย์ที่ชุมชนได้รับจากการประชุมร่วมระหว่างอุทยานแห่งชาติและตัวแทนประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน คือการจัดทำโครงการชุมชนต้นแบบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม โดยผู้วิจัยได้ประสานงานจัดดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก ดังรายละเอียด

ภาพที่ 13 การประชุมสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านพุเข็ม 7 มีนาคม พ.ศ. 2558

การประชุม ครั้งที่ 1 ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มฯ ดำเนินการจัดประชุมในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2558 ณ ศาลาประชาคมบ้านพุเขียว หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

การประชุม ครั้งที่ 2 กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวเสนอโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชุมชนบ้านพุเขียวต่อภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หน่วยบริหารจัดการประมง น้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 กำนันตำบลแก่งกระจาน และ ผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2558 ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การประชุมในลักษณะการสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อยของคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียว เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่ายมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนทัศนะในประเด็นการค้นหานวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บนฐานชุมชนบ้านพุเขียวในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ หรือการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบกระบวนการหรือบริการใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการนำนวัตกรรมจัดการมาใช้ร่วมกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านพุเขียว ถือเป็นความคิดวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียว และภาคีเครือข่าย เพราะการสร้างคุณค่าจากฐานทรัพยากรในชุมชนจะส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ซึ่งจากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เห็นว่า ชุมชนบ้านพุเขียวเป็นพื้นที่ชุมชนพิเศษที่มีประชาชนพื้นถิ่นตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสามารถสร้างนวัตกรรมจัดการใหม่ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ โดยนำมติและข้อสรุปไปดำเนินการเขียนโครงการชุมชนต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยต้องการพัฒนาพื้นที่ให้มีศักยภาพเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านพุเขียวมีความได้เปรียบในด้านภูมิประเทศและมีแหล่งพันธุ์ปลาที่หลากหลาย

ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้านที่มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการทำท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมและเป็นโอกาสที่ดี แต่ไม่ใช่ทั้งหมดมาทำ แต่มีการเชื่อมโยง เช่น บางคนมีเรือก็ให้เช่าเรือ มีผักก็ขายผัก ซึ่งถ้าเป็นชุมชนต้นแบบก็น่าจะดีกว่าเดิมเหมือนกับยกระดับหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน นามสมมติ, 2558)

ดังนั้นคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็มพร้อมเสนอภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เกื้อหนุนการทำอาชีพหลักของประชาชนพื้นถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยว และประชาชนพื้นถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน โดยในโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็ม มีมติการประชุมนำวาทกรรมการจัดการในรูปแบบกิจกรรมย่อยของโครงการ ได้แก่ (1) กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน (2) กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และ (3) กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด

1. กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน

กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านคือการสร้างแหล่งอนุบาลพันธุ์ปลาในเขตชุมชนบ้านพุเข็ม พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านเป็นกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติเขื่อนแก่งกระจาน ทางกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็มร่วมกับหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน เห็นควรให้มีกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านและจัดให้มีการปล่อยพันธุ์ปลาคืนสู่แหล่งน้ำ เพื่อสร้างความสมดุลให้กับธรรมชาติและความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวของชุมชน อีกทั้งสามารถสร้างอัตลักษณ์นำเอาจุดแข็งของชุมชนมาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในนาม หมู่บ้านชาวประมง (Fisherman Village)

กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน โดยชุมชนบ้านพุเข็มซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนที่อาศัยรอบพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน สามารถสร้างแนวคิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในลักษณะการอภิบาลปลาในกระชัง เพื่อการเพิ่มปริมาณปลาและทรัพยากรสัตว์น้ำสู่ธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน โดยอาศัยแนวคิดการอนุรักษ์และการงคทำการประมงในช่วงฤดูวางไข่ ด้วยเชื่อมโยงทางกฎหมายห้ามประชาชนพื้นถิ่นใช้เครื่องมือใหญ่ทำการประมง แต่สามารถใช้เบ็ดตกปลาในการยังชีพได้

ดังนั้นหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นบ้านพุเข็มร่วมกันคิดและเสนอกิจกรรมการตกปลาเพื่อการท่องเที่ยวอนุรักษ์ ชุมชนสามารถเปิดรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ ที่เป็นนักตกปลา อีกทั้งจากกิจกรรมดังกล่าวสามารถเอื้อประโยชน์ต่อการกระจายรายได้สู่ชุมชน ในลักษณะบริการเรือนำเที่ยวแก่นักตกปลาและนักท่องเที่ยวทั่วไป การจำหน่ายอุปกรณ์ตกปลา อาหารปลา การจำหน่ายสินค้าชุมชนจากการแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำ การบริการอาหารและที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนสามารถเป็นผู้จัดดำเนินการเองได้ โดยหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจานจะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนพันธุ์ปลา

ข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มย่อยประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียวที่มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

แม้ว่าการตกปลาไม่ได้เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แต่เราอาจทำให้เป็นกิจกรรมอนุรักษ์ได้ เช่น การอภิบาล แล้วปล่อยปลา หากต้องการตกปลาอะไร ก็บริจาคเงินใส่ตู้บริจาค หรือซื้อพันธุ์ปลามาปล่อยก่อน นักท่องเที่ยวบางคนก็ตกปลาเพื่อความสนุกสนาน คือตกปลามาได้แล้วปล่อยกลับคืนสู่ธรรมชาติ ทั้งนี้ต้องมีการนำเสนอให้เป็นรูปแบบการตกปลาในเชิงอนุรักษ์ (ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียว นามสมมติ, 2558)

นอกจากนี้จากการประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายโดยการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึกโดยหัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจานให้ข้อมูลสอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

ส่วนของประมง ควรเป็นกิจกรรมย่อย เวลานั้นนักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานมาดูงานมาเที่ยวทางน้ำ อยากให้เขามาดูกิจกรรมนี้ คือการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน การอภิบาลปลาในกระชัง ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

เราขอพื้นที่ส่วนหนึ่งที่บ้านพุเขียว หมู่ 10 ไว้เป็นเขตอนุรักษ์ ห้ามทำการประมง เวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาตกปลา เขาก็จะรู้ว่าเป็นเขตอนุรักษ์เพราะมีการกันธงแดงไว้ ซึ่งในเขตธงแดงก็จะมีกระชัง และมีการให้อาหารปลาในกระชัง และมีคนในชุมชนมาดูแลจุดอนุรักษ์ตรงนี้ไว้ ก็สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดี สามารถสร้างรายได้จากการขายอาหารปลาของชุมชนได้เลย (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวทางน้ำ มาดูปลาในกระชัง ก็จะมีรายได้อื่นเข้ามาในชุมชน เช่น การเช่าเรือของชาวบ้าน (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ที่ผ่านมาเราขาดความยั่งยืนและต่อเนื่อง เรา (ประมง) ขาดชุมชนที่จะมาทำโครงการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำหน้าบ้าน เราต้องการให้ชุมชนมาทำกิจกรรมนี้ (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

เรามีช่วงฤดูห้ามทำการประมง ซึ่งเป็นช่วงปลาวางไข่ จะห้ามทำการประมงทั้งหมด ห้ามใช้ข่าย แห ยกเว้นอุปกรณ์เล็กๆ ซึ่งกรมประมงอนุญาตให้ทำได้ เพื่อให้ชาวบ้านเลี้ยงอาชีพได้ในช่วงงดทำการประมง เรามาคิดว่าเราจะใช้อะไรเพราะชาวประมงในเขื่อน

แก่งกระจานเยอะมาก เขาทำเป็นอาชีพหลัก แล้วเรามาห้ามเขาจับปลา ก็ธุรกิจอันนี้แหละคะ เพราะถ้าเขา (ชุมชน) มีปลาเยอะจากการทำโครงการอนุบาลปลาในกระชัง ซึ่งมันจะล้นออกมาสู่เขื่อน ก็จะมีนักท่องเที่ยวที่เป็นนักตกปลาเข้ามาเยอะ เราก็สามารถทำเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ในกฎหมายของการทำทำการประมง ห้ามทำประมงในฤดูปลาวางไข่ แต่เขาสามารถทำการประมงโดยใช้เบ็ดตกปลาได้ ก็เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้ว นักท่องเที่ยวทั้งหลายที่มาตกปลาก็มาตกปลาในเขื่อนแก่งกระจานได้ จากปริมาณปลาเยอะๆ จากโครงการฯ ของหมู่บ้าน ปลาในเขื่อนแก่งกระจานก็จะเยอะ อาชีพต่อไปก็คือรับนักตกปลามาตกปลาในอ่างเก็บน้ำ ยิ่งมีความชุกชุมของสัตว์น้ำมากเท่าไร นักตกปลาก็จะพากันมาตกปลาในเขื่อนแก่งกระจาน อาชีพเสริมของชาวประมงก็คือรับนักตกปลามาตกปลาในเขื่อนแก่งกระจาน วันหนึ่งมีรายได้เป็นพันบาทนะคะ สามารถเป็นอาชีพเสริมได้เป็นอย่างดีเลย ซึ่งแต่ละวันชาวประมงมีรายได้ไม่ถึงพันบาทหรอกคะ (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ถ้าหลายๆ ฝ่ายมาช่วยกัน มีการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ มีการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ คิดว่าในฤดูปลาวางไข่ที่ห้ามทำการประมง คิดว่าอาชีพที่จะตามมาซึ่งมีรายได้เยอะเลยทีเดียว คือรับนักตกปลามาตกปลาในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งจะมีผลพวง คือ นักตกปลาก็จะต้องทานอาหารจับจ่ายใช้สอย นั่นคือความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้น คือความยั่งยืนที่ดิฉันมองเห็นที่ได้จากโครงการการฟื้นฟูอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำได้ (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

สิ่งที่ทางประมงสนับสนุนให้ได้ คือพันธุ์ปลา ชาวประมงทำอนุบาลลูกปลา คิดต่อประมงมาเลย เราจะเอาพันธุ์ปลาไปให้ สนับสนุนให้เลย ซึ่งชุมชนทำได้อยู่แล้ว จะทำกระชังอบต. ก็สนับสนุนอยู่แล้ว (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

อีกทั้งการทำกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านพุเข็ม สามารถต่อยอดสร้างอาชีพแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านพุเข็มได้เพิ่มเติม คือ การทำปลาสาม น้ำพริกปลาสาม และปลาตะเพียนไร้ก้างเพื่อการจำหน่าย ซึ่งข้อมูลของหัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจานที่ว่า

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกรอบใหญ่ แล้วมีกิจกรรมเสริมเข้าไป เช่น การส่งเสริมการแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำ เช่น การทำปลาสาม น้ำพริกปลาสาม และปลาตะเพียนไร้ก้าง โดยใช้ผลผลิตจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน ซึ่งปลาตะเพียนเป็นปลาอันดับหนึ่งที่ประมงส่งเสริม (หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

หลังจากที่ชุมชนบ้านพุเข็มประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยมีหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจานเป็นหน่วยงานหลัก และเป็นหน่วยงานที่ได้อนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ชุมชนบ้านพุเข็มได้จัดทำกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน โดยการอภิบาลปลาในกระชังเป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท และปัจจุบันชุมชนบ้านพุเข็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่มีชื่อเสียงเรื่องการตกปลาแหล่งหนึ่งของภาคตะวันตก ประเทศไทย

กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นกิจกรรมที่ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเขียนโครงการนำเสนอบริการของงบประมาณต่อกรมการท่องเที่ยว ด้วยเห็นว่าอาชีพหลักของชุมชนบ้านพุเข็มคือการทำการเกษตรเป็นหลัก หากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นตัวตนของตัวเองให้มีมูลค่าเพิ่มจากเดิมที่เป็นอยู่ เป็นสิ่งที่ไม่เกินความสามารถที่ชุมชนกระทำได้ และเมื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเกษตรและภาคการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน มติจากการประชุมเห็นว่า สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์เป็นวัตถุดิบนำไปประกอบอาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการนักท่องเที่ยว เพราะการเกษตรถือเป็นรากเหง้าของชุมชนบ้านพุเข็ม พืชผักประจำถิ่นสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบเพื่อการบริการโภชนาการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรอาหารปลอดภัย อีกทั้งการนำผักเกษตรอินทรีย์ประจำถิ่นมาใช้ประกอบอาหารสามารถสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนบ้านพุเข็มได้อีกด้วย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็มที่มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

ทุกวันนี้คนในพุเข็มก็ปลูกผักขายกันอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็ใช้สารเคมีกัน เพราะต้องการผลผลิตที่มาก ส่งไปขายข้างนอก (ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม นามสมมติ, 2558)

ถ้าเราจะลองทำเกษตรปลอดสารพิษ ก็น่าจะดีนะ (ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม นามสมมติ, 2558)

ถ้าเราทดลองทำ (เกษตรอินทรีย์) แล้วขายในหมู่บ้าน ขายให้กับบ้านที่ทำโฮมสเตย์ก่อน ก็น่าจะดีนะ เพราะถ้าจะขายให้ข้างนอกคงไม่พอ (ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม นามสมมติ, 2558)

นอกจากนี้ นักพัฒนาชุมชนและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

การบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำชุมชน สามารถนำนวัตกรรมการจัดการไปใช้เพื่อนำน้ำไปทำเรื่องเกษตรพอเพียง หรือทำเกษตรอินทรีย์ได้ (นักพัฒนาชุมชนและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ผู้เข้าร่วมด้วยกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ต้องมีลักษณะการมีส่วนร่วม ทำเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่อุทยาน ถือเป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งทิศทางการพัฒนา คือ เปลี่ยนรูปแบบการยังชีพเดิมที่เป็นเกษตรกรรม ซึ่งอนาคตไม่เพียงพอเพราะพื้นที่มีจำกัด ในขณะที่เดียวกันที่ต้องการอนุรักษ์ผืนป่าให้เพิ่มมากขึ้น วิธีเดียวที่ทำได้คือ ต้องทำให้คนมีความรู้และเขาจะเลือกวิถีชีวิตของตัวเอง หากจะทำการเกษตร ก็ต้องมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ปลูกพืชแบบไร้สารพิษซึ่งต้องการพื้นที่ไม่มาก แล้วสร้างมูลค่าขึ้นมา (นักพัฒนาชุมชนและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

เอานวัตกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับการท่องเที่ยว เช่น ผักปลอดสารพิษอย่างผักหวานป่า ซึ่งผลิตได้ทั้งปี หรือหน่อไม้ที่ขึ้นได้ทั้งปี เพราะอยู่ติดเขื่อน ดินอ่างเก็บน้ำไม่ต้องการใช้พื้นที่มาก ใช้แค่หัวไร่ปลายสวน ประมาณ 2 ปีก็ทราบผลลัพท์แล้ว (นักพัฒนาชุมชนและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

การทำโครงการเกี่ยวกับส่งเสริมอาชีพ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษชุมชนทำได้เลย ผม (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน) จะไม่เข้าไปแตะตรงนั้น แต่ต้องหากองทุนจากภายนอก เพราะงบประมาณของอุทยานฯ ต้องใช้ในกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์เท่านั้น ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ดังนั้นจึงต้องมีอีกโครงการหนึ่งที่จะมาช่วยในเรื่องนี้ (นักพัฒนาชุมชนและหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นกิจกรรมย่อยในโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ที่กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเขียวร่วมกับภาคีเครือข่ายนำเสนอโครงการเพื่อของงบประมาณกับกรมการท่องเที่ยว ซึ่งผลการพิจารณาอนุมัติงบประมาณได้เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท

กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด

ชุมชนบ้านพุเข็ม เป็นชุมชนพิเศษที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจังหวัดเพชรบุรี ประชาชนพื้นถิ่นตั้งบ้านเรือนและอาศัยโดยใช้เซลล์แสงอาทิตย์หรือโซลาร์เซลล์ ด้วยติดกับเงื่อนไขของพื้นที่ ชุมชนไม่สามารถมีไฟฟ้าใช้ได้ ดังนั้นการเริ่มต้นคิดด้วยการนำจุดอ่อนมาสร้างเป็นจุดแข็ง เพื่อค้นหาวัตรกรรมการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเป็นหมู่บ้านพลังงานสะอาด โดยสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองรับบริการให้นักท่องเที่ยวด้วยพลังงานสะอาดจากธรรมชาติ จุดเริ่มต้นการคิดเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพพื้นที่ ดังให้สัมภาษณ์ของประธานกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านพุเข็ม ที่สอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

คนพุเข็มอยากได้ความเจริญ อยากได้ไฟฟ้าเหมือนคนปกติทั่วไป แต่หลายๆ ปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานเข้ามาทำสัญญาใจว่าจะได้ (ไฟฟ้า) มาให้กำลังใจชุมชน แต่ท้ายที่สุดระบบกฎหมายมันไม่ได้ ถ้าไม่ได้แล้วเราจะทำอะไร เราสามารถทำหมู่บ้านสะอาดใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เราจะพัฒนาให้เป็นชุมชนต้นแบบ (ประธานกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านพุเข็ม นามสมมติ, 2558)

สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่สอดคล้องกับประเด็นนี้ ได้แก่

แนะนำให้เปลี่ยนเป็นชุมชนพลังงานสะอาด ไม่ต้องเอาไฟฟ้าเข้าไป ต้องการให้เป็นชุมชนเชิงอนุรักษ์ที่ประหยัดพลังงาน เหมือนลักษณะการทำเป็นโฮมสเตย์แบบบ้านลุงกะ จะไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม (หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นามสมมติ, 2558)

ในการทำงานเดียวกันนักพัฒนาชุมชนเห็นว่าชุมชนบ้านพุเข็มสามารถนำวัตรกรรมการจัดการมาใช้ในลักษณะ ดังต่อไปนี้

ทำเป็นหมู่บ้านพลังงานสะอาด สนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตไฟฟ้าใช้ในชุมชนเอง โดยใช้ประโยชน์จากพลังงานแสงแดด ซึ่งชุมชนบ้านพุเข็มก็ใช้โซลาร์เซลล์อยู่แล้ว นำจุดแข็งตรงนี้ เพื่อนำไปทำเรื่องเกษตรพอเพียง หรือทำเกษตรอินทรีย์ได้ แต่ต้องมีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยนะ (นักพัฒนาชุมชน นามสมมติ, 2558)

ภาพที่ 14 การประชุมครั้งที่ 2 กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพู่ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2558 ณ ห้องประชุมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การศึกษาวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย เป็นสิ่งสะท้อนฐานคิดการปรับกระบวนการทัศน์ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางแบบบูรณาการ โดยการจัดพื้นที่หรือเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคลทั้งกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มกัน เพื่อการปรับทัศนคติให้มีความเข้าใจต่อแนวทางการใช้พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกัน จนสามารถพัฒนาและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ร่วมกัน

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเฒ่า พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ใช้กลยุทธ์การเปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างชุมชน อุทยานแห่งชาติและภาคีที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นรูปแบบของการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มองไปยังระบบของการทำงาน เกิดการทำงานเชิงบูรณาการในลักษณะระหว่างหน่วยงาน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ ชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างมุมมองใหม่และการผสมผสานทางความรู้ ความคิด และประสบการณ์ โดยมีมหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเชี่ยวชาญ ต่างทัศนคติ ต่างพื้นฐาน ต่างวิธีคิด ให้เกิดเวทีสร้างสรรค์เพื่อการทำงานและร่วมกันพิจารณาส่งต่างๆ ร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ โดยร่วมกันเสนอความคิดต่อการจัดทำโครงการขึ้นมาในลักษณะการบูรณาการระหว่างกิจกรรมภาคการเกษตรและภาคบริการการท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่ทางเลือกอาชีพใหม่อื่นๆ ที่อยู่บนฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรเดิม ภายใต้โครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านพุเฒ่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณจากกรมการท่องเที่ยว เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท
 2. กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณจากหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน เป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท
 3. กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ โดยประชาชนพื้นถิ่น
- ทุกครัวเรือนสามารถขอรับเงินอุดหนุนจากกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ชุมชนจัดซื้อแผงโซลาร์เซลล์ในราคาต้นทุนต่ำ

กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นนับเป็นกิจกรรมย่อยภายใต้โครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่เกิดจากนวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บนฐานชุมชนบ้านพุเฒ่าระหว่างอุทยานแห่งชาติ ชุมชน ภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และสถานศึกษา

ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มองไปยังระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนร่วมกัน
ในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แนวคิดใหม่จากการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว
มาปรับใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการกระบวนการทำงานใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิง
เศรษฐกิจ และสังคม บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้มีความ
มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตก ประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การรับรู้กฎหมายและกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน การเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและกระบวนการทัศน์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย และการค้นหาวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และภาคีเครือข่าย

วิธีการที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิจัยผสมวิธี (Mixed Methodology) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบนำ-แบบรอง เป็นการวิจัยที่เริ่มด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระยะดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการเก็บข้อมูลในส่วนของกระบวนการทัศน์การบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 เป็นฐานสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลใน ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) และการจัดดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการอภิปรายกลุ่มแบบเจาะลึก (Focus Group Discussion: FGD) จากตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ พนักงานปกครองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดสังเคราะห์ภาพรวมเพื่อการปรับเปลี่ยนใหม่ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนที่สอดคล้องกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 121 คน อุทยานแห่งชาติพุเตย 18 คน และ อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ 27 คน

รวมทั้งสิ้น 166 คน และ ประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นตัวแทนครัวเรือน มีอำนาจในการตัดสินใจ และตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ชุมชนบ้านพุเข็ม 79 ครัวเรือน ชุมชนบ้านตะเพินคี 39 ครัวเรือน และ ชุมชนบ้านเขาเหล็ก 72 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 190 ครัวเรือน ซึ่งตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สถานภาพ อาชีพ การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ และ กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และ มิติการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test และ F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ตัวแทนประชาชนพื้นถิ่นที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเข็มตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน หัวหน้าหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ชุมชนบ้านพุเข็ม กำนันตำบลแก่งกระจาน และ ผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของแต่ละประเด็น

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศ
ไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น

กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30-46 ปี อายุเฉลี่ย 46 ปี และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่เกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนกลุ่มประชาชนพื้นถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 29-41 ปี อายุเฉลี่ย 41 ปี โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นที่ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 พื้นที่ มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.67 ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 พื้นที่ มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.02

การศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และ ประชาชนพื้นถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์การเปรียบเทียบด้วยสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างการรับรู้ในข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 19.663, p = 0.000$) โดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีการรับรู้ถึงระดับความสำคัญของข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมากกว่าหรือดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น

ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ระบุว่า การรับรู้กฎหมายในการจัดการอุทยานแห่งชาติของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น มีความแตกต่างกัน

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ในภาพรวม พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ทั้ง 3 พื้นที่มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.89$) และเมื่อวิเคราะห์กระบวนการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในมิติต่างๆ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องระดับปานกลางในทุกมิติ โดยที่มิตินิเวศวัฒนธรรมมีระดับความถูกต้องสูงสุด ($\bar{x} = 2.97$) รองลงมา คือ มิติการจัดการ ($\bar{x} = 2.94$) มิติทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.87$) และ มิติการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในลำดับน้อยที่สุด

ในทำนองเดียวกันผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนของประชาชนพื้นถิ่น ในภาพรวม พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.87$) และเมื่อวิเคราะห์กระบวนการของประชาชนพื้นถิ่นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในมิติต่างๆ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องปานกลางในทุกมิติ โดยที่มิตินิเวศวัฒนธรรม มีระดับความถูกต้องสูงสุด ($\bar{x} = 2.96$) รองลงมา คือ มิติการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.90$) มิติทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.84$) และมิติการจัดการ ($\bar{x} = 2.79$) อยู่ในลำดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชน พื้น

ถิ่น พบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.89$ และ 2.87) โดยที่เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ มีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่ดีกว่ากระบวนการของประชาชนพื้นถิ่นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในรายมิติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่ดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น 3 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม และ มิติการจัดการ แต่ในมิติการมีส่วนร่วม พบว่า ในทางตรงข้ามประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่ถูกต้องในระดับที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้เมื่อทดสอบความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ มิติทรัพยากรวัฒนธรรม มิติการจัดการ และ มิติการมีส่วนร่วม ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น ด้วยสถิติ t-test พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรายมิติ พบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติและมิติการมีส่วนร่วม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และ มิติการจัดการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 พื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานซึ่งเป็นเพียงพื้นที่เดียวที่พบความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่มีความสอดคล้องกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นและภาคีเครือข่าย จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ ดังนี้

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรจะไปมีส่วนร่วมกับประชาชนพื้นถิ่นในการค้นหาปัญหา ความต้องการ และร่วมพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังเพื่อสร้างความใกล้ชิด
2. ผู้บริหารอุทยานแห่งชาติควรถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายฉบับเดียวกันให้แก่ประชาชน

พื้นดินด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อลดความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องกัน เป็นการรวมพลังกัน

3. เปิดเวทีจัดกิจกรรมประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติให้มีความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน

การค้นหาวัตถกรรมการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบนความสอดคล้องของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และ ภาครีเื่อข่าย

ชุมชนบ้านพุเ้ฒึ่ม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ค้นหาวัตถกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เนื่องจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีความแตกต่างของกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น

ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 สามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ได้จริง ผู้วิจัยร่วมกับประชาชนพื้นถิ่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและภาครีเื่อข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิตีการท่องที่่ยวใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการ ดังรายละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) บริบทแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเ้ฒึ่ม (2) การปรับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่น และ (3) การค้นหาวัตถกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

บริบทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเ้ฒึ่ม

บ้านพุเ้ฒึ่ม หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกในเขตกิจกรรมพิเศษของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นชุมชนที่ซ่อนตัวไว้หลังแนวเขื่อน เป็นหมู่บ้านที่ถูกล้อมรอบไปด้วย เกาะแก่งน้อยใหญ่ เรียกได้ว่า ด้านหน้าติดผืนน้ำอันกว้างใหญ่ของอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ด้านหลังติดกับแนวเขาที่กั้นระหว่างพรมแดนไทยกับพม่า มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม และมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่หลากหลาย

การเดินทางมายังชุมชนบ้านพุเ้ฒึ่มสามารถสัญจรได้ 2 วิธี คือ 1) ทางเรือ บริเวณสันเขื่อนมีเรือ บริการนักท่องเที่ยว ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 15-20 นาที และ 2) ทางรถยนต์ ระยะทางห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 40 กิโลเมตร เป็นเส้นทางลาดยาง 23 กิโลเมตร และเป็นทางลูกรัง 16 กิโลเมตร

“โฮมสเตย์บ้านพุเขียว” เป็นชื่อที่ประชาชนพื้นถิ่นเรียกตัวเองจากการขยับสถานะจากหมู่บ้านหลังเขื่อน เคลื่อนตัวและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เดิมทีบริเวณหมู่บ้านเป็นแหล่งตกปลาของบุคคลภายนอกอยู่แล้ว โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือได้รับประโยชน์แต่อย่างใดจากการมาเยี่ยมชมเยือน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2544 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จัดทำโครงการหมู่บ้าน ปตท. พัฒนาพื้นที่แก่งกระเจาน โดยร่วมกับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ได้มีแนวคิดส่งเสริมและสนับสนุนให้บ้านพุเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยได้ประชุมวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน แรกเริ่มมีประชาชนพื้นถิ่นเข้าร่วมโครงการ จำนวน 25 หลังคาเรือน ตลอดแนวริมเขื่อนแก่งกระเจาน ด้วยเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นพุเขียวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และทำไร่ ทั้งที่ชุมชนมีศักยภาพและต้นทุนทางธรรมชาติเป็นจุดสนใจของบุคคลภายนอก เห็นสมควรส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการเพิ่มรายได้ และให้ประชาชนพื้นถิ่นช่วยกันดูแลทรัพยากรป่าไม้ ร่วมกันอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียว ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนมาจัดสรรตามความเหมาะสมกับสมาชิกทั้ง 25 ครัวเรือน โดยเฉลี่ยได้รับครัวเรือนละ 8,000 บาท เพื่อนำมาปรับปรุงที่พัก ซื่อด้วยซาม เสื่อ หมอน มุ้ง เพื่อใช้เตรียมการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยลักษณะของที่พักเป็นบ้านเล็กๆ หลังคามุงหญ้าคา อิงธรรมชาติเป็นหลัก

เดิมทีนักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนบ้านพุเขียวจากการบอกปากต่อปาก เพราะพื้นที่ชุมชนบ้าน พุเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการตกปลาแต่ไม่มีที่พักและอื่นๆ ไว้คอยบริการ หลังจากทีชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มตกปลามาใช้บริการเพิ่มขึ้น และมีนักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักธรรมชาติ ชอบความเงียบสงบก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ด้วยการรับรู้ข่าวสารจากหลายช่องทางที่มีการประชาสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนบ้านพุเขียวประกอบด้วย การดูนก ตกปลา เดินป่าพิชิตเขาพุเขียว เล่นน้ำไหล ล่องเรือและดูวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน และยังเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้น-ตก ที่สวยงามแห่งหนึ่งของอุทยานแห่งชาติแก่งกระเจาน

อีกทั้งจุดประสงค์หลักของการเกิดแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านพุเขียว คือ ความต้องการให้ประชาชนพื้นถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เป็นกันชนมนุษย์สำหรับตัวเองและบุคคลภายนอกหมู่บ้าน ที่จะไม่ให้บุกรุกป่า เพราะรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชนพื้นถิ่นจากการท่องเที่ยว เกิดจากความสมบูรณ์ของธรรมชาติ

การปรับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยาน แห่งชาติ

เจตนารมณ์เบื้องต้นของการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียวที่มุ่งหวังใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ คาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนต่อการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการเปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะการประชุมแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive meeting) ระหว่าง ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหวังให้นำผลการวิจัยไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ได้จริง หากมีการพัฒนาชุมชนบ้านพุเขียวให้เป็นพื้นที่ต้นแบบ ก็จะเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อื่นๆ ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน สร้างความเข้าใจและปรับกระบวนการระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นให้สอดคล้องกัน ในประเด็น (1) การทำความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และ (2) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งการประชุมร่วม เรื่องการใช้พื้นที่เพื่อการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากติดขัดเรื่องการศึกษาระเบียบปฏิบัติ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติ แต่ทั้งนี้การหารือร่วมกันเพื่อหาทางออกเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องถือเป็นกระบวนการปรับกระบวนการต้นของกลุ่มบุคคล 2 กลุ่มที่มีบทบาทและสถานะทางอาชีพที่ต่างกันให้มีความเข้าใจตรงกันสามารถทำงานร่วมกันในอนาคตและลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ในเบื้องต้น ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี และหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่กระงานมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ไปมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะกิจกรรมสัมพันธ์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในจังหวะเวลาและโอกาสที่เหมาะสม เพื่อลดช่องว่างความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียว

การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียว ในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติแก่กระงาน

การประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่กระงานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียวเรื่องการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน เพื่อการหาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมและไม่ติดขัดกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เห็นควรว่าชุมชนบ้านพุเขียวสามารถจัดทำกิจกรรมขึ้นมาในลักษณะการบูรณาการระหว่างกิจกรรมภาคการเกษตรและภาคบริการการท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่ทางเลือกอาชีพใหม่อื่นๆ ที่อยู่บนฐานการ

อนุรักษ์ทรัพยากรเดิม ซึ่งได้แก่ การดำเนินกิจกรรม “โครงการชุมชนต้นแบบท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อที่โครงการดังกล่าวสามารถนำไปเสนอต่อผู้บริหารของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การค้นหานวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

การค้นหานวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียวใช้กรอบโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรม โดยใช้การประชุมเป็นเวทีเพื่อการพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประชาชนพื้นถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนทัศนะในประเด็นการค้นหานวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเขียวในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ หรือการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบกระบวนการหรือบริการใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เพราะการสร้างคุณค่าจากฐานทรัพยากรในชุมชนจะส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มในกิจกรรมการ โดยที่ชุมชนบ้านพุเขียวเป็นพื้นที่ชุมชนพิเศษที่มีประชาชนพื้นถิ่นตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสามารถสร้างนวัตกรรมจัดการใหม่ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ โดยที่พัฒนาพื้นที่ให้มีศักยภาพเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียวเสนอภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เกื้อหนุนการทำอาชีพหลักของประชาชนพื้นถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยว โดยในโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเขียว มีมติการประชุมว่านวัตกรรมจัดการในรูปแบบกิจกรรมย่อยของโครงการ ได้แก่ (1) กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน (2) กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และ (3) กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน โดยชุมชนบ้านพุเขียวซึ่งเป็นหนึ่งในชุมชนที่อาศัยรอบพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน สามารถสร้างแนวคิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในลักษณะการอภิมาลาในกระชัง เพื่อการเพิ่มปริมาณปลาและทรัพยากรสัตว์น้ำสู่ธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้านเชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน โดยอาศัยแนวคิดการอนุรักษ์และการงดทำการประมงในช่วงฤดูวางไข่ ด้วยเงื่อนไขทางกฎหมายห้ามประชาชนพื้นถิ่นใช้เครื่องมือใหญ่ทำการประมง แต่สามารถใช้เบ็ดตกปลาในการยังชีพได้ ดังนั้นชุมชนสามารถเปิดรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่เป็นนักตกปลา โดยที่สามารถเอื้อประโยชน์

ต่อการกระจายรายได้สู่ชุมชน ในลักษณะบริการเรือนำเที่ยวแก่นักตกปลาและนักท่องเที่ยวทั่วไป การจำหน่ายอุปกรณ์ตกปลา อาหารปลา การจำหน่ายสินค้าชุมชนจากการแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำ การบริการอาหารและที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนสามารถเป็นผู้จัดดำเนินการเองได้ โดยหน่วยประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจานเป็นหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ

2. กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นกิจกรรมที่ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเขียว ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและภาคีเครือข่ายช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเขียน โครงการนำเสนอของงบประมาณต่อกรมการท่องเที่ยว ด้วยเห็นว่าอาชีพหลักของชุมชนบ้านพุเขียวคือการทำ การเกษตรเป็นหลัก หากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นตัวตนของตัวเองให้มีมูลค่าเพิ่มจากเดิมที่เป็นอยู่ เป็นสิ่งที่ไม่เกินความสามารถที่ชุมชนกระทำได้ และเมื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างภาค การเกษตรและภาคการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน มติจากการประชุมเห็นว่า สามารถส่งเสริมให้ คนในชุมชนปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์เป็นวัตถุดิบนำไปประกอบอาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการ นักท่องเที่ยว เพราะการเกษตรถือเป็นรากเหง้าของชุมชนบ้านพุเขียว พืชผักประจำถิ่นสามารถนำมา เป็นวัตถุดิบเพื่อการบริการโภชนาการรับบริการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรอาหารปลอดภัย อีกทั้ง การนำผักเกษตรอินทรีย์ประจำถิ่นมาใช้ประกอบอาหารสามารถสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ให้กับชุมชนบ้านพุเขียว

3. กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด

ชุมชนบ้านพุเขียว เป็นชุมชนพิเศษที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัด เพชรบุรี ประชาชนพื้นถิ่นตั้งบ้านเรือนและอาศัยโดยใช้เซลล์แสงอาทิตย์หรือ โซลาร์เซลล์ ด้วยติดกับ เงื่อนไขของพื้นที่ ชุมชนไม่สามารถมีไฟฟ้าใช้ได้ การเริ่มต้นคิดด้วยการนำจุดอ่อนมาสร้างเป็นจุด แข็ง เพื่อค้นหาแนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเป็นหมู่บ้านพลังงานสะอาด โดย สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองรับ การให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยพลังงานสะอาดจากธรรมชาติ จุดเริ่มต้นการคิดเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับ สภาพพื้นที่

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ใน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เป็นสิ่งสะท้อนฐานคิดการปรับกระบวนการที่ เน้นคนเป็นศูนย์กลางแบบบูรณาการ โดยการจัดพื้นที่หรือเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคล ต่างกลุ่มกัน เพื่อการปรับทัศนคติให้มีความเข้าใจต่อแนวความคิดการใช้พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการแสวงหา

ผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกัน จนสามารถพัฒนาและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ใช้กลยุทธ์การเปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชน อุทยานแห่งชาติและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ โดยร่วมกันเสนอความคิดต่อการจัดทำโครงการขึ้นมาในลักษณะการบูรณาการระหว่างกิจกรรมภาคการเกษตรและภาคบริการการท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่ทางเลือกอาชีพใหม่อื่นๆ ที่อยู่บนฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรเดิม ภายใต้โครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านพุเข็ม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรม ได้แก่

1. กิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณจากกรมการท่องเที่ยว เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท
2. กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณจากหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน เป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท
3. กิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ โดยประชาชนพื้นถิ่นทุกคนครัวเรือนสามารถขอรับเงินอุดหนุนจากกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ชุมชนจัดซื้อแผงโซลาร์เซลล์ในราคาต้นทุนต่ำ

กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นนับเป็นการค้นหาวัดกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็ม ในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แนวคิดใหม่จากการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการกระบวนการทำงานใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย “นวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตก ประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ จำแนกตามอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคล พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากอัตรากำลังส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเป็นกลุ่มเพศชาย ทำให้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้สัดส่วนเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ เจริญสุข (2554) ที่ว่างานอุทยานแห่งชาติเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลรักษาพื้นที่ และจัดการทรัพยากรในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องเน้นการใช้บุคลากรที่เป็นเพศชาย ซึ่งมีความแข็งแรง สมบูรณ์ ในการออกปฏิบัติงานในพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเพศหญิงเหมาะสำหรับงาน ชุกร การบริการด้านการท่องเที่ยว และบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ซึ่งมีปริมาณงานน้อยกว่า จึงมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศชายในสัดส่วนที่มากกว่าเพศหญิง

การรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ เป็นแหล่ง พืชพันธุ์ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ทาง ระบบนิเวศ กฎหมายที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ ได้แก่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2504 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติในทิศทางที่สูง กว่าหรือดีกว่าประชาชนพื้นถิ่น เนื่องจากสถานภาพทางอาชีพและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่ง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กำกับและควบคุมดูแล ยึดหลักการ ปฏิบัติงานตามกฎหมายที่เป็นระบบของกฎและแนวทางปฏิบัติซึ่งบังคับใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรม ของบุคคลเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการตีความข้อกฎหมายที่แตกต่างกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นเกิดจากความแตกต่างในการรับรู้และ มุมมองที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบหรือขอบเขตหน้าที่ที่แตกต่างกัน อีกทั้งความคิด ค่านิยม และวิถี ชีวิตที่ไม่สอดคล้องกันมีผลให้การรับรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น แตกต่างกัน ดังผลการวิจัยของ ศศิน เฉลิมลาภและคณะ (2556: 64) ที่ได้วิเคราะห์ความขัดแย้งด้าน ข้อมูล เช่น การขาดข้อมูล ขาดการให้ข่าวสาร ความเข้าใจผิด การสื่อความหมายไม่ตรงกัน การ ตีความที่แตกต่างกันเป็นปัญหาของความแตกต่างในการรับรู้และมุมมอง ความสับสนที่เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบหรือขอบเขตหน้าที่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 3 พื้นที่ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติพุเตยและอุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติมีความสำคัญในระดับ มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนันต์ เจริญสุข (2554: 65) ที่ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

ทุกคนทราบดีว่ากฎหมายหลักที่ใช้ในการปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติ คือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ส่วนประชาชนพื้นถิ่นทั้ง 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านพุซึ่ม ชุมชนบ้านตะเพินคี และชุมชนบ้านเขาเหล็ก มีการรับรู้กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ มีความสำคัญในระดับปานกลาง ด้วยประชาชนพื้นถิ่นเห็นว่ากฎหมายบางข้อไม่เอื้อต่อวิถีชีวิตในปัจจุบันและกฎหมายที่ใช้บังคับคือ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีความเก่าแก่มาก มีอายุร่วม 54 ปี ข้อบัญญัติบางข้อไม่ทันกับยุคสมัยและไม่เหมาะกับสภาพแวดล้อมที่ชุมชนตั้งอยู่ อีกทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีอำนาจบังคับใช้ข้อกฎหมายอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ประชาชนพื้นถิ่นละเลยและมองข้ามความสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจาตุรนต์ จันระมาด (2553: 268) ที่เห็นว่าอุทยานแห่งชาติควรมีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ มณฑิษา ทองศาสตรา (2547: 83) เห็นว่าพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 16 เป็นการให้อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจมากเกินไป ไม่เป็นการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ

ดังนั้นผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรตระหนักถึงความทันสมัยของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อการกำหนดนโยบาย ทิศทางและมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างอุทยานแห่งชาติ ชุมชนและ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อีกทั้งควรถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายฉบับเดียวกันให้แก่ประชาชนพื้นถิ่นด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อลดความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องกัน เป็นการรวมพลังกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวนอกกระแสสู่เส้นทางสายหลักของการท่องเที่ยวไทย โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนบนฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่น เน้นสร้างคุณค่าของการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนท้องถิ่น และสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน ทำให้เกิดความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้กำหนดตัวชี้วัดออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติทรัพยากรธรรมชาติ

มิตินทรีย์วิทยาวัฒนธรรม มิตินทรีย์วิทยาการจัดการ และมิตินทรีย์วิทยาที่มีส่วนร่วม ดังแนวคิดองค์ประกอบหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ Buckley (1994: 662) 4 ประการ ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นฐาน (Nature Based Tourism) การท่องเที่ยวสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation Supporting Tourism) การท่องเที่ยวบนฐานของสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmentally Education Tourism) และ การท่องเที่ยวบนฐานของการจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)

1. มิตินทรีย์วิทยาธรรมชาติ

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ที่ถูกต้องในมิตินทรีย์วิทยาธรรมชาติในระดับปานกลาง โดยเห็นว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นต้องช่วยกันเป็นหู เป็นตา เรื่องการบุกรุกและทำลายป่า เป็นสิ่งที่ประชาชนพื้นถิ่นและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเห็นพ้องตรงกันในลำดับแรกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพราะเป็นต้นทุนที่สำคัญต่อวิถีชีวิตและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน อีกทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน ประชาชนพื้นถิ่นต้องร่วมมือกันให้เกิดกิจกรรมการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ บุญยชญ์ อเนกสุข (2549: 72) ที่ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เคารพความหลากหลายทางชีวภาพ ก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและพันธุ์พืชในท้องถิ่น นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Agnes Kiss (2004: 232-236) ที่สรุปว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ทั้งนี้ชุมชนต้องมีการระบุดึงการอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรมและเป้าหมายในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการทัศนหรือแนวความคิดมองเรื่องการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวในเชิงทำลายทรัพยากรธรรมชาติและเห็นว่าประชาชนพื้นถิ่นไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผลงานวิจัยของ Pipinos and Fokiali (2009) ระบุว่า ประชาชนพื้นถิ่นมีทัศนคติและมุมมองในเชิงบวกต่อการลงทุนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นให้ความสำคัญเรื่องอนุรักษ์เชิงนิเวศกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและการริเริ่มให้มีการกระจายอำนาจสู่ชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบทางเลือกของการท่องเที่ยวที่ถูกจำแนกโดยการศึกษาที่สมบูรณ์แบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในฐานะที่เป็นแนวคิดริเริ่ม เป็นการผลักดัน

แนวทางที่ยั่งยืนทั้งด้านการอนุรักษ์เชิงนิเวศและการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้ ศศิณี เกลิมลาภและคณะ (2556: 66) ได้วิเคราะห์ความขัดแย้งที่มีรากของปัญหาที่ปรากฏในระดับ ลึกเรื่องความความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้และชาวบ้าน โดยที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้รู้สึกที่ชาวบ้าน เป็นผู้ทำลาย หากแต่ผลการวิจัยของ นิสารัตน์ จุลวงศ์ (2553: 133) เห็นว่าการมุ่งสร้างจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชน โดยการประสานการประกอบอาชีพ การ อนุรักษ์ธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ ทิพย์สุดา พุฒจรรย์ (2556: 246) ได้สรุป การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมีเป้าหมายให้การ ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างรายได้เสริม สร้างการมีส่วนร่วม สร้างและรักษาความภาคภูมิใจวิถีชีวิตดั้งเดิม สร้างการพึ่งตนเอง สร้างการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา และสร้างชุมชนเข้มแข็ง และ จากผลงานวิจัยของ ระพีพรรณ ทองหล่อ และคนอื่นๆ (2551: 70) พบข้อคิดบทเรียนที่ได้จากการท่องเที่ยวว่าเป็นเครื่องมือการกระตุ้นให้หวงแหน ทรัพยากรในท้องถิ่น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่อุทยาน แห่งชาติ ต้องเกิดความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ สามารถสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากร ใช้การ ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพร้อมขยายผลให้ นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ต่อไป

2. มิติทรัพยากรวัฒนธรรม

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่นมีกระบวนการที่สนับสนุนต่อการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรมในระดับปานกลางโดยมองว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถกระตุ้นให้ประชาชนพื้นถิ่นช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชน พร้อมทั้งตระหนักในคุณค่าของวิถีชีวิตตนเอง ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับ วัฒนธรรมบนพื้นที่โดยไม่มี การดัดแปลงใดๆ เพราะการเป็นตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อย่างเข้าใจและเข้าถึงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของชุมชน สามารถสร้างความ ภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Allison (2005: Abstract) ที่แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชน ชุมชน สามารถฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเองสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ดังที่ Buckley (2009: 6) มองความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และ McLaughlin, Juliene Melissa เห็นว่าการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่เกื้อกูลชุมชน นอกจากนี้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

ในชุมชนสามารถส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม สร้างกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวจากวิถีชีวิตและอาชีพ กระตุ้นให้ชุมชนภาคภูมิใจร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตัวเอง นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Agung, Aryani, and Jie (2015: 324) เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน สามารถเสนอภาพลักษณ์วิถีชีวิต ความโอปอ้อมอารีของคนในสังคมและวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยขนบธรรมเนียม ศิลปะ และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ส่งต่อกันรุ่นต่อรุ่นแก่นักท่องเที่ยวได้ ในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยของ ผดุงเกียรติ ม่วงนันทศรี (2554: 114) ที่พบว่าชุมชนสามารถนำประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในเชิงธุรกิจ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ อาทิ การนำสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาขายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น อีกทั้ง บัญชรแก้วส่อง (2557: 4) เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น แต่เป็นการจัดการเพื่อฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นในทุกด้าน รวมทั้งการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน ทั้งวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา การเกื้อกูลแบ่งปันให้เกิดขึ้นในชุมชน

3. มิติการจัดการ

ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมิติการจัดการ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ พบว่า ประชาชนพื้นถิ่นเห็นควรว่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ควรมีระเบียบที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับการเปิดโอกาสให้ชุมชนทำกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ไม่สามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ได้อย่างชัดเจนและเปิดเผย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ashley and Garland (1994) ที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายและออกกฎหมายในการสนับสนุนการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนจัดเป็นวาระแห่งชาติ เพราะนโยบายและกฎหมายส่งผลกระทบต่อการเติบโตและรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนในทิศทางบวก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติยังขาดความไว้วางใจและมั่นใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนพื้นถิ่น เพราะการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อีกทั้งยังไม่มีข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเป็นธุรกิจชุมชน ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ไม่มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมชุมชนอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติยังมีความทับซ้อนกันระหว่างอุทยานแห่งชาติและชุมชนทั้งในเรื่องที่พักแรมและกิจกรรมนำเที่ยว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2555-2558) ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

(2555: 16) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ มีโครงการเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หากแต่ในโครงการดังกล่าวไม่ได้ระบุนความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับชุมชนในพื้นที่ ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในแต่ละอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้ Mcalpin (2007: 51-69) พบว่าการทำโครงการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ต้องมีการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวตามแนวทางการอนุรักษ์และควรได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานรัฐและองค์กรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพราะการท่องเที่ยวชุมชนมีแนวคิดมาจากการพัฒนาชุมชน หรือทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีการจัดการตนเองที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบทหรือสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นๆ (มณฑาวดี พูลเกิด, 2554: 79) นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนมีการจัดการ ประชาชนพื้นถิ่นผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสามารถส่งเสริมให้กลุ่มประชาชนพื้นถิ่นใช้ทรัพยากรในชุมชน อาทิ การปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนรายได้กับคนในชุมชนที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้จากการปลูกพืชผักอินทรีย์ปลอดสารพิษให้กับสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวไว้ทำอาหารรองรับนักท่องเที่ยวอย่างปลอดภัย และได้พืชผักที่สด ใหม่ สะอาด และเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชผักท้องถิ่นตามฤดูกาลพืชผักท้องถิ่น

4. มิติการมีส่วนร่วม

เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมีกระบวนการที่คนๆ หนึ่งที่ถูกต้องในมิติการมีส่วนร่วมในลำดับที่น้อยที่สุดในจำนวน 4 มิติที่ทำการศึกษ ด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติต้องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันระหว่างอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นฐานะหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตามกฎหมายและประชาชนพื้นถิ่นผู้ได้รับอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ ดังนั้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น หากแต่กระบวนการที่คนหรือฐานคิดของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ที่ควบคุมดูแลและไม่มีภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้เข้าไปทำงานร่วมกับประชาชนพื้นถิ่นในเรื่องการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเพียงผู้กำกับดูแลให้ประชาชนพื้นถิ่นดำเนินกิจกรรมให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อีกทั้งหน่วยงานระดับกรมอุทยานแห่งชาติไม่มีนโยบายหรือระเบียบปฏิบัติเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและชุมชนในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐาน ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาระดับหน่วยอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ไม่มีภาระงานในส่วนนี้ แต่ในขณะที่เดียวกัน

ประชาชนพื้นถิ่นมีความต้องการให้อุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในลักษณะเป็นหน่วยงานที่เลี้ยงให้กับชุมชน เพื่อให้การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผลงานมีทิศทางถูกต้องและตรงประเด็น ซึ่งจากผลการวิจัยของ จาตุรงค์ จันระมาด (2553: 175) พบว่า ปัจจัยการจัดการมีส่วนร่วมของอุทยานแห่งชาติ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของอุทยาน มีผลต่อประสิทธิภาพการนำนโยบายบริหารอุทยานแห่งชาติไปปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในระดับมาก ซึ่งสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่อุทยานแห่งชาติจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่อุทยานแห่งชาติเป็นเจ้าภาพ แต่น้อยมากที่อุทยานแห่งชาติจะเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อุทยานแห่งชาติสามารถเข้าร่วมได้ในหลายลักษณะ เหมือนดังที่ Cohen and Uphoff (1977: 7-9) เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมสามารถมีส่วนเกี่ยวข้องกับ 1) กระบวนการในการตัดสินใจ (Decision - Making) ทั้งการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม และ 2) กระบวนการในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งสามารถเป็นไปในรูปแบบของการเข้าร่วมโดยการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Ashley and Garland (1994) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนควรได้รับความสนใจจากทั้งหน่วยงานรัฐบาลและองค์กรอิสระที่ทำงานกับชุมชนในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า ซึ่งการพัฒนาในพื้นที่ชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งจะช่วยชุมชนที่สนใจดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวและสามารถสร้างธุรกิจได้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

การค้นหาวัตถกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ชุมชนบ้านพุเฒิม หมู่ที่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการปรับกระบวนการทัศน์ ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเฒิม และร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อค้นหาวัตถกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรูปแบบใหม่ ชุมชนบ้านพุเฒิม เป็นชุมชนที่เกิดหลังจากการสร้างเขื่อนแก่งกระจาน มีชาวบ้านจากพื้นที่อื่นๆ มาจับจองที่ดินเพื่อประโยชน์ในการทำกินและอยู่อาศัย ต่อมากรมป่าไม้ได้ประกาศเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานครอบคลุมพื้นที่บ้านพุเฒิมทั้งหมู่บ้าน ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งน้ำ ป่า และภูมิปัญญา ชาวบ้านมีอาชีพทำประมงพื้นบ้านและทำไร่เป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ทำให้องค์กรจากภายนอกมองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน เพียงแค่ส่งเสริมและสนับสนุนให้

เป็นรูปธรรม โดยอาศัยพลังจากชาวบ้านในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน จัดการชุมชนตัวเองให้มีอาชีพ เสริม และ เป็นภูมิคุ้มกันในการมีส่วนร่วมในการบูรณาการหลายป่า ด้วยอาศัย การท่องเที่ยว เป็น เครื่องมือหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mcalpin (2007: 51-69) พบว่าการทำโครงการเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จุดประสงค์หลักคือรายได้ที่เพิ่มขึ้นต่อ หัวของคนในชุมชน ด้วยการยึดหลักการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และมี สร้างรากฐานการท่องเที่ยวในรูปแบบสวนสาธารณะ ทางเดิน ที่พักแรม และการบริการของชุมชน ตามความสนใจร่วมกันของชุมชนในระดับท้องถิ่น และระดับชาติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการวางนโยบาย ต้องมีพื้นฐานทางบริบทของชุมชน เพื่อให้สามารถนำข้อเสนอแนะไปใช้ได้จริงและคนในชุมชนที่เข้า ร่วมกิจกรรมสามารถสร้างความแข็งแกร่งให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ในทิศทางเดียวกันกับ ผลงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ และศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย (2558) ที่ว่าหากคนในชุมชนเกิด ความตระหนักและมีจิตสำนึกในชุมชนท้องถิ่นให้มีประโยชน์สูงสุด เกิดความรัก ห่วงเห่น ทุกฝ่าย ต้องมีส่วนร่วม นอกจากนี้ Mogelgaard (2003) กล่าวถึงการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community Based Tourism) ว่าเป็นการบูรณาการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและใช้การท่องเที่ยวเป็น เครื่องมือในการพัฒนาบนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้น ได้ ชุมชนท้องถิ่นจะต้อง เข้าไปมีส่วนร่วมร่วม และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นโดยตรงกับชุมชน ของตนเอง ดังที่ Scheyvens (2002) กล่าวเพิ่มเติมว่า จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนมี พลังกับชุมชนใน 4 ระดับ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และการปกครอง หากแต่ปัญหาที่ถูกซ่อน ตัวระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ยังอยู่ในความเงียบสงบ การท่องเที่ยวบนฐาน ชุมชนบ้านพุเข้มเป็นไปตามวิถีการดำเนินชีวิตไปในแต่ละวัน ชาวบ้านไม่ต้องการสร้างปัญหา กับ ทางอุทยานแห่งชาติแก่กระแจนที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งพวกเขาเรียกว่า “เจ้าของพื้นที่ที่ถูกต้อง ตามกฎหมาย” การไม่จัดตั้งเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การคิดที่มองเหรียญกันคนละด้าน ส่งผลให้เกิด การคิดแบบแยกส่วน แยกกันคิด แยกกันวางแผน ระหว่างชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่อุทยานฯ กับ หน่วยงานของรัฐที่ยึดเอกสารกฎหมายเป็นที่ตั้ง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มองกันต่าง มุมมอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสกสรร ขงวณิชย์ และคณะ (2549: บทคัดย่อ) เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยานอย่างเป็นทางการ โดยไม่จัดต่อระเบียบ ข้อบังคับของอุทยาน และเน้นการใช้ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวแบบบูรณาการ อันหมายถึง แผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับปรุงและฟื้นฟู ทรัพยากร ความหลากหลายในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ดังนั้นเพื่อให้เจตนารมณ์เบื้องต้นของการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้าน พุเข้ม ที่มุ่งหวังใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ คาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการ

ท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นถิ่นในชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนที่มีความสอดคล้องกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่นและภาคีเครือข่าย โดยใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการและพัฒนา ได้แก่ (1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชนพื้นถิ่นในการค้นหาปัญหา ความต้องการ และร่วมพัฒนาชุมชนอย่างจริงจังเพื่อสร้างความใกล้ชิด และ (2) เปิดเวทีจัดกิจกรรมประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น ซึ่งการเปิดเวทีประชุมเพื่อการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการปรับกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เพื่อร่วมกันพัฒนาพื้นที่ให้มั่นคงและยั่งยืน ดังที่ตะวันฉาย หงส์วิสัย (2552: 49) ได้สรุปการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่นครสวรรค์ และกำแพงเพชรในการทำงาน โดยมีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ใ้ใจ และมีทัศนคติต่อกันมากขึ้น และในทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยของ Satyanarayana, et al. (n.d.) พบว่า กลยุทธ์ในการอนุรักษ์และการจัดการป่าโดยให้ผู้นมีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ด้วยกระบวนการจัดการผู้นมีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องมีการเปิดรับฟังการเจรจา

คณะกรรมการสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข็ม เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่าย ร่วมสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อย เพื่อการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนทัศนคติในประเด็นการค้นหานวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข็มในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ หรือการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบกระบวนการหรือบริการใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ดังที่ สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคนอื่นๆ (2553: 54) ให้ความหมายของนวัตกรรมว่าสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งการนำนวัตกรรมจัดการมาใช้ร่วมกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านพุเข็ม ถือเป็น การคิดวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประชาชนพื้นถิ่นชุมชนบ้านพุเข็ม และภาคีเครือข่าย เพราะการสร้างคุณค่าจากฐานทรัพยากรในชุมชนจะส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ซึ่งจากการร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เห็นว่าชุมชนบ้านพุเข็มเป็นพื้นที่ชุมชนพิเศษที่มีประชาชนพื้นถิ่นตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานสามารถสร้างนวัตกรรมจัดการใหม่ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ โดยนำมติและข้อสรุปไปดำเนินการเขียนโครงการชุมชนต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยต้องการพัฒนาพื้นที่ให้มีศักยภาพเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Munira, Saaidin. (2012) ที่ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมในชุมชน วิถีชีวิตและ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับเศรษฐกิจในชุมชน กล่าวคือกิจกรรมและวิถีชีวิตในชุมชนได้ถูกใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งสามารถแปดผันเป็นแหล่งเงินที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดีโดยร่วมกันเสนอความคิดต่อการจัดทำโครงการขึ้นมาในลักษณะการบูรณาการระหว่างกิจกรรมภาคการเกษตรและภาคบริการการท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่ทางเลือกอาชีพใหม่ๆ ที่อยู่บนฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรเดิม ภายใต้โครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข้มในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อนำเสนออธิบดีกรมการท่องเที่ยว เพื่อขอรับเงินอุดหนุนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ของกรมการท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ปลาหน้าบ้าน และกิจกรรมหมู่บ้านพลังงานสะอาด ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนับเป็นการค้นหาวัดกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนบ้านพุเข้มในลักษณะกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แนวคิดใหม่จากการดำเนินกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการกระบวนการทำงานใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม บนพื้นฐานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้มีความมั่นคงและยั่งยืน ดังข้อเสนอแนะในงานวิจัยของมนัสสินี บุญมีศรีสง่า และคณะ (2556) ที่ว่าแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ ควรเสนอโครงการไปยังหน่วยงานอื่น เพื่อของบประมาณมีการพัฒนาระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน หากทั้งสองฝ่ายร่วมกันบูรณาการการทำงาน ซึ่งการจัดทำโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุเข้มเป็นแนวทางการค้นหาวัดกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากตัวแทนประชาชนพื้นถิ่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2558: 52) ที่ว่าการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เป็นขั้นตอนการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมโดยที่นักวิจัยและชุมชนร่วมกันออกแบบและพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นตามแนวทางการศึกษาสภาพบริบทชุมชน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางปฏิบัติสำหรับ 2 ภาคส่วน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ และประชาชนพื้นถิ่น

สำหรับอุทยานแห่งชาติ ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

1. ผู้บริหารและผู้กำหนดนโยบายส่วนกลางของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรพิจารณากฎหมายและแนวทางการปฏิบัติในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยการกำหนดนโยบาย ทิศทาง จัดทำแผนแม่บทและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการพื้นที่แบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการควรกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้อุทยานแห่งชาติระดับพื้นที่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจบริหารงานให้ตรงกับสภาพธรรมชาติและบริบทชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอุทยานแห่งชาตินั้นๆ โดยเน้นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างอุทยานแห่งชาติและชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
2. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติระดับหน่วยพื้นที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะหน่วยงานที่เคียงกับประชาชนพื้นถิ่นในการค้นหาปัญหา ความต้องการ และร่วมพัฒนาชุมชนในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อลดช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและประชาชนพื้นถิ่น
3. ผู้บริหารอุทยานแห่งชาติควรถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายฉบับเดียวกันให้แก่ประชาชนพื้นถิ่นที่อาศัยตั้งบ้านเรือนในเขตอุทยานแห่งชาตินั้นๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อลดความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องกันในพื้นที่
4. อุทยานแห่งชาติระดับพื้นที่ ควรจัดพื้นที่หรือเวทีประชุมในลักษณะการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue) เปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้บริหาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อการร่วมกันแก้ไขปัญหา ตัดสินใจร่วมกัน และรักษาผลประโยชน์ของพื้นที่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

5. อุทยานแห่งชาติควรจัดอบรมถ่ายทอดวิธีการจัดกิจกรรมนันทนาการและโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้กับสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านพุซืมให้สามารถดำเนินการให้บริการได้

สำหรับประชาชนพื้นถิ่นควรนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

1. ชุมชนควรสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน (Community Based Ecotourism: CBET) ที่เน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มอย่างแท้จริง มีเป้าหมายและหลักการการทำงานที่ชัดเจน และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องจัดการโดยชุมชน ไม่ใช่การท่องเที่ยวชุมชน (Tourism in Community) ซึ่งเป็นวิธีการท่องเที่ยวที่ไปชุมชน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมีโครงสร้างกลุ่มและแผนการจัดการที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางสังคมและเศรษฐกิจแก่ชุมชนในท้องถิ่น โดยที่ประชาชนพื้นถิ่นควรทำงานร่วมกับอุทยานแห่งชาติและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการวางแผนโครงการ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การตัดสินใจกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา การกำหนดกฎและระเบียบปฏิบัติและการกำหนดแผนปฏิบัติงาน (2) ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดประชุม การคัดเลือกผู้นำและกรรมการ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการร่วมปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมและตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผล การจัดทำรายงานและนำเสนอผล และการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารในการติดตามและประเมินผล และ (4) ขั้นตอนการกำหนดการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ควรมุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม

1. ประชาชนพื้นถิ่นต้องให้ความสนใจและใส่ใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 และควรเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ กับอุทยานแห่งชาติ เช่น การจัดการด้านอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

2. กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินกิจกรรมโดยชุมชนควรให้ความสำคัญกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีความต่อเนื่องและยั่งยืนในพื้นที่

3. ชุมชนควรพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ สำนึกรักและตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนตัวเอง และปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ พร้อมทั้งจะสานต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนให้มีมาตรฐาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐ สังกัดหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ หน่วยประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน พัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ ควรทำงานแบบบูรณาการร่วมกันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนนั้นๆ โดยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สามารถเกิดโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพหลักในท้องถิ่นไปในทิศทางที่สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว และร่วมกันพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน (Plan) การร่วมปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดอุดมการณ์ร่วม การกำหนดแนวทางร่วม และประสบการณ์การทำงานร่วมกัน และเป็นหนทางสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนของตนเอง

2. หน่วยงานการท่องเที่ยวจังหวัดควรร่วมมือกับผู้ประกอบการนำเที่ยวในพื้นที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน ควรบรรจุรายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านพุ่มเข็มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี และสนับสนุนและประสานงานเรื่องกิจกรรมนำเที่ยวกับคนในพื้นที่ที่เป็นตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้ชุมชนเกิดพลังในการทำงาน อีกทั้งความเชื่อมโยงของกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนสามารถสร้างอาชีพอื่นๆ ได้ อาทิ ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านอาหารและของที่ระลึกต่างๆ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนพื้นถิ่นมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

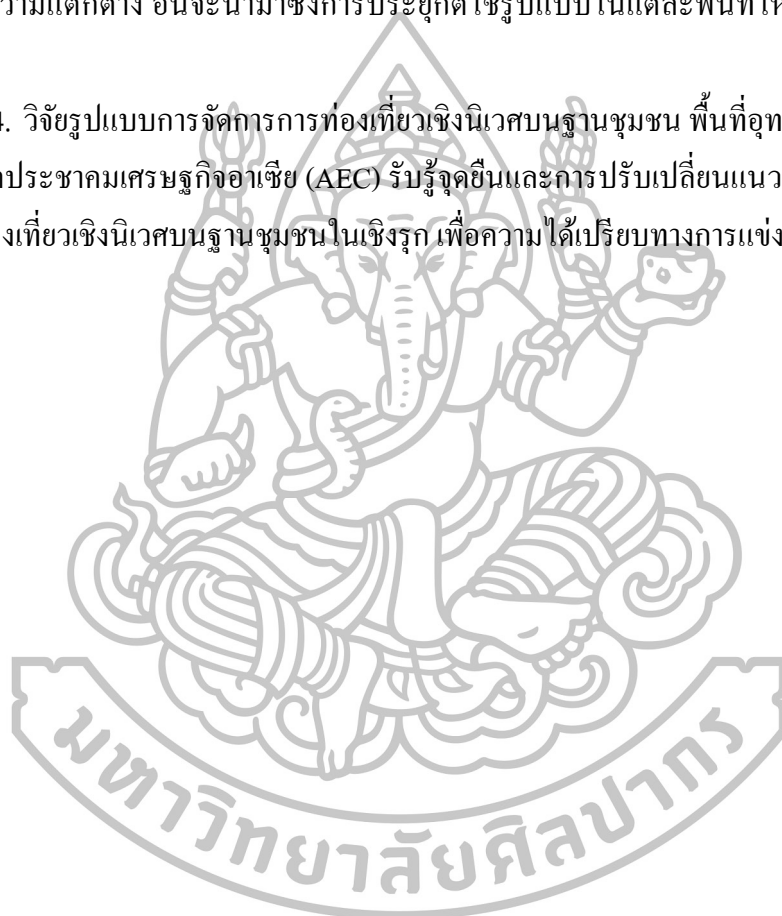
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นมิติใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาพื้นที่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. วิจัยเพื่อหาแนวทางยกระดับมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย

2. วิจัยเจาะลึกผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ศึกษาแนวคิดประเด็นชุมชนกับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการ กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายการดำเนินงาน

3. วิจัยกระบวนการทัศน์และนวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนใน เขตอุทยานแห่งชาติ ในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทย เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อศึกษาความ เหมือนและความแตกต่าง อันจะนำมาซึ่งการประยุกต์ใช้รูปแบบในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

4. วิจัยรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในเขตภูมิภาคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) รับรู้จุดยืนและการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเชิงรุก เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล นวลโย. (2558). หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์.
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2552). **แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี (พ.ศ.2552-2554)**.
กรุงเทพฯ: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- _____. (2555). **แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี (พ.ศ.2555-2558)**. กรุงเทพฯ: กรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- _____. (2555ก). **ภาคตะวันตก**. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน. เข้าถึงได้จาก <http://park.dnp.go.th/visitor/listregion.php?regionid=6>.
- _____. (2555). **พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ**. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน. เข้าถึงได้จาก
http://dnp.go.th/parkreserve/Np/Html/Law/Law_NationPark_2504html.
- กระสุน บุญอำพล. (2546). “ทัศนคติของหัวหน้าครัวเรือนรอบอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพรที่มี
ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและ
พัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โกวิท พวงงาม. (2551). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). **คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จริน สิริ. (2544). “การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐาน
ในการพัฒนา: กรณีชุมชนเมืองกีด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จาดรนต์ จันระมาด. (2553). “การนำนโยบายการบริหารอุทยานแห่งชาติไปปฏิบัติ.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรศักดิ์ ทิพย์วงศ์. (2549). “ความรู้และความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลรอบแนว
เขตอุทยานแห่งชาติเวียงโกศัยต่อพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2553). **จิตวิทยาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2545). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: นักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรเฉลิม องอาจานศาล. (2551). การท่องเที่ยวเชิงแนวคิด: ผลิตภัณฑ์ หรือ นวัตกรรมใหม่. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. (2545). **พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เฉลิมพล ศรีหงส์. (2548). **กระบวนการประกอบกรบรยายกระบวนการ PS 705 แนวความคิดเชิงทฤษฎีในการบริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารทางวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชญัญ วงษ์วิภาค และคณะ. (2547). **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้ง.
- เฉอมมาลย์ ราชภัณฑารักษ์. (2553). **มนุษย์กับวัฒนธรรม.” ใน มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดรรรชนี เอมพันธ์. (2545). **สรุปประสบการณ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2555). “แนวคิด หลักการ แนวทางการดำเนินงานการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน.” **คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์**. 15 ธันวาคม.
- _____. (2556). **คุยกับดรรรชนี เอมพันธ์ ค้นหาจุดสมดุลของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.greenworld.or.th/greenworld/Interview/2239>.
- ดรรรชนี เอมพันธ์ และเรณูภา กลับสุข. (2555). **การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ตะวันฉาย หงส์วัลย์ และคณะ (2552). **ป่าชุมชนรอบผืนป่าตะวันตก เครื่องข่ายป่าชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรรอบผืนป่าตะวันตก มูลนิธิสืบนาคะเสถียร**. กรุงเทพฯ: ที คิว พี.

- ทรงธรรม สุขสว่าง. (2553). ผลการอภิปรายเรื่อง “การจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อความมั่นคงของ ประเทศ” ใน รายงานการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการประชุมวิชาการอุทยาน นันทนาการและการท่องเที่ยว ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทิพย์สุดา พุฒจร (2556). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- ธีรพัฒน์ ตื้อตัน. (2545). การศึกษากกรณี: ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าดอยท่าคำ ตำบลนาสอง อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 14 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2545). “วิถีคหกรรมศาสตร์ในประเทศไทย: บทสะท้อนวิสัยทัศน์และ กระบวนทัศน์จากปัจจุบันสู่อนาคต.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษิต สาขาวิชา อาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นवलนุช เขียวหวาน. (2550). “ค่านิยมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่าของผู้มาเยือนอุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิภารัตน์ สายประเสริฐ. (2553). “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลห้วย สัตว์ใหญ่ อำเภห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นिसารัตน์ จุลวงศ์. (2553). “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม.”
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นำชัย ทนุผล. (2542). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). “รายงานผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.” สาขาวิชา พัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. (2554). เอกสารประกอบการสอนวิชาการระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บัญญัติ แก้วส่อง. (2557). “การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น.” จดหมายข่าว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น 15, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน): 4-5.

บุญยสฤษดิ์ อเนกสุข. (2554). “กระบวนการทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาโทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประสาน ต่างใจ. (2545). บุญนิมิต กระบวนทัศน์ใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.

ปรัชญากรณ์ ไชยคช. (2546). “ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” อนุสาร อสท 43, 9 (เมษายน): 120-121.

ปรีดา ยังสุขสถาพร (2556). บริการนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯธุรกิจ.

ผดุงเกียรติ ม่วงนนทศรี. (2554). “รูปแบบการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ผ่องพรรณ ตรียมงคล และสุภาพ จัตุราภรณ์. (2555). การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

พิจาริณี โสชัยยะกุล. (2554). PATA 60th Anniversary and Conference: ความเป็นจริงใหม่ของการเดินทางท่องเที่ยว ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2551). “การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน.” วารสารการบริการและการ 3, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).

- พีรธร บุญยรัตน์, บุญส่ง กวยเงิน และพัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). **กระบวนการทำงานในชุมชนแบบมีส่วนร่วม**. พิษณุโลก: สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. (2553). **ผลการอภิปรายเรื่อง “การจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อความมั่นคงของประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มณฑาวดี พูลเกิด. (2554). “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อความยั่งยืน.” **วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา** 23, 77 (มกราคม-มีนาคม): 70-80.
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และคนอื่นๆ. (2556). “แนวทางการพัฒนาถนนคนเดิน ตลาด 200 ปี ปรานบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน.” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** 6, 1 (มกราคม-เมษายน): 119-129.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). “การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์.” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** 8, 1 (มกราคม-เมษายน): 47-57.
- ยศ สันติสมบัติ และคณะ. (2544). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นพบุรีการพิมพ์.
- ราณี อมรินทร์รัตน์. (2551). **แนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2544). **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรรษยา ศิริวัฒน์. (2549). **กระบวนการทัศน์ใหม่ในการปฏิรูประบบราชการไทย**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2549). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิลาวณิชย์ ภมรสวรรณ. (2553). “แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำดังเดิมในพื้นที่เทศบาลตำบลอัมพวาและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดสมุทรสงคราม.” **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่** 3, 2 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 5- 16.
- วีระพล ทองมา. (2548). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดเชียงใหม่ในการบริหารจัดการท้องถิ่นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริณา ภูมิพฤกษ์. (2554). “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.

- ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว. (2557). **เข็มทิศท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เศกสรร ยงวนิชย์ และคณะ. (2549). **การมีส่วนร่วมและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2556). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism)**. เข้าถึงเมื่อ 11 กันยายน. เข้าถึงได้จาก http://www.cbt.org/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2547). **โครงการจัดทำรูปแบบกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำนโยบายแผน มาตรการ หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพจน์ สุคนธ์โอสถ. (2548). **ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 14 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). **รายงานประจำปี 2556**. กรุงเทพฯ: สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สมชัย เพียรสถาพร. (2553). **ผลการอภิปรายเรื่อง “การจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อความมั่นคงของประเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคนอื่นๆ. (2553). “นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ.” **วารสารบริหารธุรกิจ** 33, 128 (ตุลาคม-ธันวาคม): 49-65.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2546). **สังคมวิทยาประยุกต์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินธุ์ สโรบล. (2546) **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- _____. 2548. “การท่องเที่ยวโดยชุมชน.” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวชุมชน เสนอที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2-3 พฤศจิกายน.
- _____. (2551). **ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ข้อเสนอเพื่อการปรับตัวของชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวไทย**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- ศิริวัฒนา ใจมาและคณะ. (2546). **โครงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุดา ภิรมณ์แก้ว. (2553). **การจัดระเบียบสังคม. ใน มนุษย์กับสังคม. อัมพร สุคันธวิช และ ศิริรัฐ ไกวงส์ (บรรณาธิการ)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิณี พรพันธุ์ไพบุลย์. (2554). “ความคิดเห็นของคณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติต่อกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์ของอุทยานแห่งชาติออบหลวง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนิสา มามาก. (2554). **สรุปสาระสำคัญของวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างศักยภาพโฮมสเตย์ กรณีศึกษา: บ้านอาลีโฮมสเตย์ อำเภอตำบองแทบ จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2545). “Table for Determining sample Size from a Given Population.” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 180591 ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2551). **ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ:พลังปัญญา.
- สำนักงานนวัตกรรม. (2549). **สุดยอดนวัตกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2551). **คู่มือการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- อนันต์ เจริญสุข. (2554). “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานัน จังหวัดนครศรีธรรมราช.” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. (2556). **แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554-2558**. เพชรบุรี: อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.
- เอเซีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์. (2549). **รายงานฉบับสุดท้ายโครงการขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี**. กรุงเทพฯ: เอเซีย แล็บ แอนด์ คอนซัลแตนท์.

ภาษาต่างประเทศ

- Ashley, C. and E. Garland. (1994). Promoting Community-based tourism development: Why Whatand How. Research Discussion paper Number 4 October. Ministry of Environment and tourism.
- Cohen, J.M. and N. Uphoff. (1977). **Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation**. New York: Cornell University.
- Cole, S. (1996). Anthropologists, local communities and sustainable tourism development. In M.J.Stabler (Ed.), *Tourism and sustainability: Principle to practice*. Wallingford: CAB International.
- Emilia M. Roslinda. (2013). "Integrating innovation, quality and standardization in the Philippines: Three examples from Bohol Province. In *Invating CBT in ASEAN: Current Directions and New Horizons*. Chiang Mai, Thailand.
- Ghurmi, G. (1997). Developing a tourism destination: The experience of the King Mahendra Trust for the natust re conservation with ecotourism in proceeding of international seminar an ecotourism for forest conservation and community development. RECOFTC Report No.15. Bangkok, Thailand.
- Gill, A.M. (1997). **Competition and the resort community. Toward an understanding of residents'need**. In P.E. Murphy, **Quality management in urban tourism**. UK: Joh Wiley and Sons.
- Kiss, A. (2004). "Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds?." **Journal of Trends in Ecology and Evolution** 19, 5: 232-236.
- Mcalpin, M. (2007). "Conservation and community-based development through ecotourism in the temperate rainforest of southern Chile." **Journal of Policy Science** 41, 1: 51-69.
- McLaughlin, J. M. (2011). Ecotourism Assessment: Applying the Principles of Ecotourism to Paddle-Based Recreation in St. Lawrence Islands National Park and Environs.
- Mogelgaard, K. (2003). *Helping People, Saving Biodiversity-An Overview of Integrated Approaches to Conservation and Development*, Population Action International, USA.

- Munira, Saaidin. (2012). "Discovering Ecotourism Products in the community of Kampadang and Kamuung and Kampung Deraka." **Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business** 3, 12: 83-91.
- Pipinos G. and Fokiali P. (2009). An assessment of the attitudes of the inhabitants of Northern Karpathos, Greece: towards a framework for ecotourism development in environmentally sensitive areas. *Journal of Environ Dev Sustain*,11(655-675)
- Ralf Buckley. (1994). "A Framework for Ecotourism." **Annals of Tourism Research** 21, 3: 661-664.
- _____. (2009). *Ecotourism Principles and Practices*. International Centre for Ecotourism Research Griffith University, Australia.
- Rose, Barbour. (2007). **Doing Focus Groups**. SAGE.
- Sandmeyer, Allison E. (2005). "Community-based ecotourism and sustainable community development: Exploring the relationship." Master of Arts, Dalhousie University.
- Satyanarayana, B., P. Bhanderi. et al. (2012). A Socio-Ecological Assessment Aiming at Improved Forest Resource Management and Sustainable Ecotourism Development in the Mangroves of Tanbi Wetland National Park, The Gambia, West Africa. *Journal of Ambio*, 41: 513-526.
- Scheyvens, R. (2002). *Case Study: Ecotourism and Empowerment of Local Community*. Tourism Management.
- Schwandt, T. A. (1994). Constructivist, Interpretivist Approaches to Human Inquiry. In N. K. Denzin and Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research*.
- Taro, Y. (1967). **Elementary sampling theory**. New York: Prentice-Hall.
- Toson, C and D. Timothy. (2003). "Arguments for community participation in tourism development process." **Journal of Tourism Studies** 14, 2.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางผลการวิจัยตอนที่ 2 กระบวนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขต
อุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ตารางที่ 28 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

(n=166)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระงาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสิน ทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน คนในชุมชนต้องช่วยกัน เป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติ เรื่องการบุกรุกและทำลายป่า	3.50	0.58	3.61	0.50	3.63	0.49	3.54	0.56
2	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน คนในชุมชนต้องร่วมมือ กันให้เกิดกิจกรรมการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	3.43	0.55	3.22	0.43	3.41	0.50	3.40	0.53
3	กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติที่จัดโดย คนในชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องมีการกำหนดเส้นทางเข้า-ออก พื้นที่ให้ชัดเจน และ มีการระบุ เส้นทางและระยะทางเป็นลายลักษณ์ อักษรบนเอกสารเพื่อการท่องเที่ยว	3.36	0.61	3.06	0.42	3.33	0.55	3.33	0.58
4	กรมอุทยานแห่งชาติ ฯ ควรส่งเสริม ให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.34	0.51	2.94	0.54	3.33	0.55	3.30	0.53
5	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน ควรมีการกำหนดเขตการใช้ พื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ อุทยาน แห่งชาติ	3.35	0.51	3.11	0.58	3.22	0.42	3.30	0.51

ตารางที่ 28 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของเจ้าหน้าที่อุทยาน (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ							รวม	
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)		\bar{x}		
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD			
6 การดำเนินการท่องเที่ยวในเขต อุทยานแห่งชาติ ต้องหลีกเลี่ยงการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทาง ธรรมชาติ	3.31	0.69	3.28	0.67	3.07	0.73	3.27	0.70	
7 การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย คนในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องมีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อการเรียนรู้ เช่น รูปภาพ และ คู่มือการท่องเที่ยวอย่างง่าย	3.34	0.61	2.94	0.24	3.11	0.64	3.26	0.60	
8 ในเขตนันทนาการของอุทยาน แห่งชาติ (บริเวณหมู่บ้าน) ต้องมี การออกแบบจัดทำผังบริเวณ ที่สอดคล้องกับคุณค่าและความ เปราะบางของธรรมชาติ	3.27	0.62	3.22	0.55	3.07	0.38	3.23	0.58	
9 ชุมชนไม่สามารถจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ หรือ พืช เฉพาะถิ่นในอุทยานแห่งชาติได้ เพื่อ เป็นการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้ ชุมชนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว	3.08	0.78	3.33	0.69	3.19	0.74	3.13	0.76	
10 คนในชุมชนควรกำหนดเส้นทางและ กิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยาน แห่งชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยาน แห่งชาติ	3.01	0.81	3.44	0.62	3.15	0.72	3.08	0.79	

ตารางที่ 28 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของเจ้าหน้าที่อุทยาน (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ								รวม	
	แก่ง กระงาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
11	คนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่สามารถยืดหยุ่นหรืออนุโลมให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเก็บพืชพันธุ์ในป่า เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	2.91	0.93	3.33	0.49	3.07	0.62	2.98	0.86	
12	การท่องเที่ยวศึกษาเส้นทางธรรมชาติในเขตสงวนสภาพธรรมชาติ ไม่ควรมีการพัฒนาเส้นทางที่สะดวกสบาย ตัดผ่านถิ่นที่อยู่อาศัยและเส้นทางเดินของสัตว์ป่า เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงและซาบซึ้งกับระบบนิเวศและพืชพันธุ์ สัตว์ป่าที่หายาก	2.98	0.85	2.67	0.97	2.74	0.66	2.90	0.84	
13	คนในชุมชนไม่สามารถนำนักท่องเที่ยวเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติในเขตพื้นที่หวงห้ามได้	2.89	0.90	2.50	0.86	2.37	0.74	2.77	0.89	
14	กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ถือว่าการเก็บหาและใช้ไม้พื้น เป็นส่วนหนึ่งของการทำลายป่าไม้และสิ่งแวดล้อม	2.79	0.90	2.50	0.62	2.70	0.67	2.74	0.84	
15	ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจหาจุดสนใจในเส้นทางนำเที่ยวร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	2.53	0.78	2.94	0.42	2.81	0.79	2.62	0.76	

ตารางที่ 28 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของเจ้าหน้าที่อุทยาน (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่ง กระ जान (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
16 การท่องเที่ยวศึกษาเส้นทาง ธรรมชาติในพื้นที่เปราะบาง เช่น ป่าพรุ พื้นที่ชุ่มน้ำ หรือพื้นที่ที่มี ความหลากหลายทางชีวภาพขนาด เล็ก ควรสร้างสะพานเดินเท้าที่ทำ ด้วยวัสดุคงทน กลมกลืนกับ ธรรมชาติ	2.30	0.77	3.06	0.64	2.96	0.59	2.49	0.79
17 การจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน ฯ โดยคนในชุมชนจะไม่ส่งผลกระทบต่อ การสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ และการลดลงของชนิดพืชพันธุ์สัตว์ ป่าที่เคยปรากฏในพื้นที่มาก่อน หากมี การจัดการที่ดี	2.34	0.82	2.33	0.59	2.26	0.45	2.33	0.75
18 การจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน แห่งชาติ โดยคนในชุมชน ไม่เป็น ช่องทางให้บุคคลภายนอกเข้ามา แสวงหาผลประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและการบุกรุก ผิป่าได้ง่าย	2.14	0.92	2.28	0.89	2.30	0.82	2.18	0.90

ตารางที่ 28 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของเจ้าหน้าที่อุทยาน (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเคย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
19	การนำทางนักท่องเที่ยวเพื่อเดินป่า ศึกษาความหลากหลายของ ธรรมชาติ การส่องสัตว์ การชมนก การเที่ยวชมถ้ำ และน้ำตกในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องให้ พนักงานเจ้าหน้าที่นำทางเท่านั้น แต่ประชาชนชนพื้นถิ่นสามารถให้ ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและ เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องได้	1.88	0.99	1.72	0.75	1.59	0.64	1.82	0.92
20	คนในชุมชนสามารถเข้าร่วม กิจกรรม การท่องเที่ยวได้ไม่เฉพาะเขตบริการ หรือบริเวณที่ทำการอุทยานที่ทาง อุทยานแห่งชาติกำหนดไว้เท่านั้น แต่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ในเขตพื้นที่การพักผ่อนศึกษาหา ความรู้ และเขตกิจกรรมพิเศษได้	1.64	0.55	2.06	0.64	2.07	0.68	1.76	0.60
รวม		2.87	0.23	2.88	0.20	2.87	0.19	2.87	0.22

ตารางที่ 29 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

(n=166)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
	แก่ง กระ जान (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
1 การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชน ช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชน	3.43	0.57	3.11	0.32	3.22	0.58	3.36	0.56
2 การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชน กลับมาอนุรักษ์พืชสมุนไพรเป็น อาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการ นักท่องเที่ยว	3.36	0.48	3.28	0.46	3.26	0.45	3.33	0.47
3 คนในชุมชนต้องให้กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของ ชุมชนเท่านั้น โดยทำอาชีพ เกษตรกรรม เป็นหลัก	3.38	0.49	3.17	0.38	3.15	0.36	3.32	0.47
4 การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำ ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้พบเห็น และเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน	3.31	0.53	3.06	0.24	3.30	0.47	3.28	0.50
5 การท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชน ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตน ก่อให้เกิดความ รักและความภาคภูมิใจในชุมชนของ ตัวเอง	3.33	0.54	3.06	0.24	3.19	0.48	3.28	0.51

ตารางที่ 29 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ							รวม	
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)		\bar{x}		
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD			
6	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้กลุ่มแม่บ้าน มีโอกาสทำงานมากขึ้นและสามารถแสดงฝีมือการทำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้บุคคลต่างถิ่นได้รับประทาน	3.31	0.53	3.06	0.24	3.11	0.32	3.25	0.49
7	คนในชุมชนสามารถใช้อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมของตัวเอง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวได้	3.24	0.43	3.22	0.43	3.26	0.45	3.24	0.43
8	คนในชุมชนควรตระหนักในคุณค่าของวิถีชีวิตตนเองและให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมบนพื้นที่โดยไม่มีารดัดแปลงใดๆ	3.13	0.63	3.28	0.46	3.22	0.42	3.16	0.59
9	คนในชุมชนสามารถฟื้นฟูกิจกรรมชุมชน มารองรับการท่องเที่ยวได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การทำไร่ การตกปลา งานหัตถกรรม และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	3.12	0.49	3.06	0.42	3.30	0.78	3.14	0.54
10	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนก่อให้เกิดการส่งเสริมงานอาชีพ ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก แล้วนำมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว	3.15	0.67	3.17	0.51	3.04	0.19	3.13	0.60

ตารางที่ 29 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม		เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
		แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
11	การพักโฮมสเตย์ จะช่วยให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แลกเปลี่ยน ความรู้ในการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง	3.03	0.69	3.00	0.34	3.00	0.28	3.02	0.61
12	คนในชุมชนต้องมีการตั้งรับและ ปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยวที่ เกิดขึ้นในชุมชน ก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ ชุมชน เผยแพร่วิถีแห่งวัฒนธรรม และภูมิปัญญา เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม	2.88	0.86	3.00	0.34	3.11	0.80	2.93	0.81
13	เมื่อมีการท่องเที่ยวในชุมชน ย่อมมี การนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมา ใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นความสวยงามและ จำเป็นต้องสนใจพิธีกรรมและความ เชื่อของชุมชน	2.92	0.82	2.83	0.62	2.59	0.69	2.86	0.79
14	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน จะไม่สร้างความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ถึงแม้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือลบหลู่จารีต ประเพณีของชุมชน ก็จะได้รับ แนะนำ ตักเตือนจากคนในชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน	2.67	0.99	2.22	0.43	2.26	0.66	2.55	0.92

ตารางที่ 29 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระ जान (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
15	คนในชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรม การแสดงทางวัฒนธรรม การละเล่น พื้นบ้าน หรือการแสดงดนตรีเฉพาะ ชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ ชุมชนไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว	2.49	0.88	1.83	0.51	1.96	0.59	2.33	0.84
16	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ใช่สาเหตุที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ใน ชุมชนเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการ แต่งกาย และการบริโภควัตถุนิยม ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น	2.12	0.81	2.39	0.61	2.33	0.62	2.19	0.77
17	เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนสามารถนำ ศิลปวัฒนธรรมมาส่งเสริมการ ท่องเที่ยว เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่า ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.12	0.87	2.28	0.75	2.41	0.64	2.19	0.83
	รวม	3.00	0.21	2.88	0.13	2.92	0.15	2.97	0.20

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

(n=166)

มิติการจัดการ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1	การบริการอาหารในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่สามารถนำสัตว์ป่ามาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างจุดขายให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้อย่างเด็ดขาด	3.34	0.67	3.72	0.46	3.70	0.54	3.44	0.65
2	การจัดบริการห้องน้ำ ห้องสุขา จำเป็นต้องแยกหญิงชาย เพื่อสุขลักษณะที่ถูกหลักอนามัย	3.31	0.59	2.89	0.58	3.26	0.59	3.25	0.60
3	การสนับสนุนของภาครัฐจะช่วยให้การจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชน เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดความร่วมมือระหว่างอุทยานฯ กับชุมชน	3.26	0.56	3.11	0.32	3.26	0.45	3.24	0.52
4	การบริการพื้นที่กางเต็นท์ ในแหล่งท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน ไม่สามารถกระทำในจุดไหนก็ได้ ชุมชนต้องเป็นี่กำหนดบริเวณที่กางเต็นท์	3.35	0.67	2.83	0.51	3.04	0.71	3.24	0.68
5	การกำจัดขยะในบริเวณชุมชนด้วยวิธีเผา ถ้ามีจำนวนมากอาจส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม และมลพิษในชุมชน	3.27	0.63	3.06	0.73	2.89	0.75	3.19	0.68
6	ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว ควรทำจากเศษไม้ที่เหลือจากการก่อสร้าง เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์	3.21	0.53	3.11	0.32	3.00	0.62	3.16	0.53

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการจัดการ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ								รวม	
	แก่ง กระงาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
7	กรมอุทยานแห่งชาติ ฯ ควรมีระเบียบ ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนรวมตัว กันจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.17	0.60	3.17	0.38	2.93	0.62	3.13	0.59	
8	คนในชุมชนไม่ควรใช้กล้องโฟมบรรจุ อาหารสำหรับนักท่องเที่ยวระหว่าง การท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติในเขต อุทยานแห่งชาติเพราะยากแก่การ ทำลายและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	3.02	0.74	3.17	0.51	3.48	0.64	3.11	0.72	
9	การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ เรื่องการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติของคนในชุมชน ควร มาจากการประชุม ระดมความคิด และผ่านการเห็นชอบจาก คณะกรรมการของชุมชนและ เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ	2.98	0.82	3.28	0.46	3.41	0.50	3.08	0.76	
10	สิ่งก่อสร้างเพื่อใช้เป็นที่บริการพักผ่อน ซึ่งจัดโดยชุมชน ต้องสร้างให้มีขนาด เล็ก รูปแบบเรียบง่าย สีสันกลมกลืน กับธรรมชาติ	3.12	0.73	2.61	0.85	3.07	0.62	3.06	0.74	
11	มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวในกิจกรรม การท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน ควรเป็น คนในชุมชนที่ผ่านการอบรมจาก อุทยานแห่งชาติ	3.05	0.78	3.11	0.47	3.19	0.62	3.08	0.73	

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการจัดการ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
12	ร้านอาหารชุมชน หรือการประกอบ อาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควร ใช้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกโดย คนในชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ ชุมชน	2.93	0.74	3.11	0.32	3.19	0.48	2.99	0.68
13	ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ พื้นที่ อุทยานแห่งชาติ จะต้องจัดทำป้าย ทุกลักษณะให้มีชื่อหรือคำบรรยาย เป็นอักษรภาษาไทยและอักษร ภาษาอังกฤษ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ ของนักท่องเที่ยว	3.00	0.67	2.78	0.65	2.74	0.71	2.93	0.68
14	การออกแบบถนนและที่จอดรถใน พื้นที่ท่องเที่ยว เขตอุทยานแห่งชาติ ควรปูด้วยแผ่นหิน ให้หญ้าแซมขึ้น ปกคลุม	2.98	0.77	2.72	0.83	2.33	0.73	2.84	0.80
15	ร้านอาหารชุมชน ถือเป็นธุรกิจขนาด เล็ก จำเป็นต้องมีบ่อคักไขมันหรือ ถังบำบัดน้ำเสีย	2.79	0.66	2.78	0.55	2.81	0.48	2.80	0.62
16	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคน ในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อการบริหารจัดการที่ดี ไม่ใช่เพื่อ การหารายได้เข้าชุมชนท้องถิ่น	2.83	0.70	2.67	0.59	2.63	0.63	2.78	0.68

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการของ
เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการจัดการ	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม		
	แก่ง กระงาน (n1=121)		พุดย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
17	การจัดการเรื่องรายได้จากการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ไม่ใช่สาเหตุของความแก่งแย่งและ แตกแยกของคนในชุมชนแน่นอน	2.73	0.80	2.50	0.51	2.67	0.62	2.69	0.74
18	การออกแบบตัวหนังสือและสีที่ใช้ทำ ป้ายต่างๆ ไม่ควรมีความแตกต่างและ หลากหลาย เพื่อความเป็นระเบียบ เรียบร้อย	2.65	0.83	2.67	0.59	2.56	0.93	2.64	0.83
19	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยคน ในชุมชน ต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ จำเป็นต้องมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ ตายตัว	2.60	0.87	2.67	0.59	2.74	0.53	2.63	0.80
20	ป้ายบอกทิศทาง ป้ายเตือนภัย และ ป้ายบอกกฎระเบียบในการใช้พื้นที่ ควรใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ แทนตัวอักษรให้มากที่สุด เพื่อดึงดูด ความสนใจของนักท่องเที่ยว	2.21	0.84	2.89	0.47	2.89	0.58	2.40	0.82
21	อุทยานแห่งชาติควรจัดการพัฒนาที่ พักผ่อน แต่ควรสนับสนุนและ ส่งเสริมให้เป็นธุรกิจของคนในชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เกิด การกระจายประโยชน์ไปสู่ท้องถิ่น	2.05	0.73	2.22	0.65	2.15	0.53	2.08	0.69
รวม		2.97	0.21	2.91	0.14	2.95	0.17	2.94	0.20

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการมีส่วนร่วม		เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
ขั้นการวางแผน									
1	คนในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการ ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับ อุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วน ตำบล และ ผู้ประกอบการนำเที่ยว ด้วยวิธีการพูดคุย เสวนา และ ปรึกษาหารือ	3.06	0.33	3.10	0.31	3.17	0.38	3.11	0.35
2	การวางแผนดำเนินกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน คนใน ชุมชนต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและกำหนดทิศทางในการ ทำงาน	3.06	0.33	3.08	0.27	3.10	0.38	3.08	0.34
3	การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ เกิดขึ้นในชุมชนต้องมีการประเมิน ความพร้อม ศักยภาพของชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึง ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และมีอุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยงาน พี่เลี้ยง	3.05	0.35	3.05	0.32	3.11	0.40	3.07	0.36

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการมีส่วนร่วม		เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
4	การกำหนดระเบียบและกฎเกณฑ์ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติควรร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนพื้นถิ่น และภาคที่เกี่ยวข้องในพื้นที่	2.91	0.46	2.69	0.57	2.64	0.56	2.76	0.54
5	อุทยานแห่งชาติควรเป็นหน่วยงานที่เลี้ยงในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับการชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมาย	2.06	0.46	2.00	0.51	1.90	0.42	1.99	0.46
ขั้นการดำเนินงาน									
6	การต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ต้องเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของชุมชนทุกกลุ่ม	3.11	0.42	3.15	0.37	3.21	0.41	3.16	0.41
7	ประชาชนพื้นถิ่นต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	3.04	0.37	3.15	0.37	3.22	0.42	3.13	0.40

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการมีส่วนร่วม		เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
8	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและคนในชุมชนต้องร่วมกันกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	2.97	0.36	3.05	0.39	3.06	0.33	3.02	0.36
9	คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ พื้นที่อุทยานแห่งชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	2.99	0.34	2.97	0.36	3.04	0.31	3.01	0.33
10	คนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยการให้บริการ ขับรถ – ขับเรือ นำเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ขายอาหารและสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	2.82	0.55	2.69	0.57	2.67	0.61	2.74	0.58
ขั้นการติดตามและประเมินผล									
8	การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนทุกคน ด้วยความสามัคคี และไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับ	3.13	0.37	3.18	0.39	3.25	0.44	3.18	0.44

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการมีส่วนร่วม		เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
9	ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยินยอมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงทำลายป่าไม้และระบบนิเวศ	2.95	0.48	3.18	0.39	3.35	0.48	3.15	0.49
4	การชี้วัดความสำเร็จต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ใช่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนในชุมชนเป็นปัจจัยนำ	2.06	0.37	2.03	0.43	2.01	0.52	2.04	0.44
10	การติดตามและประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นในชุมชน ต้องมีองค์กรชุมชนหรือชุดคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน	2.87	0.46	3.03	0.49	3.21	0.41	3.03	0.47
ขั้นการแบ่งปันผลประโยชน์									
11	การกำหนดวิธีการจัดสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน	3.10	0.30	3.18	0.39	3.26	0.44	3.18	0.38
12	รายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถคืนผลประโยชน์สู่กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่	3.09	0.43	3.21	0.47	3.25	0.50	3.17	0.47

ตารางที่ 30 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ (ต่อ)

(n=166)

มิติการมีส่วนร่วม	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ						รวม			
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
13	ต้องมีการจัดสรร ผลประโยชน์จากการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยว นำมา พัฒนาพื้นที่ส่วนรวมและสิ่ง อำนวยความสะดวกพื้นฐาน ของชุมชน		3.11	0.42	3.15	0.43	3.21	0.41	3.16	0.42
14	คนในชุมชนที่เข้าร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยวบริการ ที่พักแรมและบริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์) และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถรับเงิน ค่าตอบแทนโดยตรงจาก นักท่องเที่ยวได้เลย โดยไม่ จำเป็นต้องผ่านคณะกรรมการ ชุมชน		2.00	0.39	2.28	0.60	2.50	0.69	2.25	0.61
รวม		2.77	0.27	2.80	0.12	2.86	0.23	2.79	0.25	

ตารางที่ 31 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของประชาชนพื้นถิ่น

(n=190)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	ประชาชนพื้นถิ่น						รวม		
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน คนในชุมชนต้องช่วยกัน เป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่อุทยาน ฯ เรื่องการบุกรุกและทำลายป่า	3.23	0.42	3.15	0.43	3.15	0.57	3.18	0.49
2	กรมอุทยานแห่งชาติ ฯ ควรส่งเสริม ให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.18	0.50	3.15	0.49	3.17	0.50	3.17	0.50
3	การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย คนในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องมีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อการเรียนรู้ เช่น รูปภาพ และ คู่มือการท่องเที่ยวอย่างง่าย	3.05	0.48	3.15	0.49	3.26	0.53	3.15	0.51
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชน คนในชุมชนต้องร่วมมือ กันให้เกิดกิจกรรมการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ	3.18	0.42	3.08	0.35	3.06	0.53	3.11	0.45
5	กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติที่จัดโดย คนในชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต้องมีการกำหนดเส้นทางเข้า-ออก พื้นที่ให้ชัดเจน และ มีการระบุ เส้นทางและระยะทางเป็นลายลักษณ์ อักษรบนเอกสารเพื่อการท่องเที่ยว	2.97	0.35	3.10	0.38	3.25	0.52	3.09	0.45

ตารางที่ 31 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	ประชาชนพื้นถิ่น						รวม		
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
6	ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสำรวจหาจุดสนใจในเส้นทางนำเที่ยวร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	3.03	0.51	3.08	0.48	3.14	0.45	3.08	0.48
7	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน ควรมีการกำหนดเขตการใช้พื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	2.97	0.48	3.00	0.46	3.22	0.42	3.07	0.47
8	ชุมชนไม่สามารถจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสัตว์ หรือ พืชเฉพาะถิ่นในอุทยานแห่งชาติได้	3.19	0.64	3.05	0.65	2.93	0.78	3.06	0.70
9	ในเขตนันทนาการของอุทยานแห่งชาติ (บริเวณหมู่บ้าน) ต้องมีการออกแบบจัดทำผังบริเวณที่สอดคล้องกับคุณค่าและความเปราะบางของธรรมชาติ	2.96	0.30	3.03	0.28	3.00	0.41	2.99	0.34
10	คนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ไม่สามารถยึดหยุ่นหรืออนุโลมให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเก็บพืชพันธุ์ในป่า เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว	2.76	0.74	3.49	0.60	2.76	0.81	2.91	0.80

ตารางที่ 31 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		แก่ง กระงาน (n1=121)		พุดย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
11	การจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน ฯ โดยคนในชุมชนไม่ส่งผลกระทบต่อ การสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ และการลดลงของชนิดพืชพันธุ์สัตว์ ป่าที่เคยปรากฏในพื้นที่มาก่อน	2.87	0.43	2.95	0.56	2.81	0.62	2.86	0.54
12	การท่องเที่ยวศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ในพื้นที่เปราะบาง เช่น ป่าพรุ พื้นที่ชุ่มน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความ หลากหลายทางชีวภาพขนาดเล็ก ควรสร้างสะพานเดินเท้าที่ทำด้วย วัสดุคงทน กลมกลืนกับธรรมชาติ	2.75	0.49	2.92	0.58	3.01	0.59	2.88	0.56
13	คนในชุมชนสามารถเข้าร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ไม่เฉพาะ เขตบริการหรือบริเวณที่ทำการ อุทยานที่ทางอุทยานแห่งชาติ กำหนดไว้เท่านั้น แต่สามารถจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ในเขต พื้นที่การพักผ่อนศึกษาหาความรู้ และเขตกิจกรรมพิเศษได้	2.97	0.51	2.90	0.50	2.68	0.73	2.85	0.61
14	การดำเนินการท่องเที่ยวในเขต อุทยานแห่งชาติ ต้องหลีกเลี่ยงการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทาง ธรรมชาติ	2.92	0.35	2.82	0.51	2.74	0.50	2.83	0.45

ตารางที่ 31 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	แก่ง กระจาน (n1=121)		พุเตย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสิน ทร์ (n3=27)					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
15	การท่องเที่ยวศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ในเขตสงวนสภาพธรรมชาติ ไม่ควรมี การพัฒนาเส้นทางที่สะดวกสบาย ตัด ผ่านถิ่นที่อยู่อาศัยและเส้นทางเดินของ สัตว์ป่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึง และซาบซึ้งกับระบบนิเวศและพืชพันธุ์ สัตว์ป่าที่หายาก	2.86	0.52	2.85	0.67	2.64	0.88	2.77	0.71	
16	การนำทางนักท่องเที่ยวเพื่อเดินป่า ศึกษาความหลากหลายของธรรมชาติ การส่องสัตว์ การชมนก การเที่ยว ชมถ้ำ และน้ำตกในพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ ไม่จำเป็นต้องให้พนักงาน เจ้าหน้าที่นำทางเท่านั้น แต่ประชาชน พื้นถิ่นสามารถให้ความปลอดภัยแก่ นักท่องเที่ยวและเกิดกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลที่ต้องการ	2.62	0.74	2.77	0.84	2.53	0.89	2.62	0.82	
17	การจัดการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน แห่งชาติ โดยคนในชุมชน จะไม่เป็น ช่องทางให้บุคคลภายนอกเข้ามา แสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและการบุกรุกผืนป่าได้ง่าย	2.80	0.70	2.69	0.73	2.28	0.74	2.58	0.76	
18	คนในชุมชนควรร่วมกับอุทยานแห่ง ชาติและภาคีเครือข่ายกำหนดเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	2.30	0.65	2.28	0.60	2.14	0.74	2.24	0.68	

ตารางที่ 31 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรธรรมชาติ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรธรรมชาติ		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		แก่งกระจาน (n1=121)		พุดย (n2=18)		เฉลิม รัตนโกสินทร์ (n3=27)			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
19	คนในชุมชนไม่สามารถนำ นักท่องเที่ยวเดินศึกษาเส้นทาง ธรรมชาติในเขตพื้นที่หวงห้าม ได้	2.28	0.48	2.21	0.57	2.13	0.79	2.21	0.63
20	กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่า เส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติ ถือว่าการเก็บ หาและ ใช้ไม้ฟืน เป็นส่วน หนึ่งของการทำลายป่าไม้และ สิ่งแวดล้อม	2.13	0.46	2.08	0.53	2.10	0.65	2.11	0.55
	รวม	2.85	0.17	2.89	0.17	2.80	0.19	2.84	0.18

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
 ธรรมของประชาชนพื้นถิ่น

(n=190)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1	คนในชุมชนควรตระหนักในคุณค่าของวิถีชีวิตตนเองและให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัฒนธรรมบนพื้นที่โดยไม่มี การดัดแปลงใดๆ	3.28	0.45	3.33	0.48	3.29	0.46	3.29	0.46	
2	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนกลับมาอนุรักษ์พืชสมุนไพรเป็นอาหารเพื่อสุขภาพไว้บริการนักท่องเที่ยว	3.14	0.35	3.26	0.44	3.35	0.48	3.24	0.43	
3	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้พบเห็นและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชน	3.18	0.42	3.18	0.39	3.28	0.45	3.22	0.43	
4	คนในชุมชนสามารถฟื้นฟูกิจกรรมชุมชน มารองรับการท่องเที่ยวได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การทำไร่ การตกปลา งานหัตถกรรม และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	3.22	0.44	3.23	0.43	3.22	0.42	3.22	0.43	
5	การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตน ก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในชุมชนของตัวเอง	3.15	0.51	3.33	0.53	3.19	0.49	3.21	0.51	

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
6	คนในชุมชนสามารถใช้อาชีพ เกษตรกรรมและหัตถกรรมของ ตัวเอง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวได้	3.24	0.43	3.15	0.37	3.18	0.39	3.20	0.40
7	คนในชุมชนต้องให้กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมของ ชุมชนเท่านั้น โดยทำอาชีพ เกษตรกรรม เป็นหลัก	3.15	0.48	3.05	0.46	3.26	0.53	3.17	0.50
8	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ กลุ่มแม่บ้าน มีโอกาสทำงานมาก ขึ้นและสามารถแสดงฝีมือการ ทำอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ให้นักท่องเที่ยวได้รับประทาน	3.10	0.47	3.21	0.41	3.24	0.43	3.17	0.44
9	การพักโฮมสเตย์ จะช่วยให้ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แลกเปลี่ยน ความรู้ในการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง	3.18	0.42	3.08	0.42	3.15	0.40	3.15	0.41
10	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชน ช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชน	3.01	0.30	3.18	0.51	3.14	0.51	3.09	0.44

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
11	คนในชุมชนต้องมีการตั้งรับและปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เผยแพร่วิถีแห่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม	2.96	0.34	3.15	0.49	3.29	0.49	3.13	0.45	
12	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนก่อให้เกิดการส่งเสริมงานอาชีพศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก แล้วนำมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว	3.11	0.36	3.10	0.31	3.15	0.36	3.13	0.35	
13	เมื่อมีการท่องเที่ยวในชุมชน ย่อมมีการนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมาใช้เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นความสวยงาม แต่ต้องสนใจพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชน	2.85	0.43	2.72	0.60	2.82	0.74	2.81	0.60	
14	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ใช่สาเหตุที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการแต่งกาย และการบริโภควัตถุนิยมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น	2.65	0.68	2.77	0.67	2.74	0.71	2.71	0.69	

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติทรัพยากรวัฒนธรรม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติทรัพยากรวัฒนธรรม	ประชาชนพื้นถิ่น						รวม		
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก				
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
15	เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนสามารถนำ ศิลปวัฒนธรรมมาส่งเสริมการ ท่องเที่ยว เพื่อสร้างคุณค่าและ มูลค่าต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.58	0.61	2.67	0.84	2.62	0.83	2.62	0.75
16	การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน จะไม่สร้างความขัดแย้งทาง วัฒนธรรม ถึงแม้นักท่องเที่ยวมี พฤติกรรมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือลบ หลู่จารีตประเพณีของชุมชน ก็ จะได้รับการแนะนำ ตักเตือนจากคนใน ชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน	2.05	0.35	2.05	0.39	1.99	0.39	2.03	0.38
17	คนในชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรม การแสดงทางวัฒนธรรม การละเล่น พื้นบ้าน หรือการแสดงดนตรีเฉพาะ ชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ ชุมชนไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว	1.97	0.23	1.82	0.45	1.85	0.46	1.89	0.38
	รวม	2.93	0.18	2.96	0.19	2.99	0.19	2.96	0.19

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ
ของประชาชนพื้นถิ่น

(n=190)

มิติการจัดการ	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1	ร้านอาหารชุมชน หรือการประกอบอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ควรใช้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกโดยคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน	3.19	0.53	3.23	0.54	3.31	0.46	3.24	0.51	
2	กรมอุทยานแห่งชาติ ฯ ควรมีระเบียบที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	3.25	0.52	3.18	0.51	3.11	0.43	3.18	0.49	
3	การสนับสนุนของภาครัฐจะช่วยให้การจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เกิดความร่วมมือระหว่างอุทยาน ฯ กับชุมชน	3.18	0.38	3.15	0.43	3.15	0.40	3.16	0.40	
4	การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ เรื่องการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของคนในชุมชน ควรมาจากการประชุม ระดมความคิด และผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการของชุมชนและเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ	3.06	0.51	3.18	0.56	3.25	0.47	3.16	0.51	
5	การบริการอาหารในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่สามารถนำสัตว์ป่ามาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างจุดขายให้แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้อย่างเด็ดขาด	3.09	0.62	3.10	0.64	3.28	0.56	3.16	0.61	

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติการจัดการ	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
6	อุทยานแห่งชาติควรงการพัฒนาที่ พักแรม แต่ควรสนับสนุนและ ส่งเสริมให้เป็นธุรกิจของคนใน ชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยาน แห่งชาติ เกิดการกระจายประโยชน์ ไปสู่ท้องถิ่น	3.19	0.60	3.21	0.57	3.04	0.54	3.14	0.57	
7	ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยว ควร ทำจากเศษไม้ที่เหลือจากการก่อสร้าง เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ให้เกิด ประโยชน์	3.08	0.35	3.00	0.32	3.01	0.52	3.04	0.42	
8	มักถูกเทศก์หรือผู้นำเที่ยวในกิจกรรม การท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน ควร เป็นคนในชุมชนที่ผ่านการอบรมจาก อุทยานแห่งชาติ	2.81	0.60	2.95	0.60	3.29	0.62	3.02	0.64	
9	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยคน ในชุมชน ต้องมีความยืดหยุ่น ไม่ จำเป็นต้องมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ ตายตัว	2.86	0.50	2.87	0.34	3.00	0.41	2.92	0.44	
10	คนในชุมชนไม่ควรใช้กล่องโฟม บรรจุอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ ในเขตอุทยานแห่งชาติเพราะยกแก่ การทำลายและเป็นมลพิษต่อ สิ่งแวดล้อม	2.90	0.74	2.87	0.70	2.96	0.59	2.92	0.68	

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติการจัดการ		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
11	ป้ายบอกทิศทาง ป้ายเตือนภัย และป้ายบอกกฎระเบียบในการใช้พื้นที่ ควรใช้เครื่องหมายและสัญลักษณ์ แทนตัวอักษรให้มากที่สุด เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว	2.86	0.59	2.85	0.67	2.97	0.47	2.90	0.57
12	สิ่งก่อสร้างเพื่อใช้เป็นที่พักแรมซึ่งจัดโดยชุมชน ต้องสร้างให้มีขนาดเล็ก รูปแบบเรียบง่าย สีสันทกมกลืนกับธรรมชาติ	2.92	0.62	2.92	0.62	2.86	0.74	2.90	0.66
13	การกำจัดขยะในบริเวณชุมชนด้วยวิธีเผา ถ้ามีจำนวนมากอาจส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม และมลพิษในชุมชน	2.62	0.61	2.87	0.61	3.11	0.52	2.86	0.61
14	ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ จะต้องจัดทำป้ายทุกลักษณะให้มีชื่อหรือคำบรรยายเป็นอักษรภาษาไทยและอักษรภาษาอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2.80	0.63	2.92	0.58	2.86	0.45	2.85	0.56

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติการจัดการ	ประชาชนพื้นถิ่น								รวม	
	พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก					
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
15	การจัดการเรื่องรายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ไม่ใช่สาเหตุของความแออัดและแตกแยกของคนในชุมชนแน่นอน	2.77	0.82	2.77	0.71	2.75	0.58	2.76	0.71	
16	การออกแบบตัวหนังสือและสีที่ใช้ทำป้ายต่างๆ ไม่ควรมีความแตกต่างและหลากหลาย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย	2.34	0.57	2.36	0.58	2.50	0.61	2.41	0.59	
17	การจัดบริการห้องน้ำ ห้องสุขา จำเป็นต้องแยกหญิงชาย เพื่อสุขลักษณะที่ถูกหลักอนามัย	2.09	0.70	2.44	0.82	2.65	0.75	2.37	0.79	
18	การบริการพื้นที่กางเต็นท์ ในแหล่งท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชน ไม่สามารถกระทำในจุดไหนก็ได้ ชุมชนต้องเป็นี่กำหนดบริเวณที่กางเต็นท์	2.35	0.77	2.33	0.66	2.32	0.69	2.34	0.72	
19	ร้านอาหารชุมชน ถือเป็นธุรกิจขนาดเล็ก จำเป็นต้องมีบ่อคักไขมันหรือถังบำบัดน้ำเสีย	2.13	0.54	2.21	0.47	2.25	0.47	2.19	0.50	
20	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน พื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำเป็นต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการที่ดี ไม่ใช่เพื่อการหารายได้เข้าชุมชนท้องถิ่น	2.18	0.66	2.03	0.71	2.06	0.47	2.10	0.60	

ตารางที่ 32 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการจัดการ
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มิติการจัดการ		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
21	การออกแบบถนนและที่จอดรถในพื้นที่ท่องเที่ยว เขตอุทยานแห่งชาติ ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาและปลูกคลุม	1.75	0.71	1.74	0.64	1.90	0.65	1.81	0.67
รวม		2.73	0.16	2.77	0.16	2.84	0.18	2.78	0.18

ตารางที่ 33 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มิติการมีส่วนร่วม
ของประชาชนพื้นถิ่น

(n=190)

มิติการมีส่วนร่วม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
ขั้นการวางแผน									
1	คนในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการ ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับ อุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วน ตำบล และ ผู้ประกอบการนำเที่ยว ด้วยวิธีการพูดคุย เสวนา และ ปรึกษาหารือ	3.06	0.33	3.10	0.31	3.17	0.38	3.11	0.35
2	การวางแผนดำเนินกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน คนใน ชุมชนต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและกำหนดทิศทางการ ทำงาน	3.06	0.33	3.08	0.27	3.10	0.38	3.08	0.34
3	การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ เกิดขึ้นในชุมชนต้องมีการประเมิน ความพร้อม ศักยภาพของชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึง ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และมีอุทยานแห่งชาติเป็นหน่วยงาน พี่เลี้ยง	3.05	0.35	3.05	0.32	3.11	0.40	3.07	0.36

ตารางที่ 33 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มติการมีส่วนร่วม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มติการมีส่วนร่วม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พู่เข็ม (n1=79)		ตะเพินคี (n2=39)		เขาเหล็ก (n3=72)			
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
4	อุทยานแห่งชาติควรเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับการชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมาย	2.06	0.46	2.00	0.51	1.90	0.42	1.99	0.46
ขั้นการดำเนินงาน									
4	การต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว ต้องเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของชุมชนทุกกลุ่ม	3.11	0.42	3.15	0.37	3.21	0.41	3.16	0.41
5	ประชาชนพื้นถิ่นต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	3.04	0.37	3.15	0.37	3.22	0.42	3.13	0.40
6	เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและคนในชุมชนต้องร่วมกันกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ	2.97	0.36	3.05	0.39	3.06	0.33	3.02	0.36
7	คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ พื้นที่อุทยานแห่งชาติร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ	2.99	0.34	2.97	0.36	3.04	0.31	3.01	0.33

ตารางที่ 33 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มติการมีส่วนร่วม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มติการมีส่วนร่วม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เขาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
8	คนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ โดยการให้บริการ ขับรถ – ขับเรือ นำเที่ยวในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ขายอาหารและสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	2.82	0.55	2.69	0.57	2.67	0.61	2.74	0.58
ขั้นการติดตามและประเมินผล									
9	การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนทุกคน ด้วยความสามัคคี และไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับ	3.13	0.37	3.18	0.39	3.25	0.44	3.18	0.44
10	ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยินยอมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงทำลายป่าไม้และระบบนิเวศ	2.95	0.48	3.18	0.39	3.35	0.48	3.15	0.49

ตารางที่ 33 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มติการมีส่วนร่วม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มติการมีส่วนร่วม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
11	การติดตามและประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ต้องมีองค์กรชุมชนหรือชุดคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ดำเนินงาน	2.87	0.46	3.03	0.49	3.21	0.41	3.03	0.47
12	การชี้วัดความสำเร็จต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ใช่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนในชุมชนเป็นปัจจัยนำ	2.06	0.37	2.03	0.43	2.01	0.52	2.04	0.44
ขั้นการแบ่งปันผลประโยชน์									
13	การกำหนดวิธีการจัดสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน	3.10	0.30	3.18	0.39	3.26	0.44	3.18	0.38
14	รายได้ส่วนหนึ่งที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนสามารถคืนผลประโยชน์สู่กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่	3.09	0.43	3.21	0.47	3.25	0.50	3.17	0.47
15	ต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว นำมาพัฒนาพื้นที่ส่วนรวมและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของชุมชน	3.11	0.42	3.15	0.43	3.21	0.41	3.16	0.42

ตารางที่ 33 กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน มติการมีส่วนร่วม
ของประชาชนพื้นถิ่น (ต่อ)

(n=190)

มติการมีส่วนร่วม		ประชาชนพื้นถิ่น						รวม	
		พุ่ม		ตะเพินคี		เงาเหล็ก			
		(n1=79)		(n2=39)		(n3=72)		\bar{x}	SD
		\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD
16	คนในชุมชนที่เข้าร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยวบริการ ที่พักแรมและบริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์) และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถรับเงิน ค่าตอบแทนโดยตรงจาก นักท่องเที่ยวได้เลย โดยไม่ จำเป็นต้องผ่านคณะกรรมการ ชุมชน	2.00	0.39	2.28	0.60	2.50	0.69	2.25	0.61
	รวม	2.86	0.14	2.90	0.16	2.95	0.17	2.90	0.16

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0520.107/๔32

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

๙ กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรเชษฐ์ เชษฐมาส

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรม การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” และ จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น

โทร. 0-28497502-3

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ ๑31

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

๒๖ กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ภราเดช พยัฆวิเชียร

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรม
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” และ
จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ
นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

๒๓ ✓

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชัน

โทร. 0-28497502-3

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ ๘๓๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

๗ กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์พจนา สอนศรี

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรม
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” และ
จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ
นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น

โทร. 0-28497502-3

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ ๘๖๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

๙๖ กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรม
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” และ
จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ
นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชัน
โทร. 0-28497502-3

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ 833

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

๒ กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจด์

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่างโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “นวัตกรรม การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” และ จำเป็นต้องมีผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัยให้กับ นักศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชัน
โทร. 0-28497502-3

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาหรือวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ที่ ศธ 0520.107/ 1073

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

๕ มีนาคม 2557

เรื่อง ขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ)

เรียน อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สิ่งที่ส่งมาด้วย	1. คำขออนุญาตเพื่อเข้าไปทำการศึกษาหรือวิจัยฯ (แบบ อส/ว-01)	จำนวน 3 ชุด
	2. ประวัติผู้ร่วมศึกษาวิจัย (แบบ อส/ว-02)	จำนวน 3 ชุด
	3. แบบเสนอโครงการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ (แบบ อส/ว-03)	จำนวน 7 ชุด
	4. แบบเงื่อนไขประกอบการเข้าไปทำการศึกษาหรือวิจัยฯ (แบบ อส/ว-04)	จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์จะขออนุญาตเข้าไปทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ และอุทยานแห่งชาติพุเตย ระยะเวลาศึกษาวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทัพผล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงใคร่ขออนุญาตให้ นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ เข้าดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ดังกล่าว ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 โดยจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดทุกประการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น
โทรศัพท์ 0-2849-7502
โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก ง

หนังสือเชิญเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัยระยะที่ 1 กระบวนทัศน์การจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศบนฐานชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

สำนักวิทยบริการแห่งชาติ
 เลขที่ 4833
 วันที่ 6 มี.ค. 58
 เวลา 14.19 น.

ที่ ศธ 0520.107/ 407
 ฝ่ายอนุญาตการใช้ประโยชน์
 รับที่ 306
 วันที่ 9 มี.ค. 58
 เวลา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
 22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
 กรุงเทพฯ 10170

5 มีนาคม 2558 ส่วนจัดการทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ
 รับที่ 763
 วันที่ 6 มี.ค. 58
 เวลา 14.46

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักอุทยานแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่ ทส 0910.505/5666 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2557

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้พิจารณาอนุญาตให้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เข้าทำการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ และอุทยานแห่งชาติห้วยขาแข้ง ระยะเวลาศึกษาวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 นั้น

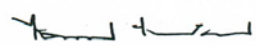
ในการนี้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถต่อยอดองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่วิจัยได้จริง จึงขอเรียนเชิญท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัยดังกล่าว ในวันที่ 17 มีนาคม 2558 เวลา 9.00 น. ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัย ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

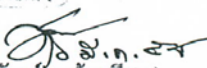
ส่ง ส่วนจัดการทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ

 (นายนิรันดร์ กมลพร)
 นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
 ผู้อำนวยการส่วนอำนวยการ

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
 รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายวิชาการและวิจัย
 รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 เรียน ผู้อำนวยการส่วนจัดการทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ
 - เพื่อโปรดทราบ / พิจารณา

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น
 โทรศัพท์ 0-2849-7502
 โทรสาร 0-2849-7503

ฝ่ายอนุญาตการใช้ประโยชน์
 - พิจารณาคำเนิบบการ

 (นายสุวัฒน์ แก้วศรีสุข)
 นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
 หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป

 (นายไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
 ตำแหน่ง รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”
 ผู้อำนวยการส่วนจัดการทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติ

ที่ ศธ 0520.107/ ๑๐๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

๕ มีนาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี

อ้างถึง หนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่ ทส 0910.505/5666 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2557

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้พิจารณาอนุญาตให้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เข้าทำการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของประเทศไทย” ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ และอุทยานแห่งชาติห้วยขาแข้ง ระยะเวลาศึกษาวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 นั้น

ในการนี้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2557 เรียบร้อยแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถต่อยอดองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่วิจัยได้จริง จึงขอเรียนเชิญท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัยดังกล่าว ในวันที่ 17 มีนาคม 2558 เวลา 9.00 น. ณ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมรับฟังและพิจารณาผลการวิจัย ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ โพธิ์ทิธิธรรม)
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น
โทรศัพท์ 0-2849-7502
โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก จ

หนังสือเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ที่ ศธ 0520.107/ (36)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

7 เมษายน 2558

เรื่อง ขอเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรียน หัวหน้าหน่วยบริหารจัดการประมงน้ำจืด เขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เข้าทำการศึกษาวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของ ประเทศไทย” และได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 เสร็จสิ้นไปเรียบร้อยแล้ว นั้น

ขณะนี้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการในพื้นที่ชุมชนบ้านหุ้มน้ำ หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จึงขอเรียนเชิญ ท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” ในวันที่ 22 เมษายน 2558 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และหากประสงค์จะขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดติดต่อกับนางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้โดยตรงที่หมายเลขโทรศัพท์ 085-137-5100

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมเชิงปฏิบัติการ ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย
จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขาธิการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น

โทรศัพท์ 0-2849-7502

โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ 1390

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

๗ เมษายน 2558

เรื่อง ขอเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแก่งกระจาน

ด้วย นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เข้าทำการศึกษาวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของ ประเทศไทย” และได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 เสร็จสิ้นไปเรียบร้อยแล้ว นั้น

ขณะนี้ นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมาย เชิงบูรณาการในพื้นที่ชุมชนบ้านหุ้ซิม หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จึงขอเรียนเชิญ ท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” ในวันที่ 22 เมษายน 2558 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และหากประสงค์จะขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดติดต่อกับนางสาวจันทร์พร ชวงโชติ ได้โดยตรงที่หมายเลขโทรศัพท์ 085-137-5100

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมเชิงปฏิบัติการ ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย
จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น

โทรศัพท์ 0-2849-7502

โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ 1693

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี คลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

๗ เมษายน 2558

เรื่อง ขอเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรียน กำนันสุชาติ นกออน

ด้วย นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เข้าทำการศึกษาวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของ ประเทศไทย” และได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 เสร็จสิ้นไปเรียบร้อยแล้ว นั้น

ขณะนี้ นางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการในพื้นที่ชุมชนบ้านหุ้มน้ำ หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จึงขอเรียนเชิญ ท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” ในวันที่ 22 เมษายน 2558 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และหากประสงค์จะขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดติดต่อกับนางสาวจันทร์พร ช่วงโชติ ได้โดยตรงที่หมายเลขโทรศัพท์ 085-137-5100

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมเชิงปฏิบัติการ ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย
จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัตตวงค์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย คลิ่งชัน
โทรศัพท์ 0-2849-7502
โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ที่ ศธ 0520.107/ 139 CP

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
22 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชั้น
กรุงเทพฯ 10170

7 เมษายน 2558

เรื่อง ขอเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ

เรียน นายอดิศักดิ์ กล่อมสกุล ผู้ประกอบการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ด้วย นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เข้าทำการศึกษาวิจัยทางวิชาการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชน ในเขตอุทยานแห่งชาติภาคตะวันตกของ ประเทศไทย” และได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 เสร็จสิ้นไปเรียบร้อยแล้ว นั้น

ขณะนี้ นางสาวจันทร์พร ชวงโชติ ได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ร่วมกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมสร้างมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานไปสู่เป้าหมายเชิงบูรณาการในพื้นที่ชุมชนบ้านพุเข็ม หมู่ 10 ตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จึงขอเรียนเชิญ ท่านและส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอแนะการจัดทำโครงการ “ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี” ในวันที่ 22 เมษายน 2558 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมที่ทำกรอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และหากประสงค์จะขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติม โปรดติดต่อกับนางสาวจันทร์พร ชวงโชติ ได้โดยตรงที่หมายเลขโทรศัพท์ 085-137-5100

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมเชิงปฏิบัติการ ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย
จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารัทศนวงศ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ดลิ่งชั้น
โทรศัพท์ 0-2849-7502
โทรสาร 0-2849-7503

ปณิธานบัณฑิตวิทยาลัย “มุ่งส่งเสริม สนับสนุน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตศึกษา”

ภาคผนวก จ

รูปภาพตัวอย่างการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ภาพที่ 15 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (1)

ภาพที่ 16 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (2)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	จันทร์พร ช่างโชติ
ที่อยู่	5/175 ม.ชิตีเซนส์ ถนนเลี้ยวเมืองนนทบุรี ตำบลบางกระสอบ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์-คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2548	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2553	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและ การท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2554	ศึกษาต่อระดับปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลกรุงเทพ